

ผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93 (บ้านลาดตะเคียน)
จังหวัดปราจีนบุรี

นางณัฐกมล นามจิรโชติ

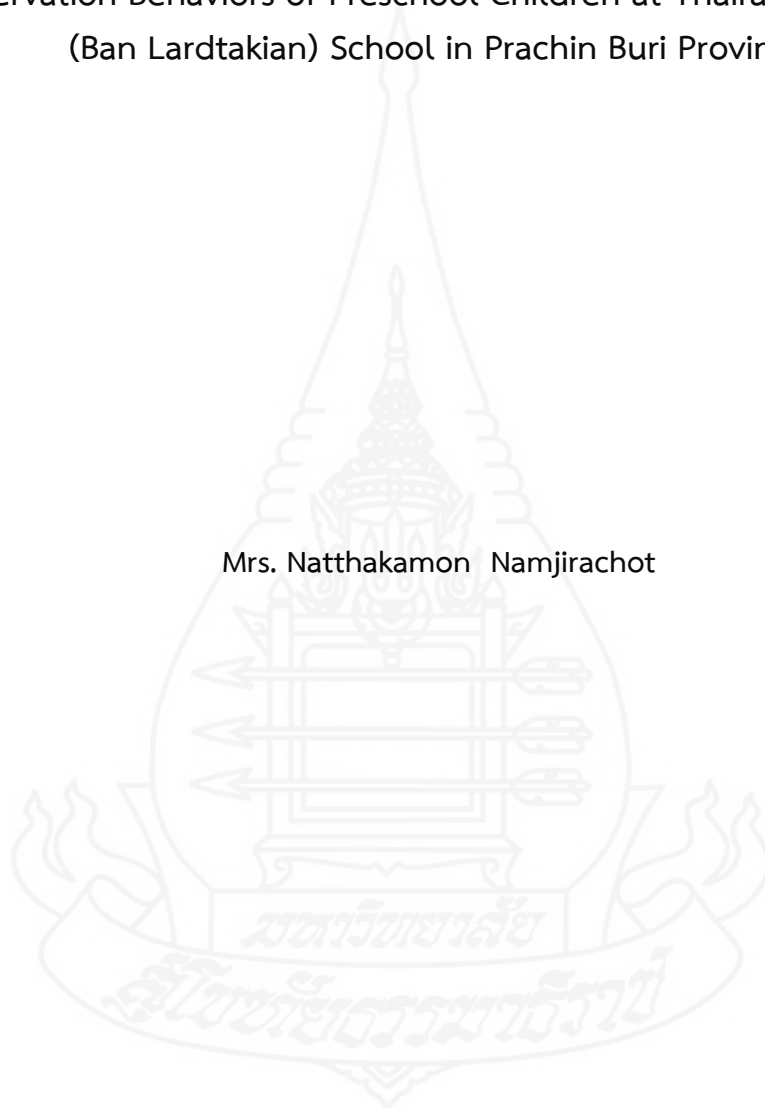

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2560

The Effects of Learning Resource Fieldtrip Activities on Environment
Conservation Behaviors of Preschool Children at Thairat Withaya 93
(Ban Lardtakian) School in Prachin Buri Province

Mrs. Natthakamon Namjirachot

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Curriculum and Instruction

School of Educational Studies

Sukhothai Thammathirat Open University

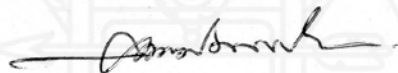
2017

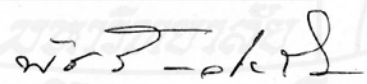
หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีต่อพฤติกรรม
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของเด็กปฐมวัย โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93
(บ้านลาดตะเคียน) จังหวัดปราจีนบุรี

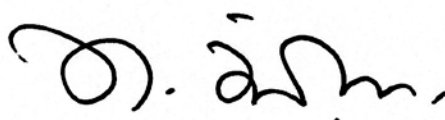
ชื่อและนามสกุล นางณัฐกมล นามจิรโชติ
แขนงวิชา หลักสูตรและการสอน
สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา มัคคสมัน

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2561

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา มัคคสมัน)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรี ผลโยธิน)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทวิวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของเด็กปฐมวัย โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93 (บ้านลาดตะเคียน) จังหวัดปราจีนบุรี

ผู้ศึกษา นางณัฐกมล นามจิระโชติ **รหัสนักศึกษา** 2542101718 **ปริญญา** ศีษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) **อาจารย์ที่ปรึกษา** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา มัคคสมัน
ปีการศึกษา 2560

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้

กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี จำนวน 20 คน โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93 (บ้านลาดตะเคียน) จังหวัดปราจีนบุรี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้คือ (1) คู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย และ (2) แบบสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยปรากฏว่า พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมทัศนศึกษา เด็กปฐมวัย

Independent Study title: The Effects of Learning Resource Fieldtrip Activities on Environment Conservation Behaviors of Preschool Children at Thairat Withaya 93 (Ban Lardtikian) School in Prachin Buri Province

Author: Mrs. Natthakamon Namjirachot; **ID:** 2542101718;

Degree: Master of Education (Curriculum and Instruction);

Independent Study advisor: Dr. Wattana Makkasman, Assistant Professor;

Academic year: 2017

Abstract

The purpose of this research was to compare environment conservation behaviors of preschool children before and after taking part in learning resource fieldtrip activities.

The research sample comprised 20 preschool children, 5-6 years old, studying in the third kindergarten level during the first semester of the 2018 academic year at Thairat Withaya 93 (Ban Lardtikian) School in Prachin Buri province, obtained by cluster sampling. The employed research instruments were (1) a handbook for organizing learning resource fieldtrip activities, and (2) an observation form on environment conservation behaviors of preschool children. Statistics employed for data analysis were the mean, standard deviation, and t-test.

Research findings showed that the post-experiment environment conservation behaviors of preschool children, who took part in learning resource fieldtrip activities was higher than their pre- experiment counterpart behaviors at the .01 level of statistical significance.

Keywords: Environment Conservation Behavior, Learning Resource Fieldtrip Activities, Preschool Children

กิตติกรรมประกาศ

การทำการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา มัคคสมัน อาจารย์ที่ปรึกษา วิชาเอกปฐมวัยศึกษา สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้ให้คำปรึกษาและแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ มาโดยตลอด ทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระสำเร็จไปด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ อาจารย์วิชญาพร อ่อนปุย อาจารย์ประจำสาขาการศึกษาปฐมวัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ นางนงลักษณ์ โพธิ์คำ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ และนางวิจิตตรา จันทร์ศิริ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดระเบาะไผ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 ที่ได้ให้คำแนะนำตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งคณะครูและบุคลากร โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93 (บ้านลาดตะเคียน) ทุกท่าน และครอบครัวที่ให้กำลังใจเป็นแรงผลักดันในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นอกจากนี้ขอขอบคุณ คณาจารย์ในสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อน นักศึกษาปริญญาโท วิชาเอกปฐมวัยศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่กรุณาให้การช่วยเหลือจนการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ณัฐกมล นามจิริโชติ

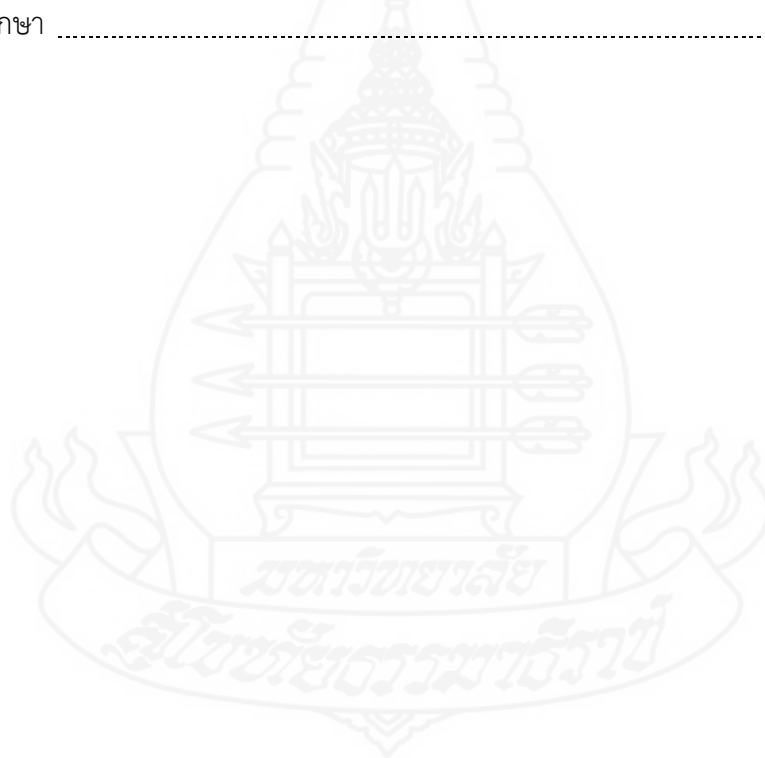
กรกฎาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย	6
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	16
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย	24
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	40
รูปแบบการวิจัย	40
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	40
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	40
การเก็บรวบรวมข้อมูล	44
การวิเคราะห์ข้อมูล	45
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	46
ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้จำแนกโดยภาพรวม	46
ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ จำแนกรายด้าน	48
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	55
สรุปการวิจัย	55
อภิปรายผล	56
ข้อเสนอแนะ	59
บรรณานุกรม	61

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	66
ก คู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย	67
ข แบบประเมินคุณภาพคู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ที่ส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย	77
ค แบบสังเกตพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย	79
ง แบบประเมินคุณภาพแบบสังเกตพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย	82
จ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	85
ฉ ภาพประกอบการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย	90
ประวัติผู้ศึกษา	94

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 แสดงแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ขั้นตอน การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย	41
ตารางที่ 4.1 แสดงคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ (คะแนนเต็ม 54 คะแนน)	46
ตารางที่ 4.2 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ (คะแนนเต็ม 54 คะแนน)	48
ตารางที่ 4.3 แสดงคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลัง การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (คะแนนเต็ม 18 คะแนน)	48
ตารางที่ 4.4 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการดูแลรักษา สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ (18 คะแนน)	50
ตารางที่ 4.5 แสดงคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ด้านการถนอมใช้ ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด (คะแนนเต็ม 18 คะแนน)	50
ตารางที่ 4.6 ผลการเปรียบเทียบด้านการถนอมใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ (18 คะแนน)	52
ตารางที่ 4. แสดงคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนและ หลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ด้านการประพฤติปฏิบัติตาม วัฒนธรรมและประเพณีไทย (คะแนนเต็ม 18 คะแนน)	52
ตารางที่ 4. ผลการเปรียบเทียบด้านการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ (18 คะแนน)	54

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้ต้องเร่งพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง กระแสดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย ทำให้คนไทยส่วนใหญ่หันไปสนใจในเรื่องของปากท้อง ของตนเองมากยิ่งขึ้น ความคิดที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมต่างๆลดน้อยลง มีการเบียดเบียนทำลายสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ใช้อย่างสิ้นเปลือง เมื่อร่อยหรอลง ก็นำไปสู่ความขัดแย้ง แย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546, น. 3-4) ได้สรุปผลการพัฒนาที่ผ่านมาว่า “แม้เศรษฐกิจขยายตัวในระดับดี แต่สังคมมีปัญหาและการพัฒนาไม่ยั่งยืน” ซึ่งจากรายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทยระหว่างปีพบว่า เศรษฐกิจทำให้ สถานการณ์ด้านความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ล่อแหลมมาตั้งแต่ทศวรรษที่แล้วทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ผู้คนที่กลับจากการขายแรงงานในเมืองและชุมชนรอบข้างเข้ามาใช้ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นผลของวิกฤตเศรษฐกิจได้ส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ถึงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร” ตามที่ ประภาส ปิ่นตบแต่ง (2542, น. 7) กล่าวว่า ควรจะปลูกฝังพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สำคัญที่ควรเร่งพัฒนาให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทยเพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้

ด้านการศึกษา รัฐให้ความสำคัญกับการปลูกฝังการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กไทยเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 ในมาตรา 7 ได้กล่าวว่า ในกระบวนการเรียนรู้อัตโนมัติต้องปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ขวัญฟ้า รังสิยานนท์, 2552, น. 12-7) การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ถือเป็นจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับแรก เพื่อวางรากฐานชีวิตของเด็กไทยให้เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549, น. 1) เด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 3 - 6 ปี เป็นช่วงอายุที่สามารถพัฒนาความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาได้อย่างเต็มที่ การได้รับการส่งเสริมพัฒนาการที่ถูกต้อง จะทำให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต เด็กจึงเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า มีสิทธิได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมศักยภาพ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วย

เด็กปฐมวัยเป็นวัยพื้นฐานของพัฒนาการและการเรียนรู้ที่จะหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม จริยธรรม ภาษา และสติปัญญา การตระหนักและให้ความสำคัญกับคุณภาพการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมศักยภาพของเด็กในช่วงนี้ จึงเป็นเรื่องของผู้เกี่ยวข้องกับผู้ทุกคนที่จะร่วมกันพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างเด็กซึ่งจะเติบโตใหญ่เป็นอนาคต เป็นผู้ที่รักสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติจริงกับเด็กโดยเฉพาะตั้งแต่เด็กปฐมวัย ดังนั้นการปลูกฝังเด็กวัยนี้ให้มีค่านิยมทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงนับเป็นแนวทางหนึ่งที่แก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน ไม่ให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย หรือลดน้อยลง ดังนั้นวิธีการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมและป้องกัน มิให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายสร้างในเด็กได้ จึงนับว่าเป็นวิธีการที่แก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมได้ตรงประเด็นที่สุด ดังนั้นเด็กปฐมวัยควรได้รับการปลูกฝังให้มีความรู้ ความเข้าใจที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อไป (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2548, น. 4) ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้ให้ความสำคัญ กับการปลูกฝังการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเด็กปฐมวัย โดยกล่าวถึงจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของเด็กอายุ 3-5 ปี มีทั้งสิ้น 12 ข้อ ข้อหนึ่งคือรักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย และอีกข้อที่เกี่ยวข้องคือ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (ขวัญฟ้า รังสิยานนท์, 2552, น. 12-7) เช่นเดียวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ยังได้กำหนดพัฒนาการด้านสังคมประกอบด้วย 3 มาตรฐาน คือ มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย และอีกข้อที่เกี่ยวข้องคือ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, น. 26)

จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93 (บ้านลาดตะเคียน) ในขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามตารางกิจกรรมประจำวัน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ไม่รักษาความสะอาดห้องเรียน ห้องน้ำ ของใช้ส่วนตัว ไม่เก็บอุปกรณ์การเรียนและของเล่นเข้าที่ทิ้งขยะไม่ถูกที่ เมื่อมอบหมายงานให้ทำ นักเรียนไม่มีความมุ่งมั่น ในการทำงานให้สำเร็จ เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นเหตุการณ์สำคัญที่บ่งบอกว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่พึงประสงค์ ดังนั้นการปลูกฝังเด็กให้มีจิตสำนึกและตระหนักในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็กที่ต่ำกว่า 6 ขวบ ซึ่งเป็นช่วงที่จะปูพื้นฐานให้เด็กได้ดีที่สุด การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย เด็กในวัยนี้ชอบเรียนรู้จากสัมผัส จับต้องหรือลงมือกระทำ คิดแบบนามธรรมยังไม่ได้การจัดการเรียนการสอนหรือให้ประสบการณ์การเรียนรู้จึงอยู่ในรูปแบบของกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมทัศนศึกษาเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียน เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งสอดคล้องกับกุหลาบ ต้นติผลาชีวะ (2551, น. 203) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้สำหรับเด็กมีความหมายกับเด็กปฐมวัยมาก เพราะเด็กปฐมวัยมีธรรมชาติของความอยากรู้อยากเห็นเข้าใจสิ่งต่างๆ รอบตัว การได้เล่น ได้สัมผัส ได้รับรู้สิ่งต่างๆ ที่หลากหลายเป็นการเพิ่มให้เด็กเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากขึ้น และวารุณี สกฤถารักษ์ (2549, น. 48) ได้กล่าวว่า กิจกรรมทัศนศึกษา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่เด็กจะเกิดความชื่นชมต่อธรรมชาติ ปลูกฝังสิ่งที่ดีงาม พัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และความรู้จากสังคมภายนอก สามารถปรับตัวได้ จะเห็นว่า กิจกรรมทัศนศึกษาเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กมีแรงจูงใจในการคิด สำรวจ การแสวงหาความรู้ โดยเด็กปฐมวัยจะสร้างความรู้ผ่านการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยบทบาทครูจะต้องสนใจต่อการ

ถามคำถามของเด็กจัดเตรียมกิจกรรม ร่วมสนทนากับเด็ก รับฟังเด็กพูด เช่นเดียวกับ วชิราภรณ์ ศรีมา (2554, น. 3) กล่าวถึง กิจกรรม ทัศนศึกษาว่า เป็นการให้โอกาสเด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมโดยออกไปศึกษาและสำรวจ ให้โอกาสเด็กประเมินผลงานของตนเอง เพื่อสรุปความเข้าใจของตน โดยจัดกิจกรรมที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้เด็กแสวงหาความรู้โดยการสำรวจสืบค้นได้ทำ การทดลองจนกระทั่งสร้างความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเอง

กิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่เด็กปฐมวัยได้รับประสบการณ์ตรง เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เกิดความสุข สนุกสนานผ่านการเรียนรู้สื่อวัสดุอุปกรณ์ของจริงในสถานที่จริง จูงใจให้เกิดพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การปลูกฝังให้เด็กได้ตระหนักถึงการรักษา ดูแลสิ่งแวดล้อม ถนอมใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด และการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย ซึ่งทำให้เด็กปฐมวัยเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยหรือไม่ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญ สำหรับครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยได้เลือกใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสมกับวัยยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้

3. สมมติฐานการวิจัย

พฤติกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ประชากร คือ เด็กปฐมวัยทั้งชายและหญิงอายุ 5-6 ปี ที่ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93 (บ้านลาดตะเคียน) จังหวัดปราจีนบุรี

4.2 ระยะเวลา การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการศึกษาในปีการศึกษา 2560 ถึง 2561 ทำการทดลองเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561

4.3 ตัวแปรที่ศึกษา

4.3.1 ตัวแปรต้น กิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้

4.3.2 ตัวแปรตาม พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น และบุคคล ที่สามารถนำมาใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้

5.2 กิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน ให้กับเด็กปฐมวัยโดยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า โดยใช้การสังเกต กระบวนการสำรวจ การปฏิบัติจริงและเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยบูรณาการทักษะหลาย ด้านเข้าด้วยกัน พร้อมๆกับการปลูกฝังพฤติกรรมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยมี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นตอนการวางแผนก่อนทัศนศึกษา 2. ขั้นทัศนศึกษา 3. ขั้นหลังทัศนศึกษา

5.3 พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการกระทำหรือ การปฏิบัติที่เหมาะสมกับวัย โดยไม่มีใครบังคับหรือว่ากล่าวตักเตือน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมในการประเมินแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

5.3.1 การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการรักษาความ สะอาดห้องเรียน ห้องน้ำ ของใช้ส่วนตัว เก็บของเล่นของใช้ส่วนตัวเข้าที่ จัดเก็บหนังสือเข้าที่เมื่อ ใช้เสร็จแล้ว ดูแลรักษาต้นไม้

5.3.2 การถนอมใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด เป็นพฤติกรรมที่ แสดงออกถึงการทิ้งขยะให้ถูกที่ ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัด ใช้น้ำพอเหมาะกับความต้องการ ตีมนมหมดแก้วไม่เหลือทิ้ง ไม่เด็ดใบไม้ กิ่งไม้หรือดอกไม้เล่น ใช้วัสดุสิ่งของอย่างคุ้มค่า

5.3.3 การประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย เป็นพฤติกรรมที่ แสดงออกถึงการแสดงความเคารพเมื่อพบผู้ใหญ่ ยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติไทย แต่งกาย เหมาะสมตามกาลเทศะ แสดงอาการขอบคุณเมื่อรับของจากผู้ใหญ่ ทำงานให้เสร็จทันเวลา ใช้งาน สุภาพเหมาะสมกับวัย

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1. ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีแนวทางในการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

6.2. เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยโดยใช้ กิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ที่มีต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93 (บ้านลาดตะเคียน) จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและขอเสนอผลการศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.1 ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.2 ประเภทการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.4 บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายและความสำคัญของแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.2 ประเภทของแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.3 แนวทางการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.4 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย
 - 3.1 ความหมายและขอบข่ายของพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย
 - 3.2 หลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย
 - 3.3 แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย
 - 3.4 บทบาทของครูในการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย
 - 3.5 การวัดและประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย
 - 3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

1.1 ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

1.1.1 ความหมายของกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สมสิทธิ์ จิตรสถาพร (2535, น. 12) ให้ความหมายของคำว่าทัศนศึกษาไว้ว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการที่มีเป้าหมายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเป็นหลัก

ทิตินา แชมมณี (2547, น. 343) ได้ให้ความหมายของวิธีการสอนโดยใช้การไปทัศนศึกษา คือกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวางแผนและเดินทางไปศึกษาเรียนรู้ในเรื่องนั้น (ซึ่งอยู่นอกสถานที่ที่เรียนกันอยู่เป็นปกติ) โดยมีการศึกษาสิ่งต่างๆในสถานที่นั้นตามกระบวนการหรือวิธีการที่ได้วางแผนไว้ และมีการอภิปรายสรุปการเรียนรู้จากข้อมูลที่ได้ศึกษามา

กู๊ด (Good, Carter V., 1945, p. 169 อ้างถึงในมนตราน คัมภีร์รักษา, 2551, น. 10) ได้ให้ความหมายในพจนานุกรมการศึกษา (Dictionary of Education) ไว้ดังนี้

1. เป็นการเดินทางเพื่อศึกษานอกสถานที่ตามจุดประสงค์ของการศึกษา โดยไปศึกษาตามสถานที่ต่างๆ ที่มีวัสดุหรือสื่อสำหรับการเรียน โดยใช้วิธีการสังเกตและเรียนรู้โดยตรง เช่น ไปศึกษานอกสถานที่ที่โรงงาน หรือไปชมระบบชลประทาน เป็นต้น
2. ไปเยี่ยมชมโรงงานอุตสาหกรรม หรือสถานประกอบอาชีพอื่นๆ ที่นักเรียนสนใจเพื่อเห็นระบบการทำงานของอาชีพนั้นๆ เพื่อเป็นข้อมูล
3. เป็นการทัศนศึกษา สำหรับการศึกษากายภาพหรือทางกายภาพของสิ่งแวดล้อมต่างๆตลอดจนการเก็บรวบรวมของตัวอย่างต่างๆ

มนตราน คัมภีร์รักษา (2551, น. 10) ให้ความหมายของกิจกรรมทัศนศึกษา หมายถึง การศึกษานอกสถานที่ นอกห้องเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาจากประสบการณ์ตรง ศึกษาจากของจริงที่มีอยู่ ซึ่งไม่สามารถศึกษาในห้องเรียนได้ ในขณะเดียวกันก็ถือว่าเป็นการพักผ่อนไปในตัว

สิรินทร์ ลัดดาภิรมย์ (2551, น. 35) กล่าวว่า กิจกรรมทัศนศึกษา หมายถึง การเรียนรู้นอกสถานที่ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้จริง โดยเด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง จากการสังเกต สัมผัส

อมรรัตน์ ชาลีเครือ (2555, น. 20) กล่าวว่า กิจกรรมทัศนศึกษา หมายถึง การเรียนรู้นอกสถานที่ เพื่อให้เด็กแสวงหาความรู้ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและของจริงที่ต้องการศึกษาซึ่งอยู่นอกสถานที่ที่เรียนกันอยู่เป็นปกติ โดยมีการศึกษาสิ่งต่างๆ ในสถานที่นั้น ตามกระบวนการหรือวิธีการที่ได้วางแผนไว้ เดินทางไปศึกษาเรียนรู้และอภิปรายสรุปการเรียนรู้จากข้อมูลที่ได้ศึกษา

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า กิจกรรมทัศนศึกษา หมายถึง การเรียนรู้นอกสถานที่ นอกห้องเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ที่ศึกษาจากของจริงที่มีอยู่ เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า

จากการสังเกต การสำรวจทดลอง ปฏิบัติจริง และเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ในห้องเรียนแล้วสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับอย่างเหมาะสมกับวัย

1.1.2 ความสำคัญของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา

กิจกรรมทัศนศึกษา เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ตอบสนองต่อธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ได้มีนักวิชาการได้ให้ความสำคัญของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา ดังนี้

ทศนา แชมมณี (2547, น. 345-346) กล่าวถึง ข้อดีของกิจกรรมทัศนศึกษา ดังนี้

1. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริง มีการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนและความเป็นจริง
2. เป็นวิธีสอนที่ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. เป็นวิธีสอนที่เอื้อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกทักษะต่างๆ จำนวนมาก เช่น ทักษะการวางแผน ทักษะการประสานงาน ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการแสวงหาความรู้ นอกจากนี้ยังส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมต่างๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความเสียสละ เป็นต้น
4. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และความสนใจในการเรียนเพิ่มขึ้น

ปีทมาภรณ์ จิราภรณ์ (2546 อ้างถึงใน สิริินทร์ ลัดดาภิบาล, 2551, น. 36) กล่าวว่าข้อดีของการศึกษานอกสถานที่ ดังนี้

1. นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง โดยผ่านประสาทสัมผัสหลายด้านและได้เชื่อมโยงประสบการณ์ตรงกับความรู้สึที่ได้เรียนในห้องเรียน
2. สอดคล้องกับความสนใจและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนเพราะเด็กเป็นวัยที่อยู่ในช่วงอยากรู้อยากเห็น สนใจกับสิ่งที่ยู่รอบด้าน ทำให้รู้สึกสนุกและได้เปลี่ยนบรรยากาศ

มนตราน คัมภีร์ (2551, น. 11) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่จะส่งเสริมสร้างและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและภูมิปัญญาในท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย ปลูกจิตสำนึกด้าน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของชาติไทยให้คงอยู่ต่อไป

วชิราภรณ์ ศรีผา (2554, น. 24) ได้ให้ความหมายของความสำคัญของกิจกรรมทัศนศึกษาว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาเด็กให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ - จิตใจ สังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

อมรรัตน์ ชาลีเครือ (2555, น. 22) ได้กล่าวถึง ทัศนศึกษาเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ครบทุกด้าน ทั้งด้านสังคม สติปัญญา ร่างกายและอารมณ์ ตลอดจนบุคลิกภาพ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยและมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ไปสู่การ

ปฏิบัติในชีวิตประจำวันวิถีชีวิตในโรงเรียนที่จะสะท้อนถึงแนวทางปฏิบัติต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในทิศทางที่เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้จากบทเรียนและจากประสบการณ์ตรง

จะเห็นว่ากิจกรรมทัศนศึกษา เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความสำคัญ ช่วยส่งเสริม และพัฒนาเด็ก และเยาวชนให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เด็กเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย ตลอดจนปลูกจิตสำนึกด้าน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของชาติไทยให้คงอยู่ต่อไป

1.2 ประเภทของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

กิจกรรมทัศนศึกษา เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ได้รับประสบการณ์ ตรง ในการทัศนศึกษานั้น ซึ่งมีนักวิชาการได้จัดประเภทของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา ไว้ดังนี้

สมสิทธิ์ จิตรสถาพร (2535 อ้างถึงใน มนตรานันท์ คุ่มรักษา, 2551, น. 12-14) ได้ แบ่งประเภทของการจัดทัศนศึกษา ตามเกณฑ์ต่างๆ 6 ลักษณะ ดังนี้

1. แบ่งตามวัตถุประสงค์

1.1 การศึกษาภายในบริเวณโรงเรียนหรือใกล้สถานศึกษา (Local School Trips) เช่นการศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์ทาง ศึกษาต้นไม้ ดอกไม้ ซึ่งอยู่ภายในโรงเรียนหรือหลังโรงเรียน เป็นต้น

1.2 ศึกษาภายในชุมชนใกล้เคียง (Community Trips) เป็นการศึกษานอก สถานที่บริเวณไม่ไกลจากโรงเรียนมากนัก เช่น สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

1.3 ทัศนศึกษาหรือท่องเที่ยว (Tour Journey) การศึกษาลักษณะนี้ต้องใช้เวลา มากขึ้น ต้องใช้การวางแผนในการเดินทางมากขึ้น เป็นการศึกษานี้เน้นความเพลิดเพลินในช่วงว่างหลังจาก เรียน เช่นช่วงปิดภาคเรียน

1.4 การศึกษานอกสถานที่ในจินตนาการ (Imaginary Tours) การศึกษาลักษณะ นี้มุ่งเน้นเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ ต้องวางแผนอย่างละเอียดในการเดินทาง มีการศึกษาหาความรู้ อย่างจริงจังในเรื่องหรือข้อบ่งชี้ที่กำหนด

1.5 การเยี่ยมชมระหว่างโรงเรียน (Inter School Visits or Study Visits) อาจเป็นการเยี่ยมชมระหว่างกลุ่มเฉพาะ เช่น ชมรมต่างๆ หรือระหว่างกลุ่มที่ไม่ได้เฉพาะเจาะจง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือเพื่อสัมพันธไมตรี

1.6 การศึกษานอกสถานที่เป็นรายบุคคล (Individual Trips)เป็นการศึกษา รายบุคคลเพื่อเก็บข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายจากครู-อาจารย์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเรียน

1.7 การศึกษานอกสถานที่ต่างประเทศ(Abroad Trips)การศึกษานอกสถานที่ ประเภทนี้กำลังได้รับความนิยมมากขึ้นตามลำดับ แต่การไปศึกษานอกสถานที่ต่างประเทศค่อนข้าง ยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายสูงแต่ก็เป็นจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงที่มีค่ามากอย่างหนึ่ง

2. แบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์

2.1 การศึกษานอกสถานที่นอกเมือง

2.2 การศึกษานอกสถานที่ในเมือง

2.3 การศึกษานอกสถานที่ต่างประเทศ

3. แบ่งตามระเบียบว่าด้วยการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษาของ
กระทรวงศึกษาธิการ

การแบ่งประเภทของการศึกษานอกสถานที่ของกระทรวงศึกษาธิการนั้น ยึด
ระยะเวลาและระยะทางเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง เพราะการศึกษานอกสถานที่มีตั้งแต่ช่วงเวลาสั้นๆ เช่น
5 นาที ไปจนถึงสัปดาห์ ซึ่งการแบ่งตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการนี้แบ่งได้เป็น 3 ประเภท
คือ

3.1 การพาไปนอกสถานที่และไม่ค้างคืน

3.2 การพาไปนอกสถานที่และค้างคืน

3.3 การพาไปนอกราชอาณาจักร

4. แบ่งตามระเบียบมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ว่าด้วยการศึกษานอกสถานที่
พ.ศ. 2518

4.1 การศึกษานอกสถานที่โดยไม่ค้างคืน

4.2 การศึกษานอกสถานที่โดยค้างคืน

4.3 การศึกษานอกราชอาณาจักร

5. แบ่งตามระยะทางจากโรงเรียนที่จัดการศึกษานอกสถานที่

5.1 ศึกษาภายในบริเวณโรงเรียน

5.2 ศึกษาภายในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

5.3 ทศนาจรเพื่อการศึกษา

6. แบ่งตามระยะทางของการเดินทาง

6.1 การศึกษานอกสถานที่ระยะใกล้

6.2 การศึกษานอกสถานที่ที่ระยะไกล

ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและครอบครัวกระทรวงศึกษาธิการ (2545, น. 36-38 อ้างถึงใน
วารสารณ ศรีผา, 2554, น. 26-27) ได้แบ่งกิจกรรมทัศนศึกษาออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. กิจกรรมทางวิชาการ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์
ให้กับเด็กและเยาวชนให้ได้รับประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้จริง สามารถทำได้ 3 ระยะคือ ระยะ
ก่อนการเดินทาง ระหว่างการเดินทาง และหลังจากสิ้นการเดินทางทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของการ
จัดทัศนศึกษาและเนื้อหาของแหล่งที่จะไปทัศนศึกษาว่ามีความสำคัญมากน้อยเพียงใด เพื่อให้
การจัดทัศนศึกษาได้ประโยชน์สูงสุด ผู้จัดจะต้องวางแผนจัดกิจกรรมทางวิชาการไว้ล่วงหน้าควรเน้น
ให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้อย่างมีความสุข มีความรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลินกับการแสวงหาความรู้
ไม่ควรจัดกิจกรรมในลักษณะที่ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าเป็นภาระงานที่หนักและยุ่งยากในการปฏิบัติ
ซึ่งการจัดกิจกรรมสามารถจัดได้หลายวิธี เช่น

1.1 มอบหมายให้เด็กและเยาวชนศึกษาเรื่องราวของแหล่งทัศนศึกษาก่อน
เดินทางไปทัศนศึกษาสถานที่นั้น

1.2. จัดประชุมบรรยายสรุปหลังจากจบกิจกรรมในแต่ละวัน

1.3. การมอบหมายให้เด็กและเยาวชนบันทึกสิ่งที่ได้พบเห็นหรือประสบการณ์ที่
ได้รับในแต่ละวัน

1.4. การจัดหาปัญหาเกี่ยวกับสิ่งที่ได้พบเห็นจากการทัศนศึกษา

1.5. การจัดนิทรรศการและบรรยายเรื่องราวหรือประสบการณ์ที่ได้รับจาก

การทัศนศึกษา

2. กิจกรรมนันทนาการ เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กและเยาวชนที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยว ทัศนศึกษาเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อน ซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวทัศนศึกษามีความหมาย มีคุณค่าน่าประทับใจยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเสริมคุณลักษณะความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี ความรัก ความสามัคคี ความมีวินัย ให้กับเด็กและเยาวชนด้วยการจัดกิจกรรมนันทนาการที่ น่าสนใจ ซึ่งจัดได้ระหว่างการเดินทางมีหลายลักษณะ ดังนี้

2.1 กิจกรรมกลุ่มและมนุษยสัมพันธ์

2.2 กิจกรรมเกมต่างๆ

2.3 การร้องเพลง สักวา การอ่าน โคลง กลอน หรือร้อยแก้ว

2.4 การชมวีดิทัศน์

2.5 การแนะนำเกร็ดความรู้ สถานที่ สองข้างทาง

2.6 การจัดแคมป์ไฟช่วงพักแรม

การจัดกิจกรรมนันทนาการที่มีประสิทธิภาพ ผู้จัดต้องวางแผนการจัดกิจกรรม และเตรียมสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อม ในการจัดกิจกรรมควรให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมโดยคำนึงถึงความเหมาะสม ตามเพศ วัย เวลา สถานที่ และความสนใจของสมาชิกเป็นสำคัญ

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า ประเภทของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสามารถแบ่ง ตามประเภท ตามสถานที่ ระยะทางที่ต้องการไปศึกษา ไกลห้องเรียน ไกลโรงเรียน ไกลโรงเรียน ทั้งนี้ กิจกรรมทัศนศึกษาสามารถจัดเพื่องานนันทนาการหรืองานวิชาการได้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เพื่อ เกิดประโยชน์แก่เด็กให้มากที่สุด

1.3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

กิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย มีความจำเป็นต่อการเรียนรู้และเสริมสร้าง พัฒนาการทุกด้านของเด็ก ถ้าได้มีการวางแผนที่ดีอย่างมีขั้นตอนจะส่งผลให้การจัดกิจกรรมบรรลุ วัตถุประสงค์เป็นอย่างดี ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดกิจกรรม ดังนี้

ไพเราะ พุ่มมัน (2544 อ้างถึงใน อมรรัตน์ ชาลีเครือ, 2555, น. 29-30) กล่าวว่า ขั้นตอนกิจกรรม ทัศนศึกษาหรือการศึกษานอกสถานที่ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียม

1.1 ครูและเด็กร่วมกันวางแผน กำหนดจุดประสงค์การศึกษานอกสถานที่ว่าจะ ไปที่ไหน อย่างไร ใช้เวลานานเท่าไร

1.2 สืบค้นและติดต่อสถานที่ที่จะไปศึกษา

1.3 ขออนุญาตผู้บังคับบัญชาและผู้ปกครอง

1.4 เตรียมอุปกรณ์ อาหาร เวชภัณฑ์ พาหนะ ผู้ควบคุมดูแล ซึ่งอาจเชิญ

ผู้ปกครองมาร่วมด้วย

1.5 แบ่งกลุ่มเด็ก สร้างข้อตกลง มอบหมายงาน

1.6 ครูควรจัดเตรียมกิจกรรมที่ช่วยฝึกทักษะในการสังเกต และเตรียมคำถาม เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้

1.7 ทบทวนแนวปฏิบัติในการศึกษานอกสถานที่ทุกขั้นตอน

2. ขั้นตอนการ

2.1 ก่อนเดินทางควรซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่อง

2.1.1 ชื่อสถานที่ที่ไปศึกษา

2.1.2 วัตถุประสงค์ของการไปศึกษานอกสถานที่

2.1.3 บัญชีรายชื่อเพื่อนในกลุ่ม และครูผู้รับผิดชอบแต่ละกลุ่ม

2.1.4 ข้อตกลงต่างๆ เช่นความปลอดภัย ระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา การ

ซักถาม

2.2 ขณะศึกษานอกสถานที่ ครูควรสังเกตพฤติกรรมเด็ก เป็นรายบุคคลและใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมต่างๆ ให้มากที่สุด

3. ขั้นสรุป

3.1 สนทนา อภิปราย ซักถาม สรุปการศึกษาดูงานตามวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการประเมินผลการศึกษาดูงาน

3.2 สนทนา อภิปราย ถึงข้อตกลงต่างๆ เช่น การปฏิบัติตน ตามระเบียบวินัย ความปลอดภัย และผลที่ได้จากการไปศึกษาดูงาน เพื่อเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก

ทศินา แคมมณี (2547, น. 344-345) กล่าวถึง ขั้นตอนสำคัญของการสอนด้วยวิธีการทัศนศึกษา ดังนี้

1. การวางแผนผู้สอนและผู้เรียนจำเป็นต้องมีการวางแผนร่วมกันก่อนจะเดินทางไปทัศนศึกษา สิ่งที่ผู้สอนควรทำความเข้าใจกับผู้เรียนให้ชัดเจนคือ วัตถุประสงค์ของการไปศึกษา ซึ่งหากวัตถุประสงค์ชัดเจนแล้ว ผู้เรียนอาจมีส่วนในการเลือกสถานที่ที่จะไปด้วย(ในกรณีที่ผู้สอนไม่เจาะจงสถานที่) เมื่อมีการกำหนดสถานที่ที่แน่ชัดแล้ว จะเป็นการดีมาก หากผู้สอนและ/หรือผู้เรียนบางคนมีโอกาสดูสถานที่นั้นก่อนจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ดีในการวางแผนขั้นต่อไป และช่วยลดปัญหาเมื่อมีการเดินทางจริงหลังจากไปสำรวจสถานที่และเมื่อได้ข้อมูลกลับมาแล้ว ผู้สอนและผู้เรียนจึงวางแผนในรายละเอียดต่อไปเรื่องสำคัญที่จำเป็นต้องตกลงกันให้ชัดเจนมีหลายประการ ได้แก่

1.1 การเดินทาง จะใช้พาหนะอะไร ไปอย่างไร

1.2 เรื่องที่จะศึกษามีอะไรบ้าง

1.3 วิธีการที่จะศึกษา จะใช้วิธีอะไร เช่น ใช้การสังเกต จดบันทึก อัดเทป ถ่ายภาพ ถ่ายวีดิทัศน์ สัมภาษณ์ เข้าร่วมกิจกรรม ลงมือปฏิบัติหรือทดลอง ฯลฯ ซึ่งถ้าวิธีการที่จะใช้ดังกล่าวจำเป็นต้องใช้เครื่องมือหรือวัสดุอุปกรณ์อะไร ก็ต้องมีการจัดเตรียมให้เรียบร้อย เช่น จัดทำแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ เตรียมเครื่องเล่นเทป หรือกล้อง เป็นต้น

1.4 กำหนดการ ได้แก่ โปรแกรมการเดินทางที่มีกำหนดเวลาที่แน่นอน

1.5 ค่าใช้จ่าย จำนวนค่าใช้จ่ายในแต่ละเรื่องรวมแล้วเป็นเท่าใด ถ้าผู้เรียนจำเป็นต้องช่วยออกค่าใช้จ่าย จะเฉลี่ยกันออกมากน้อยเพียงใด

1.6 หน้าที่ความรับผิดชอบ ใครจะต้องช่วยส่วนไหนอย่างไร ควรกำหนดให้ชัดเจน และในเรื่องต่างๆ ที่ตกลงกันนี้ ควรจัดทำเป็นเอกสารแจกให้สมาชิกทุกคนได้รับรู้ตรงกัน ในเรื่องการวางแผนนี้ ถ้าผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนให้ช่วยกันคิดในแต่ละเรื่องให้ได้ข้อตกลงร่วมกัน จะเป็นการดี เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และเกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน สำหรับผู้สอนไม่ควรลืมนักเรียนในกรณีที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการพานักเรียนไปศึกษาสถานศึกษาที่)

2. การเดินทางไปทัศนศึกษาผู้สอนควรดูแล เอาใจใส่ในเรื่องความปลอดภัย สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนและให้คำปรึกษาแนะนำตามความเหมาะสม

3. การศึกษาในสถานที่เป้าหมายเมื่อไปถึงยังสถานที่เป้าหมายแล้ว ผู้สอนควรประชุมนักเรียนทั้งหมดก่อนปล่อยผู้เรียนให้ไปศึกษาตามความสนใจ โดยเน้นย้ำถึงหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่

3.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.2 การเคารพต่อสถานที่ ไม่ทำสิ่งใดอันเป็นการทำลายหรือทำความเสียหายต่อสถานที่

3.3 ความปลอดภัย

3.4 การศึกษาด้วยวิธีการที่เตรียมมา

3.5 การนัดหมายและการตรงต่อเวลาเมื่อทำความเข้าใจแล้วจึงปล่อยให้ผู้เรียนไปศึกษาด้วยตนเอง โดยผู้สอนสังเกตการณ์ทั่ว ๆ ไป

4. การเดินทางและสรุปบทเรียนโดยทั่วไป หลังจากที่พักและศึกษาสถานที่แล้ว ผู้สอนและผู้เรียนมักไม่มีเวลาที่จะสรุปการเรียนรู้ในทันที เพราะต้องรีบเดินทางกลับ แต่หากไม่รีบเดินทางกลับและสามารถจัดสรรเวลาได้ การสรุปประเมินผลการเรียนรู้ในทันที จะให้ผลดีมาก เนื่องจากผู้เรียนยังจำความคิด ประสบการณ์ และความรู้สึกต่างๆ ได้ดี แต่ถ้ายังสรุปไม่ได้ทันที จำเป็นต้องรอไปอีกระยะหนึ่ง ความรู้สึก ความคิด และประสบการณ์บางส่วนอาจลืมนไปบ้าง การสรุปผลการเรียนรู้ สามารถทำได้หลายวิธี เช่นการให้ผู้เรียนแต่ละคนนำเสนอประสบการณ์และข้อมูลที่ตนได้จากการศึกษาและอภิปรายร่วมกัน สรุปเป็นประเด็นการเรียนรู้ที่ได้รับและอาจจะประเมินดูว่า การเรียนรู้ที่ได้รับเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด หรือผู้สอนอาจให้ผู้เรียนเขียนเป็นรายงาน จัดเป็นนิทรรศการ หรือถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับแก่ผู้อื่น (เช่น ผู้เรียนกลุ่มอื่นๆ หรือในการประชุมต่าง ๆ) อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าผู้สอนจะใช้วิธีใด ในการสรุปผลการเรียนรู้ ผู้สอนควรดูแลให้มีการสรุปให้ครอบคลุมประเด็นการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ

1. การเรียนรู้ในด้านความรู้ (สิ่งที่ศึกษา)

2. การเรียนรู้ในด้านเจตคติ

3. การเรียนรู้ในด้านกระบวนการต่าง

อมรรัตน์ ชาลีเครือ (2555, น. 30-31) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสัมพันธภาพของเด็กปฐมวัย 3 ชั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผนก่อนทัศนศึกษา

1.1 ครูสนทนากับเด็กเพื่อกำหนดสถานที่ที่จะไปทัศนศึกษา ประกอบการดูสถานที่

1.2 ครูแจ้งให้เด็กทราบถึงวัตถุประสงค์ของการไปทัศนศึกษา และสร้างข้อตกลงกับเด็กเกี่ยวกับระเบียบที่ต้องปฏิบัติระหว่างไปทัศนศึกษา โดยมอบหมายให้เด็กทุกคน จัดแบ่งหน้าที่ผู้นำ คอยดูแลและช่วยเหลือกันขณะทัศนศึกษา

ขั้นที่ 2 ขั้นทัศนศึกษา

2.1 เด็กๆ เดินทางไปทัศนศึกษาไปยังสถานที่ที่กำหนด ครูคอยให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนกิจกรรม

2.2 ขณะที่เด็กๆ ทัศนศึกษา เด็กร่วมกันสนทนาสิ่งต่างๆร่วมกัน ครูคอยให้คำปรึกษากับเด็กๆ

2.3 ครูสังเกตพฤติกรรมสัมพันธ์ภาพของเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมสัมพันธ์ภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา

ขั้นที่ 3 กิจกรรมหลังการทัศนศึกษา

3.1 เด็กๆ รวมกลุ่มสนทนากิจกรรมการทัศนศึกษา ครูสนับสนุนคอยให้คำปรึกษา

3.2 เด็กๆ ร่วมกันแสดงความชื่นชมผลงานในกลุ่ม ครูให้คำชมเชยแก่เด็กทุกคน เพื่อให้เด็กมีการพัฒนาพฤติกรรมสัมพันธ์ภาพของเด็กปฐมวัย

3.3 เด็กๆ ร่วมกันสรุปและเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสำคัญถึงการมีพฤติกรรมสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อน ที่เกิดจากการไปทัศนศึกษา

3.4 ครูสังเกตพฤติกรรมสัมพันธ์ภาพของเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมสัมพันธ์ภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา

จากการศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยข้างต้น สรุปได้ว่า ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นก่อนวางแผนทัศนศึกษา เป็นการวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา ขั้นตอนที่สองเป็นการให้เด็กได้ศึกษาสิ่งต่างๆ ในสถานที่นั้นตามกระบวนการหรือวิธีการศึกษาที่ได้วางแผนไว้ในขั้นต้นแรก และขั้นตอนที่สาม เป็นการสรุปผลหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา เพื่อเชื่อมโยงความรู้ ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมทัศนศึกษากับความรู้ที่ได้รับในห้องเรียน รวมถึงเป็นการประเมินผลในขั้นนี้ด้วย

1.4 บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

นภเนตร ธรรมบวร (2544, น. 40-41) ได้กล่าวว่าในการพาเด็กไปทัศนศึกษาครูจำเป็นต้องคำนึงถึงความสามารถความสนใจความต้องการและประสบการณ์เดิมของเด็กแต่ละคนเพื่อจะได้จัดเตรียมกิจกรรมต่างๆ ในการสนับสนุนกระตุ้นให้เด็กได้คิดได้สังเกตได้ศึกษาได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองการออกไปทัศนศึกษาแต่ละครั้งครูจำเป็นต้องมีการวางแผนเตรียมการต่างๆ ร่วมกับเด็กทั้งก่อนการไปทัศนศึกษา ระหว่างการไปทัศนศึกษาและหลังจากการไปทัศนศึกษาสิ้นสุดลงอาทิ

1. มีการเขียนจดหมายและส่งแบบฟอร์มตอบรับขออนุญาตผู้ปกครองพาเด็กไปทัศนศึกษานอกสถานที่ล่วงหน้า

2. ครูควรหาโอกาสไปเยี่ยมชมสถานที่ที่จะพาเด็กไปทัศนศึกษา ก่อนทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการเตรียมตัวเด็กขณะเดียวกันก็เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าสถานที่ที่ไปทัศนศึกษานั้น

เหมาะสมกับวัยของเด็กและมีกิจกรรมที่เด็กสนใจเพราะสถานที่บางแห่งไม่อนุญาตเด็กจับต้องสิ่งของหรือวัตถุต่างๆ ซึ่งอาจทำให้เด็กเกิดความซับซ้อนใจได้นอกจากนั้นผู้นำชมสถานที่ควรเป็นบุคคลซึ่งมีประสบการณ์รักเด็กหรือเคยทำงานกับเด็กมาก่อนถ้าไม่มีบุคคลที่สามารถนำชมสถานที่ได้ควรรวบรวมข้อมูลและทำหน้าที่ต่างๆ ดังกล่าวด้วยตนเอง

3. ครูควรอธิบายพูดคุยกับเด็กก่อนการไปทัศนศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กจะไปเยี่ยมชมหรือครูอาจให้เด็กวางแผนร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการทราบจากการไปเยี่ยมชมสถานที่ดังกล่าวก็ได้เช่นในการไปทัศนศึกษาที่สวนสัตว์เด็กวัย 5 ขวบกลุ่มหนึ่งต้องการศึกษาเกี่ยวกับฮิปโปกลุ่มหนึ่งต้องศึกษาเกี่ยวกับยีราฟกลุ่มหนึ่งต้องการศึกษาเกี่ยวกับงูเหลือมในกรณีดังกล่าวครูควรเปิดโอกาสให้เด็กเตรียมคำถามเกี่ยวกับหัวข้อที่เด็กต้องการทราบรวมถึงแหล่งและวิธีการหาข้อมูลด้วยซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถพิจารณาได้ว่าควรเตรียมวัสดุอุปกรณ์อะไรบ้างสำหรับเด็กในการออกไปทัศนศึกษาสถานศึกษาที่เช่นสมุดจดบันทึกและวาดรูปอาหารสำหรับนำไปเลี้ยงสัตว์และกล่องถ่ายรูปเป็นต้น

4. ครูควรติดป้ายชื่อโรงเรียนและเบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อได้ที่เสื้อเด็กในกรณีเด็กพลัดหลงและถ้าเป็นไปได้ครูควรแบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละประมาณ 5 – 6 คนตามประเด็นหัวข้อที่เด็กสนใจโดยอาจขอร้องให้ผู้ปกครองหรืออาสาสมัครมาช่วยดูแลเด็กทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสซักถาม

5. ครูและเด็กควรร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์หรือข้อตกลงก่อนการไปทัศนศึกษาทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของเด็กเช่นไม่ส่งเสียงดังเดินแถวให้เป็นระเบียบเดินบนทางเท้าไม่เด็ดดอกไม้ไปไม้และไม่เหยยสัตว์เป็นต้นในระหว่างการเดินทางของครูหรือผู้นำชมถือว่ามีความสำคัญมากครูต้องช่างสังเกตและหมั่นซักถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กคิดและสังเกตสิ่งต่างๆรอบตัวเช่นต้นไม้บริเวณนี้เหมือนกับต้นไม้บริเวณนั้นหรือไม่อย่างไรทำไมเขาถึงนำต้นไม้มาตั้งบริเวณนี้ทำไมเขาถึงแยกสัตว์บริเวณนี้ออกจากบริเวณนั้น

ธนาทิพ ฉัตรภูมิ (2545 อ้างถึงใน สิริินทร์ ลัดดาภิรมย์, 2551, น. 40-41) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้นอกสถานที่ให้กับเด็กเล็ก มีเรื่องที่จะต้องใส่ใจเป็นพิเศษอยู่บางประการ อาทิเช่น

1. ระยะเวลาในการเดินทางไปยังสถานที่เรียนรู้
เด็กเล็กไม่ควรต้องเดินทางไกล เพราะการใช้เวลาอยู่บนยานพาหนะเป็นเวลานานไม่ไหวเบื่อหน่าย และหมดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ นอกจากนี้บนยานพาหนะยังมีพื้นที่คับแคบ ไม่เหมาะกับเด็กในวัยนี้ที่ชอบเคลื่อนไหวอยู่เสมอ

2. กิจกรรมระหว่างการเดินทาง
ครูหรือครูพี่เลี้ยงจะต้องจัดกิจกรรมระหว่างที่เด็กกำลังอยู่ระหว่างการเดินทางด้วย เพื่อไม่ให้เด็กเบื่อ และเป็นการปูพื้นฐานพร้อมทั้งดึงดูดความสนใจของเด็กให้พุ่งไปยังสถานที่ที่กำลังจะไปด้วย เช่น หากกำลังจะเดินทางไปสวนสัตว์ ครูอาจนำกระดาษที่วาดเป็นรูปสัตว์ต่างๆ และระบายสีไว้อย่างสวยงามมาให้เด็กดู พร้อมทั้งตั้งคำถามว่า นีตัวอะไร แล้วเรากำลังจะไปไหนสัตว์ชนิดใดบ้าง เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดี กับสถานที่ที่กำลังจะไปมากขึ้น

3. การให้คุณค่ากับความชอบของเด็ก
หากครูหรือพี่เลี้ยงไม่สามารถพาเด็กไปดูในสิ่งที่เด็กสนใจได้ จะต้องหาทางให้ความรู้กับเด็กในเรื่องนั้นๆ เช่น อาจใช้ภาพมาแสดงให้เด็กดู หรือเล่าเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กสนใจให้เด็ก

ฟัง อย่าพยายามหลีกเลี่ยงเพื่อตัดความรำคาญ เพราะจะทำให้เด็กรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ไม่ใช่เรื่องสำคัญ ไม่น่าพูด ไม่น่าถาม

4. หมั่นสังเกตความรู้สึกของเด็กๆ อยู่เสมอ

หากเด็กเริ่มมีอาการเบื่อ หรือหน่ายกับการเรียนรู้นอกสถานที่ครูต้องหาโอกาสให้เด็กได้พักสักครูหรือหากิจกรรมอื่นมาดึงดูดเด็กแทน

5. พร้อมรับปฏิกิริยาของเด็ก

เป็นเรื่องปกติที่เด็กจะเริ่มงอแงไม่พอใจ หรือไม่อยู่ในระเบียบในยามที่ออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ แต่จะไม่ใช้เรื่องที่ถูกต้อง หากครูหรือพี่เลี้ยงจะใช้วิธี “ไม่พาไปอีก” มาเป็นคำตอบในการแก้ปัญหา

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปบทบาทของครูในระหว่างการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ถือว่ามีความสำคัญมาก ครูต้องคอยกระตุ้น ชักถามให้เด็กสังเกตสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาให้กับเด็กปฐมวัย ควรเป็นกิจกรรมที่เด็กได้รับประสบการณ์ตรง จากการได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ผ่านการเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการเรียนรู้ การได้สังเกต สำรวจ ทดลอง ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ตอบสนองต่อความสนใจ ความต้องการของเด็ก

1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทัศนศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

มนตรีกราน คัมรักษา (2551, น. 78) ศึกษาการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่มีต่อการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย หญิง อายุ 4 – 5 ปี โรงเรียนบ้านขุนประเทศ เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 90 คน ผลการศึกษาพบว่า ที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลมีการสื่อความหมายด้านการเขียนทั้ง 6 ชั้น ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่มีการเปลี่ยนแปลงการสื่อความหมายด้านการเขียน ก่อนการทดลองกับระหว่างการจัดกิจกรรมในช่วงสัปดาห์ที่ 6 จนถึงหลังการทดลอง (สัปดาห์ที่ 11 – 12) มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ยกเว้นระหว่างการจัดกิจกรรมช่วงสัปดาห์ที่ 3 กับสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 5 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สิรินทร์ ลัดดาภิรมย์ (2551, น. 93) ได้ศึกษาความสามารถทางพุทธิปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาโดยใช้แบบพุทธิปัญญาเพื่อการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย หญิง อายุ 5 – 6 ปี โรงเรียนอนุบาลนครปฐมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชั้นพื้นฐานนครปฐม เขต 1 จำนวน นักเรียนจำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาโดยใช้รูปแบบพุทธิปัญญาเพื่อการเรียนรู้มีความสามารถทางพุทธิปัญญาด้านความสามารถด้านภาษา ความสามารถด้านมิติ ความสามารถด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ความสามารถด้านดนตรี ความสามารถความเข้าใจระหว่างบุคคล ความสามารถด้านความเข้าใจตนเอง และความสามารถด้านธรรมชาติสูงขึ้น จากความสามารถระดับต่ำ เป็นความสามารถระดับปานกลางและความสามารถระดับสูง และพบความสัมพันธ์ของความสามารถทางพุทธิปัญญาในแต่ละช่วงเวลาระหว่างการทดลอง ยกเว้นความสามารถด้านตรรกะ และคณิตศาสตร์ที่ไม่พบการเปลี่ยนแปลง

วชิราภรณ์ ศรีผา (2554, น. 83) ศึกษาการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย หญิง อายุ 5 – 6 ปี โรงเรียนอนุบาลราศีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 จำนวน นักเรียนจำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นมีทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว จะเห็นได้ว่ากิจกรรมทัศนศึกษาเป็น กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนทุกเพศ ทุกวัย ได้เป็นอย่างดีทั้งทางด้านอารมณ์จิตใจ ด้าน สังคม ด้านร่างกาย และด้านสติปัญญาเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และปลูกฝัง สร้างจิตสำนึกในการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน วิถีชีวิตในโรงเรียนที่จะ สะท้อนถึงแนวทางปฏิบัติต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทิศทางที่เด็กได้เรียนรู้จากบทเรียน และจาก ประสบการณ์ตรง

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

2.1 ความหมายและความสำคัญของแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

2.1.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้อย่าง หลากหลาย ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, น. 18) ได้ให้ความหมาย แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการแหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น เนารัตน์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ์ (2545, น. 1) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ คือ ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ บ่อเกิดแห่ง ที่ หรือศูนย์ความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ ซึ่งแหล่งเรียนรู้จึงอาจเป็นไปได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติหรือสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เป็นได้ทั้งบุคคล สิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต และแหล่งเรียนรู้ อาจอยู่ในห้องเรียน ในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียนก็ได้

จรีพร กาญจนการุณ (2547, น. 19) ให้ความหมายของ แหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิตในชุมชนโดยรวมว่า แหล่งสถานที่ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ บริเวณศูนย์รวม เป็นบ่อเกิดของความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งบุคคลอาจศึกษาได้ตามความสนใจและความต้องการโดยเป็นแหล่งที่อาจเกิดขึ้นเอง ตามธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้างขึ้นก็ได้

สามารถ รอดสำราญ (2546, น. 6) อธิบายความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่า หมายถึง สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตได้แก่ บุคคล สถานที่ต่างๆ แหล่งวิทยาการ ธรรมชาติ สภาพสังคม เศรษฐกิจการเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการ เรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยประสบการณ์ตรง

ทิวา เครือภู (2549, น. 13) ได้ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ว่า หมายถึง สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ด้วยตนเองโดยประสบการณ์ตรง เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ บุคคลที่มีภูมิรู้ สถานที่ต่างๆ แหล่งวิทยาการ ทรัพยากรธรรมชาติสภาพสังคมเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ

ภรภัทร นิยมชัย (2553, น. 38) ได้ให้ความหมายของ แหล่งการเรียนรู้ว่า หมายถึง สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตที่สามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ตรง

สรวงพร กุศลสง และคณะ (2554, น. 10) ได้กล่าวถึงความหมายของแหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร หรือ ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตในชุมชนไม่ว่าจะเป็น คนสถานที่ หรือ ถิ่น ที่อยู่ องค์กรที่ให้เข้าศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอนที่แตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน เป็น การเรียนรู้ที่มีกำหนดเวลาเรียนยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิตที่เด็กได้เรียนรู้ เช่น บุคคล สุนัข กีฬา ห้องเรียน สวนป่า อาคารเรียน สนามหญ้า โรงอาหาร และเทคโนโลยี ที่เป็นที่รวบรวมข้อมูลข่าวสาร เป็นได้ทั้ง บุคคล สิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต และแหล่งเรียนรู้อาจจะอยู่ในห้องเรียน ในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียนก็ได้ ดังนั้น สิ่งทั้งหลายเหล่านั้น หากนำมาใช้ประกอบการเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาความรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนในห้องเรียนหรือนำเด็กออกไปสัมผัสสภาพจริงของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเหล่านั้น ด้วยตัวเด็กเองแล้ว ย่อมจะเกิดเพิ่มพูนประสบการณ์และความชำนาญ ทั้งยังทำให้หน่วยการเรียนรู้ น่าสนใจอีกด้วย เพราะเด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างจริงจังด้วยตนเอง

2.1.2 ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

วิเชียร วงศ์คำจันทร์ (2547, น. 24) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ธรรมชาติไว้ดังนี้

1. เป็นแหล่งเสริมสร้างจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. เป็นแหล่งศึกษาตามอัธยาศัย
3. เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. เป็นแหล่งสร้างความรู้ความคิดวิชาการและประสบการณ์
5. เป็นแหล่งปลูกฝังค่านิยมรักการอ่านและแหล่งศึกษาค้นคว้าแสวงหา

ความรู้ด้วยตนเอง

6. เป็นแหล่งเสริมประสบการณ์ตรง
7. เป็นแหล่งส่งเสริมมิตรภาพความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

กิ่งแก้ว อาริรักษ์ (2548, น. 118) ให้ความสำคัญของการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่หลากหลาย

2. ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งขึ้นโดยใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูล สะท้อนความคิดเห็นจากแหล่งเรียนรู้

3. กระตุ้นมุ่งเน้นลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งผลักดันให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้นสามารถสร้างผลผลิตในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูงขึ้น

4. เสริมสร้างการเรียนรู้จนเกิดทักษะการแสวงหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพโดยอาศัยการสร้างความตระหนักตระหนักรู้เชิงมีโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและ ความแตกต่างของข้อมูล

5. แหล่งการเรียนรู้เสริมสร้างการพัฒนาการคิดเช่นการแก้ปัญหาการให้เหตุผลและการประเมินอย่างมีวิจารณญาณโดยอาศัยกระบวนการวิจัยอิสระ

6. เพิ่มผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการในด้านเนื้อหาเจตคติและการคิดอย่างมี วิจารณญาณโดยอาศัยแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในการเรียนรู้

ประเวศ วะสี (2543 อ้างถึงใน ภรภัทร นิยมชัย, 2553, น. 39-40) กล่าวถึง แหล่งการเรียนรู้ แหล่งรวมวิทยาการที่สังคมยอมรับและถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นสำหรับแหล่ง เรียนรู้ ศึกษาคุณค่าของประชาชนถือว่าเป็นเครื่องหมายของความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ และ มีความเห็นว่าโรงเรียนควรมีความสัมพันธ์กับชุมชนในเรื่องแหล่งเรียนรู้ของชุมชนดังนี้

1. เรียนรู้จากคนในชุมชน ซึ่งในชุมชนมีผู้คนด้านต่างๆ มากมาย มากกว่าที่ครู สอนท่องหนังสือมากนัก เช่น ผู้รู้ทางเกษตรกรรม การช่าง มีศิลป์ ผู้รู้ทางศาสนา หมอพื้นบ้าน นัก ธุรกิจรายย่อย ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ฯลฯ ผู้นำชุมชนที่เป็นนักคิดนักศีลธรรม มีปัญญาและความ ดีมากกว่าใครต่อใครตั้งเเยะเเยะในระดับสูงๆ ถ้าเปิดโรงเรียนสู่ชุมชน ให้ทั้งครูและนักเรียนได้เรียนรู้ เข้าไปเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง การเรียนรู้จะสนุกไม่น่าเบื่อ ที่สำคัญจะเป็นการปรับระดับคุณค่า เดิมการศึกษาของเราสอนให้ดูถูกคนที่มีคุณค่าเหล่านี้ เมื่อผู้รู้ในชุมชนกลายมาเป็นครูก็จะเป็นการ ยกกระดับคุณค่า ศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจของชุมชนอย่างแรง เป็นการถักทอทางสังคม

2. เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ควรสำรวจและสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพิ่มขึ้น ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นทุ่งนา ป่าเขา แหล่งน้ำ วัด แหล่งอนุรักษ์ป่า แหล่งอนุรักษ์ สัตว์ กลุ่มอาชีพต่างๆ พิพิธภัณฑ์ตำบล ทุกตำบลควรสร้างพิพิธภัณฑ์ของตนเอง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม

3. เรียนรู้จากเรื่องของชุมชน การเรียนควรจะเรียนเรื่องของชุมชนให้มากที่สุด เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม การแพทย์พื้นบ้าน ศาสนา

4. การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานในชุมชน ครูและนักเรียนควรจะเรียนรู้จาก การลงมือ ปฏิบัติงานจริงในชุมชน เช่น ทำเกษตร หัตถกรรม แปรรูปอาหาร งานช่าง ธุรกิจชุมชน การท่องเที่ยว การแพทย์แผนไทย การทำมาหากิน เพื่อที่จะได้ทำงานเป็น จัดการเป็น อยู่ร่วมกันเป็น มีอาชีพแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และเป็นการพัฒนาศีลธรรมไปด้วยในตัวเป็นศีลธรรมที่เกิดจากการดำเนิน ชีวิตร่วมกันแต่ไม่เกิดการท่องวิชาศีลธรรม

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญ เป็น แหล่งเรียนรู้ซึ่งรวมความรู้ ที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ จำเป็นต่อการศึกษาคุณค่า สำรองด้วยวิธีการที่ แตกต่างของแต่ละบุคคล ตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ มี ความสุข และสนุกสนานในการเรียนรู้ มีเจตคติที่ดีต่อแหล่งเรียนรู้ ทำให้เด็กเห็นคุณค่าของความรู้ และสามารถที่ตนได้เรียนรู้

2.2 ประเภทของแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 อ้างถึงใน ภรภัทร นิยมชัย, 2553, น. 44-45) ได้จัดประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้ 2 แบบคือ

แบบที่ 1 จัดตามลักษณะของแหล่งเรียนรู้

1. แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจะศึกษาหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร กรวด หิน ดิน ทราย ชายทะเล ฯลฯ

2. แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างเพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรมตลอดจนเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ หอสมุดประชาชน สถาบันทางการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือนที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ ฯลฯ

3. บุคคลเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์ และผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ

แบบที่ 2 จัดตามแหล่งที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้

1. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น ครู อาจารย์ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องจริยธรรม ห้องศิลปะ ฯลฯ ตลอดจนการใช้อาคารสถานที่บริเวณและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เช่น ห้องอาหารสนาม ห้องน้ำ สวนดอกไม้ สวนสมุนไพร แหล่งน้ำในโรงเรียน ฯลฯ

2. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ครอบคลุมทั้งด้านสถานที่บุคคล ซึ่งอาจอยู่ในชุมชนใกล้เคียงโรงเรียน และชุมชนที่โรงเรียนพำนักเรียนไปศึกษาหาความรู้ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ชายทะเล วัด ตลาด หอสมุดประชาชน สถานีตำรวจ สถานีอนามัย สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ฟาร์ม สวนผัก สวนผลไม้ แหล่งทอผ้า ร้านอาหาร ดนตรีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นเมือง เทคโนโลยีพื้นบ้านในชีวิตประจำวัน แหล่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ฯลฯ

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 อ้างถึงใน สรวงพร กุศลสง และคณะ, 2554, น. 15) กล่าวว่า ครูและเด็กสามารถศึกษาหาความรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่ ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และประสบความสำเร็จในงาน/อาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน ฯลฯ

2. แหล่งวิทยาการ ได้แก่ สถาบัน องค์กร หน่วยงาน ห้องสมุด ศูนย์วิทยาการทางภาครัฐและเอกชน ซึ่งแจ้งให้บริการความรู้ในเรื่องต่างๆ

3. สถานที่ประกอบการ สถานที่ประกอบอาชีพอิสระ โรงงานอุตสาหกรรม หน่วยงานวิจัยในท้องถิ่น ซึ่งให้บริการความรู้ฝึกอบรมเกี่ยวกับงาน และวิชาชีพต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น

4. ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ

5. สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น แผ่นพับ วารสาร หนังสืออ้างอิง หนังสือพิมพ์ ฯลฯ

6. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม วีซีดี วีดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน

(CAI) ฯลฯ

สำลี เก่งทอง (2544, น. 22) แบ่งแหล่งวิทยาการ ได้เป็น 5 ประเภท คือ

1. แหล่งวิทยาการประเภทข่าวสาร เอกสาร วารสาร สิ่งพิมพ์ ฯลฯ แหล่งวิทยาการประเภทนี้จะทำให้ผู้ใช้มีความรู้ ความคิดเห็นต่อเหตุการณ์บ้านเมือง
2. แหล่งวิทยาการที่เป็นสถานที่ต่างๆ ได้แก่ ห้องสมุด ตลอดจนสถานที่ที่ให้คุณค่าทางวัฒนธรรม แหล่งวิทยาการประเภทนี้ให้ประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียน
3. แหล่งวิทยาการประเภทบุคคลหรือกลุ่มคน เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ บุคคลเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องมีคุณวุฒิทางการศึกษา
4. แหล่งวิทยาการที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ ดิน หิน แร่ น้ำตก ธารน้ำไหล ป่าไม้ แหล่งวิทยาการประเภทนี้จะทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเอง รู้จักถนอมใช้ คิดพัฒนาตัดแปลง อนุรักษ์ ซึ่งครูสามารถเลือกมาใช้ได้ตามความเหมาะสม
5. แหล่งวิทยาการที่เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราว ได้แก่ การจัดนิทรรศการ การจัดโต้วาที การจัดอภิปรายปัญหาชุมชน จัดฉายภาพยนตร์ การขอความร่วมมือจากหน่วยงาน สมาคมมาช่วยกันจัดแหล่งเรียนรู้ให้

มณีรัตน์ ปานจันทร์ (2553, น. 9) ได้กล่าวถึง ประเภทของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

วัสดุอุปกรณ์ในชุมชน เป็นวัสดุที่มีอยู่ในชุมชนทั่วไป เช่น ดิน หิน แร่ ใบไม้

1. บุคคลในชุมชนที่มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
2. สถานที่ในชุมชนเป็นสถานที่ที่มีอยู่ในชุมชนสามารถให้ความรู้แก่นักเรียนได้ เช่น วัด ไร่ นา โบราณสถานต่าง ๆ
3. กิจกรรมในชุมชนได้แก่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถ่ายทอดกันมา จากอดีต

เกษม คำบุตรดา (2550, น. 10) ได้จำแนกแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล เช่น ครู เพื่อนในห้องเรียน เพื่อนต่างห้องเรียน เพื่อต่างระดับ บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง คนในชุมชน เป็นต้น
2. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิชาการ ได้แก่ สถานที่ต่างๆ ภายในโรงเรียนและชุมชน เช่น ห้องสมุด วัด ตลาด ร้านค้า สถานีตำรวจ สถานีอนามัย โบราณสถาน สวนสัตว์ เป็นต้น พัฒนาคุณลักษณะและความคิด ความเข้าใจในคุณค่า และทัศนคติ ค่านิยม ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการเรียนรู้ มีทักษะการแสวงหาความรู้ สามารถจัดการความรู้ ซึ่งมีความสำคัญและมีความหมายอย่างมากสำหรับผู้เรียน ดังนี้

2.1 ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพชีวิตจริง สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนครอบครัวท้องถิ่น

2.2 ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่มีคุณค่า มีความหมายต่อชีวิต ทำให้เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียน

2.3 ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางธรรมชาติสู่ความรู้สากลสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ไปสู่สิ่งที่อยู่ไกลตัวได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.4 เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในได้อย่างต่อเนื่อง

2.5 ได้เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ลงมือปฏิบัติจริงส่งผลให้เกิดทักษะการแสวงหาความรู้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า แนวทางการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อผู้เรียน เพราะเป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มพูนความรู้ ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพ ได้รับประสบการณ์ตรง มีความสุข สนุกสนานเพลิดเพลิน ทั้งยังปลูกจิตสำนึกทางด้านสังคมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.4 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

กรมวิชาการ (2543, น. 9) เสนอวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. ควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและประชาชนท้องถิ่น
2. เน้นการศึกษา วิเคราะห์ และวิธีคิด
3. นำกระบวนการหรือความคิดแนวปฏิบัติของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดเป็น

กระบวนการจัดการเรียนการสอน

4. เสริมสร้างกระบวนการคิดที่เป็นระบบ เป็นวิทยาศาสตร์
5. ฝึกให้นักเรียนคิดหลายด้านหลายมุม คิดอย่างอิสระ แล้วสรุปเป็นความรู้และ

ประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิต

5.1 ผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น

5.2 เน้นกระบวนการมากกว่าผลผลิต

5.3 ครูผู้สอนหรือประชาชนท้องถิ่นเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งมีแนวทางการจัดกิจกรรม 4 แนวทางคือ

5.3.1 ครูผู้สอนเป็นผู้ควบคุมการใช้หลักสูตร โดยพิจารณานำหลักสูตรใช้ให้สอดคล้องกับกลุ่มการจัดประสบการณ์ตามในหลักสูตรแม่บท โดยใช้ระยะเวลาจำนวนคาบที่กำหนดไว้ในแผนการสอนของกลุ่มประสบการณ์นั้นๆ

5.3.2 เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

5.3.3 นำบุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้กับผู้เรียน

5.3.4 สอดแทรกคุณธรรม ค่านิยมต่างๆ ที่ปรากฏตามเนื้อหาของหลักสูตร

เฉลิม พรกระแสน (2544, น. 33-35) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมประสบการณ์ด้านการเรียนการสอนควรเน้นการจัดสภาพการเรียนรู้โดยรอบตัวผู้เรียน ซึ่งด้านสภาพแวดล้อมของสถานที่ต้องมีความหลากหลาย ใช้สถานที่ต่างๆ ภายในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ จัดหาสื่ออุปกรณ์ที่หาได้ง่าย ราคาถูก และมีในท้องถิ่น ซึ่งการจัดแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่โดยรอบสามารถกระทำได้ ดังนี้

1. จัดบริเวณโรงเรียนให้เป็นสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ โดยเฉพาะเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักพันธุ์ไม้ที่กว้างขวางและยังสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในเรื่องอื่นๆ ได้อีกด้วย

2. จัดมุมข่าวสารสิ่งแวดล้อม เพื่อติดตามความเปลี่ยนแปลงและความเคลื่อนไหว เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศและในระดับโลกเพื่อ กระตุ้นเตือนให้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่ทวีความรุนแรงขึ้น อีกทั้งส่งผลกระทบต่อวิถี ชีวิตของบุคคลและชุมชนอย่างต่อเนื่องจนยากแก่การแก้ไข

3. จัดห้องให้เรียนให้สะอาด มีระเบียบ กำหนดการจัดการจัดป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียนได้ อย่างเหมาะสมทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนของ นักการศึกษาหลายๆ ท่านจะเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้นั้นมีหลากหลาย วิธีการ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน มีความสำคัญต่อ การเรียนการสอนมาก เพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่คุ้นเคยและสะดวกต่อการปรับให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และทำความเข้าใจในบทเรียนของนักเรียนโดยครูและนักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการเตรียมการ และดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอนใน แต่ละบทเรียน

ประนอม อรรณันท์ (2545, น. 7-42) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการเตรียมตัวเอง มีการ เตรียมแหล่งความรู้ เตรียมเนื้อหา เตรียมข้อมูล ซึ่งจะต้องให้คำอธิบาย คำแนะนำคำปรึกษาให้ข้อมูล ความรู้ที่ชัดเจนแก่ผู้เรียน รวมทั้งแนะนำแหล่งความรู้ที่จะให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลซึ่งการ เตรียมแหล่งข้อมูลควรมีการเตรียมแหล่งข้อมูลความรู้ให้แก่ักเรียนทั้งในรูปแบบของสื่อการสอน ใบความรู้ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะใช้ประกอบกิจกรรมในห้องเรียน หรือศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีข้อมูลความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาค้นคว้าตามความต้องการ หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ใน โรงเรียน เช่น ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์สื่อห้องสมุด ห้องสมุดทัศนศึกษา ห้องปฏิบัติการวิชาการต่างๆ และห้องพิพิธภัณฑ์ในโรงเรียน ทั้งรวมไปถึงแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียนด้วย ซึ่งได้สำรวจและจัดทำ บัญชีรายชื่อหนังสืออุปกรณ์ หรือสื่อต่างๆไว้สำหรับผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าตามที่กำหนดในกิจกรรม การเรียนหรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมทั้งในและนอกเวลาเรียน

จากการศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ สรุปได้ว่า ครูมีบทบาท สำคัญในการจัดกิจกรรมที่ใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของ ความรู้ ของกิจกรรมและธรรมชาติของผู้เรียน ร่วมกันวางแผน ค้นหาและสำรวจรวบรวมแหล่งเรียนรู้ ต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายที่จะ เรียนรู้ และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรม ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพชีวิตจริง สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เชื่อมโยงความรู้ทางธรรมชาติสู่ความรู้สิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ไปสู่สิ่งที่อยู่ไกลตัว ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อช่วยให้เด็กเกิด การเรียนรู้ ส่งเสริมคุณลักษณะและความคิด ความเข้าใจในคุณค่า และทัศนคติ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการ เรียนรู้มีทักษะแสวงหาความรู้ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างเหมาะสมกับวัย

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

วินัย บุญกล้า (2548, น. 9-10) ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน บ้านห้วยคนทาแหล่งเรียนรู้ เป็นศูนย์รวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ความเข้าใจและความ ชำนาญแหล่งเรียนรู้อาจเป็นได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นแหล่งเรียนรู้จะอยู่ในห้อง ในโรงเรียน หรือนอกโรงเรียนนอกจากแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนแล้ว ภายในโรงเรียนจะมีแหล่งเรียนรู้ มากมาย เช่น บริเวณโรงเรียนที่ถูกจัดไว้เรียบร้อย มีต้นไม้มีอาคารต่างๆ มีห้องสมุดห้องพิพิธภัณฑ์

สวนสมุนไพร สวนวิทยาศาสตร์และอีกมากมาย ล้วนแล้วแต่เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งสิ้น ส่วนแหล่งเรียนรู้ นอกโรงเรียน หรือรอบโรงเรียนภายในชุมชน และห่างไกลออกไปซึ่งมีแหล่งเรียนรู้มากสามารถให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าได้ ในสาขาวิชาทั้งด้านวิชาการ ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี อาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นโรงเรียนดำเนินงาน เกี่ยวกับการจัดแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับ แผนนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นให้โรงเรียนจัดแหล่งเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ เพื่อให้เด็กสามารถศึกษาหาความรู้จากแหล่งนั้น การจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนผู้บริหาร คณะครู-อาจารย์รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการศึกษาจะต้องรู้และเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของ แหล่งเรียนรู้ว่าควรจัดในลักษณะใดได้บ้าง

นราวัลภ์ สายเนตร (2550) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการใช้แหล่ง การเรียนรู้ของครูผู้สอนระดับปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันในการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูผู้สอนระดับปฐมวัยในสภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่เลือกใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนตามวุฒิภาวะของเด็กปฐมวัย และเลือกใช้แหล่งการเรียนรู้ใน ท้องถิ่นด้านการนิมนต์พระมาอบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนเป็นส่วนมาก ปัญหาการใช้แหล่ง การเรียนรู้ในโรงเรียนที่พบคือการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ และปัญหา การใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น คือ มีเวลาในการดำเนินการน้อย ครูผู้สอนระดับปฐมวัย สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 มีความต้องการใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนในด้าน การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ ที่มีคุณภาพเพื่อนำมาใช้จัดแหล่งการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และต้องการใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นในด้านร่วมกันดูแลรักษาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นไม่ให้ ชำรุดเสียหาย

ภรภัทร นิยมชัย (2553, น. 87) ศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยาผลการวิจัย พบว่า การจัดประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในทุกช่วง ของการจัดประสบการณ์ทำให้เด็กปฐมวัยมีความสามารถทางพหุปัญญาทุกด้าน คือ ด้านภาษา ด้าน ตรรกะและคณิตศาสตร์ ด้านมิติ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านดนตรี ด้านความเข้าใจระหว่าง บุคคล ด้านความเข้าใจตนเอง และด้านธรรมชาติ สูงขึ้นกว่าก่อน การจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งตรงกับสมมติฐานที่ว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสามารถทางพหุปัญญาสูงขึ้น ซึ่งเป็นไปตาม สมมติฐานที่ตั้งไว้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนตัวแปรต้นของผู้วิจัยในครั้งนี้ อีกทั้งแสดงให้เห็นประโยชน์ของการทัศนศึกษา แหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์การเรียนรู้โดยตรง ซึ่งส่งผลให้เด็กได้รับการพัฒนาตาม ศักยภาพเหมาะสมกับวัย

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

3.1 ความหมายและขอบข่ายของพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

3.1.1 ความหมายของพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

นิวัติ เรืองพานิช (2528, น. 14 อ้างถึงใน สุมนา อินทร์จักร, 2542, น. 8)

กล่าวว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด ให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และนานที่สุด ทั้งนี้ต้องสูญเสียทรัพยากร โดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกัน

เกษม จันทร์แก้ว (2530, น. 104 อ้างถึงใน สุมนา อินทร์จักร, 2542, น. 8)

กล่าวว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นการใช้ทรัพยากรทั้งหลายในโลกนี้อย่างมีเหตุผล และเป็นไปตามหลักการอนุรักษ์วิทยา ทั้งนี้เพื่อจะทำให้สิ่งแวดล้อมอยู่ในลักษณะที่ดี มนุษย์ที่อยู่อาศัยจะมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพที่ดีตลอดไป เพราะสิ่งแวดล้อมนั้นมีผลต่อสุขภาพและพลานามัยของมนุษย์

ทวีวงศ์ ศรีบุรี (2539, น. 16 อ้างถึงใน วรางคณา เพ็ญทอง, 2541, น. 14)

ได้ให้ความหมายของคำว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง การตามระวังรักษา ป้องกันธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้เพื่อใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยวิธีฉลาดเหมาะสมและยาวนานที่สุด

วินัย วีระวัฒนานนท์ (2541, น. 21) กล่าวถึง ความหมายของการอนุรักษ์

ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมว่า หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด โดยใช้อย่างประหยัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ให้ใช้ได้ยาวนานที่สุด และเป็นประโยชน์ต่อปวงชนให้มากที่สุด การอนุรักษ์ไม่ใช่การห้ามใช้ทรัพยากรธรรมชาติ แต่เป็นการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องตามความจำเป็นแก่การดำรงชีวิต

สุมนา อินทร์จักร (2542, น. 8) ได้กล่าวถึง ความหมายของการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมหมายถึง การดูแลรักษา และป้องกันให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผลเป็นไปตามหลักอนุรักษ์วิทยา เพื่อจะทำให้สิ่งแวดล้อมอยู่ในลักษณะที่ดี โดยมีการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมได้มากที่สุดและนานที่สุด

เอมอร รสเครือ (2545, น. 14) ให้ความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมว่า

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นได้เพราะเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์จึงถือว่าเป็นเรื่องของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดลักษณะการดำรงชีวิตและคุณภาพชีวิต ฉะนั้นถ้ามนุษย์เรารู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด ประหยัด เกิดประโยชน์ มีคุณค่าต่อมหาชนมากที่สุด เกิดการสูญเสียเปลืองน้อยที่สุด รวมทั้งรู้จักบำรุง รักษา ปรับปรุง ป้องกันและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างระมัดระวัง ย่อมส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีสงบสุข ปลอดภัยและเกิดประโยชน์สังคมมวลมนุษย์ในที่สุด

เสาวนีย์ จันทร์ที (2546, น. 13) กล่าวถึงความหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

หมายถึงการรู้จักใช้ รู้จักเก็บรักษา เพราะทรัพยากรแต่ละชนิดมีประโยชน์และคุณค่าที่ต่างกันและแต่

ละชนิดมีวิธีการรักษาให้คงสภาพการใช้งานได้นานหากมีการทำขึ้นใหม่ หรือหาสิ่งทดแทนใน
สิ่งแวดล้อมที่หมดเปลือง

จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่า พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก
ปฐมวัย หมายถึง การรักษา ดูแลป้องกัน และรู้จักเลือกใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างมี
ประโยชน์ คุ่มค่า และช่วยกันเสริมสร้างส่วนที่น้อยลงให้มีเพิ่มมากขึ้น

3.1.2 ขอบข่ายของพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย การ
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย มีขอบข่ายที่มันักวิชาการได้กล่าวถึง พฤติกรรมการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยไว้ ดังนี้

ธีราพร กุลนันทน์ (2544, น. 369) กล่าวไว้ว่า จริยธรรมในการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง จริยธรรมที่ชี้แนะการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทั้งต่อตัวเด็กเองโดยทางตรงและทางอ้อมประกอบด้วยเนื้อหาจริยธรรม 2 ข้อและพฤติกรรม
จำเพาะ ดังนี้

1. การรักษาสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดี ประกอบด้วยพฤติกรรมจำเพาะ
เช่น การรักษาความสะอาดของห้องเรียน การเก็บของเล่นในห้องเรียนให้ถูกที่ การดูแลรักษาต้นไม้ใน
โรงเรียนการทำความสะอาดเก็บขยะในโรงเรียน เป็นต้น

2. การใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อม
หมายถึง สิ่งของต่างๆทุกชนิด เช่น ดินสอ กระดาษ สี พู่กัน กาว เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นของใช้สิ้นเปลือง
ที่เด็กควรใช้อย่างประหยัดให้เกิดประโยชน์เต็มที่

กอบรักษ์ เรืองพกาและคณะ (2532, น. 807 อ้างถึงใน อารีรักษ์ รัชชัญญการ
2548, น. 33) กล่าวถึง ขอบข่ายพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ควรสร้างเสริมไว้ ดังนี้

1. การรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ในสภาพที่ดี พฤติกรรมที่ควรสร้างเสริม
ได้แก่

1.1 การรักษาความสะอาด สถานที่ สิ่งของเครื่องใช้ เช่น การกวาดพื้นห้อง
การเก็บของเข้าที่ เป็นต้น

1.2 การรักษาให้มีสภาพที่ดี เช่น การพรวนดิน การรดน้ำต้นไม้ การให้
อาหารสัตว์ เป็นต้น

1.3 การดูแลรักษามีให้สูญหายไป เช่น เมื่อพบบุคคลที่นำเอาสิ่งแวดล้อม
ที่เป็นสาธารณสมบัติไปเป็นตนควรแจ้งให้ผู้ใหญ่ทราบ

2. การถนอมการใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัดและมีคุณค่า
พฤติกรรมที่ควรสร้างเสริม ได้แก่

2.1 การเปิด-ปิดไฟ และเปิด-ปิดน้ำเมื่อใช้เสร็จ

2.2 การเปิดน้ำเบาๆ เมื่อต้องการใช้น้ำ เช่น การล้างมือ ถ้าเปิดน้ำแรง
เกินไปเป็นการสูญเสียโดยเปล่าประโยชน์

2.3 การใช้วัสดุต่างๆ ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เช่น การรับประทาน
อาหารให้หมดอย่างให้เหลืออาหารทิ้งไว้ ฯลฯ

3. การจัดสิ่งแวดล้อมให้สวยงามเป็นระเบียบ พฤติกรรมที่ควรส่งเสริม ได้แก่ การจัดมุมห้อง และการจัดห้องเรียนและบ้านให้เป็นระเบียบ

อารีรักษ์ รัชนีธัญการ (2548, น. 34) ได้กล่าวถึง ขอบข่ายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นการป้องกัน ดูแลรักษา และใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผลเป็นไปตามหลักการอนุรักษ์วิทยา เพื่อจะทำให้สิ่งแวดล้อมอยู่ในลักษณะที่ดี โดยมีการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมได้มากที่สุด และนานที่สุด การเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยควรคำนึงถึงความสามารถและความเหมาะสมกับวัยของเด็ก

ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2552, น. 10-11) ได้กล่าวถึง การจัดประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการ 4 ด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา ของเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งขอบข่ายของการจัดประสบการณ์ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับเด็กปฐมวัย ซึ่งมี 3 ด้านใหญ่ๆ ดังนี้

1. ด้านดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ได้แก่

1.1 การรักษาความสะอาด สถานที่ สิ่งของเครื่องใช้ เช่น การกวาดพื้นห้อง การเก็บของเข้าที่ การทำความสะอาดของเล่น เป็นต้น

1.2 การดูแลรักษาให้มีสภาพที่ดี เช่น การพรวนดิน การรดน้ำต้นไม้ การให้อาหารสัตว์ เป็นต้น

1.3 การจัดห้องเรียนและบ้านให้ดูสวยงามและเป็นระเบียบ

2. ด้านการถนอมใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด ได้แก่

2.1 การใช้น้ำ เช่น ใช้น้ำอย่างประหยัด สงวนรักษาน้ำโดยใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด ร่วมมือกันรักษาความสะอาดของน้ำโดยไม่ทิ้งขยะมูลฝอย สิ่งสกปรกต่างๆ ลงสู่แหล่งน้ำ

2.2 การใช้กระดาษ เช่น รู้จักแยกกระดาษดีไว้ใช้งาน นำกระดาษเก่ามาหมุนเวียนใช้ใหม่ ใช้กระดาษหน้าเดียวให้เกิดประโยชน์ ฯลฯ

2.3 การทิ้งขยะ เช่น รู้จักแยกขยะในการทิ้ง ลดขยะโดยการนำขยะดีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ฯลฯ

3. ด้านการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย ได้แก่

3.1 การประเพณีตามวัฒนธรรมไทย เช่น

3.1.1 การมีความเคารพอ่อนน้อม กตัญญู ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน ซื่อฟัง จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

3.1.2 การปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง เช่น กฎจราจร

3.1.3 แต่งกายให้เหมาะสมถูกต้องตามกาลเทศะ

3.1.4 สนทนากันด้วยมารยาทอ่อนหวาน ไพเราะ

3.1.5 มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ทุกคนทั่วไป

3.2 การปฏิบัติตนตามประเพณีไทย เช่น

3.2.1 เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและประเพณีไทย

3.2.2 รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีมิให้สูญหาย

จากข้อความข้างต้น พอสรุปขอบข่ายพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

ในการปลูกฝังให้เด็กได้ตระหนักถึงการรักษา ดูแลสิ่งแวดล้อม และการถนอมใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด และการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทยอย่างเหมาะสมกับวัย

3.2 หลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ ดังนี้

นิวัติ เรืองพานิช (2533, น. 46-48 อ้างถึงใน อารีรักษ์ รักษ์ธัญการ, 2548, น. 35-37) ได้กล่าวถึง หลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพอสรุป ได้ดังนี้

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด ยาวนานที่สุด ถูกต้องตามกาลเทศะ (Time and Space) และโดยทั่วถึงกัน
2. ทรัพยากรธรรมชาติจำแนกอย่างกว้างๆ ออกเป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นใหม่ได้ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า พืชหญ้า และกำลังงานมนุษย์กับทรัพยากรที่ไม่สามารถเกิดขึ้นใหม่ได้ เช่น น้ำมันและแร่ธาตุต่างๆ
3. ปัญหาสำคัญที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรดินที่ยังอุดมสมบูรณ์อยู่ให้คงคุณสมบัติที่ตลอดไป ในขณะที่เดียวกันจะเป็นผลดีต่อทรัพยากรอื่นๆ เช่น น้ำ ป่าไม้ และสัตว์ป่าด้วย
4. การอนุรักษ์หรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ต้องคำนึงถึงทรัพยากรอย่างอื่นในเวลาเดียวกันด้วย ไม่ควรแยกพิจารณาเฉพาะอย่างเดียวกันเท่านั้นเพราะทรัพยากรทุกอย่างมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด
5. ในการวางแผนจัดการกับทรัพยากรอย่างชาญฉลาดนั้น จะต้องไม่แยกมนุษย์ออกจากสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือวัฒนธรรม เพราะว่าวัฒนธรรมและสังคมของมนุษย์ได้พัฒนาตัวเองมาพร้อมๆ กัน
6. การอนุรักษ์จะสำเร็จได้ถ้ามนุษย์ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรนั้นๆ และใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด
7. อัตราการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปัจจุบัน จะเป็นที่ได้ก็ตามยังไม่อยู่ในระดับที่จะพียงซึ่งฐานะความอยู่ดีกินดีโดยทั่วถึงได้ เนื่องจากการกระจายของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเป็นไปโดยไม่ทั่วถึง
8. การอนุรักษ์เกี่ยวกับคนทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบท ความมั่นคงสุขสมบูรณ์ของประเทศขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และขึ้นอยู่กับทรัพยากร กำลังงานของมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ใช้ทรัพยากรอื่นๆ ของประเทศ
9. การทำลายทรัพยากรธรรมชาติใดๆ ด้วยเหตุใดก็ตาม เท่ากับเป็นการทำลายความสะดวกสบายของมนุษย์ อย่างไรก็ตามมนุษย์ต้องยอมรับว่า การทำลายทรัพยากรธรรมชาติได้เกิดขึ้นทุกหนทุกแห่งที่มีการใช้ทรัพยากร เพราะทุกครั้งที่มีการใช้ทรัพยากรจะต้องเกิดการสูญเสียไป ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าทำอย่างไรจึงจะเกิดการสูญเสียที่น้อยที่สุด
10. การดำรงชีวิตของมนุษย์ขึ้นอยู่กับสิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะเป็นพืชและสัตว์ ซึ่งต่างก็เกิดมาจากทรัพยากรอื่นๆ เช่น ดิน น้ำ กำลังงานของมนุษย์ ตลอดจนการอยู่ดีกินดีทั้งทางร่างกายและจิตใจขึ้นอยู่กับคุณค่าของอาหารที่บริโภค นอกจากปลาและอาหารทะเลต่างๆ แล้วอาหารทุกอย่างจะ

เป็นผัก ผลไม้ ถั่ว งา ข้าว หรือในรูปของนม เนื้อสัตว์ ซึ่งเป็นผลผลิตจากพืชที่สัตว์บริโภคเข้าไป ล้วนเกิดมาจากดินทั้งสิ้น

11. มนุษย์จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในธรรมชาติและเชื่อในความเป็นไปตามธรรมชาติ มนุษย์สามารถเอาวิทยาการต่างๆ มาช่วยหรือบรรเทากระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติได้ แต่มนุษย์ไม่สามารถจะนำสิ่งใดมาทดแทนทรัพยากรได้ทั้งหมดที่เดียวอย่างแน่นอน

12. การอนุรักษ์นอกจากจะเพื่อการอยู่ดีกินดีของมวลมนุษย์แล้ว ยังจำเป็นต้องอนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อความสมบูรณ์และเป็นผลดีทางจิตใจด้วย เช่น การอนุรักษ์ธรรมชาติ การอนุรักษ์สัตว์ป่าเพื่อความสวยงาม และสำหรับพักผ่อนหย่อนใจหรือเป็นเกมกีฬา เป็นต้น

13. ความเป็นจริงที่ว่าประชากรของโลกเพิ่มขึ้นทุกวัน แต่ทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยถอยลงทุกที ไม่มีใครทราบได้ว่าการใช้ทรัพยากรในบั้นปลายนั้นจะเป็นอย่างไร อนาคตจึงเป็นสิ่งที่มีเดิมน ถ้าหากทุกคนไม่เริ่มต้นอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตั้งแต่บัดนี้

เกษม จันทรแก้ว (2544, น. 85-86) กล่าวว่า ทรัพยากรธรรมชาติเมื่อถูกนำมาใช้นั้น มีสมบัติเฉพาะตัวที่เหมือนกัน คือ เมื่อมีการใช้ก็ต้องเกิดความเสื่อมโทรม หรือทรัพยากรย่อยหรือบางชนิดของทรัพยากรอาจลดลงหรือเสื่อมโทรมทำให้หายากหรืออาจสูญหายไปก็ได้ ดังนั้นการอนุรักษ์จึงต้องกำหนดหลักการให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การสร้างมาตรการและสร้างแผนการอนุรักษ์ต่อไปสำหรับหลักการอนุรักษ์นั้น สรุปได้ดังนี้

1. ต้องมีความรู้ในการรักษาทรัพยากรที่จะให้ผลต่อมนุษย์ทุกแง่มุม กล่าวคือ ต้องมีความรู้ เกี่ยวกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม และจะให้ประโยชน์และโทษต่อมนุษย์ ซึ่งอยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้นๆ อย่างน้อยที่สุดต้องคำนึงถึงการสูญเปล่า อันอาจเกิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

2. รักษาทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นและหายากด้วยความระมัดระวัง รวมทั้งต้องใช้ให้เป็นประโยชน์และทำให้อยู่ในสภาพที่เพิ่มพูนทั้งด้านกายภาพและเศรษฐกิจเท่าที่จะทำได้ รวมทั้งต้องตระหนักเสมอว่าอย่าใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มากเกินไป

3. ต้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ทดแทนได้นั้น ให้มีอัตราผลิต (เพิ่มพูน) เท่ากับอัตราการใช้หรืออัตราการเกิดและอัตราการตาย เป็นอย่างน้อย

4. ประชากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นจำเป็นต้องประมาณอัตราการเกิดและการเปลี่ยนแปลงของพลเมืองตลอดเวลา โดยพิจารณาจากความต้องการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสำคัญ

5. หาทางปรับปรุงวิธีการใหม่ๆ ในการที่จะผลิตและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งพยายามค้นคว้าสิ่งใหม่ๆ เพื่อให้ประชากรได้มีใช้อย่างพอเพียง

นอกจากนี้ เยาวนาตร อินทร์สำเนา (2552, น. 39) ได้กล่าวถึง หลักการจัดประสบการณ์ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย ควรเริ่มจากการพัฒนาและส่งเสริมให้เด็กเกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็กก่อน เพราะเจตคติที่ดีจะนำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสมและพึงประสงค์ในเรื่องของสิ่งแวดล้อม จากนั้นจึงจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์กับบริบทที่แวดล้อมตัวเด็ก เพื่อปลูกจิตสำนึกด้วยการ ปฏิบัติจริงทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม และจากประสบการณ์ตรง โดยลักษณะของการจัดประสบการณ์และจัด

กิจกรรมนั้นมีความสอดคล้องกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของเด็กที่ดำเนินไปตามปกติในแต่ละวันได้เป็นอย่างดี

จากข้อความที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า หลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยสามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ ทั้งนี้ต้องให้มีความเหมาะสมกับวุฒิภาวะและวัยของเด็ก สามารถปลูกฝังให้เด็กได้มีจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ในชีวิตประจำวัน

3.3 แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ดังนี้

เสนห์ ทิมสุกใส (2542, น. 375 อ้างถึงใน มยุรี ศรีทอง, 2554, น. 28) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมออกเป็น 3 แนวทาง คือ

1. การจัดกิจกรรมภายในห้องเรียน ในการจัดกิจกรรมนี้ต้องคำนึงถึงจุดหมายหลักสูตรและพยายามจัดให้สัมพันธ์กับการเรียนการสอนวิชาอื่นที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตร ซึ่งสามารถกระทำได้หลายวิธี
2. การจัดกิจกรรมพิเศษ เช่น การตั้งชื่อชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การรณรงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม เช่น การรณรงค์รักษาความสะอาดภายในโรงเรียน การลอกคลอง การเก็บขยะ การรณรงค์ให้ใช้หน้ากากป้องกันสารพิษ จากท่อไอเสีย การรณรงค์การใช้น้ำมันไร้สารตะกั่ว การรณรงค์ให้เลิกใช้โฟม เป็นต้น
3. การจัดกิจกรรมหน้าห้องเรียน หรือการจัดกรรมภาคสนาม เช่น การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ การเดินสำรวจ การเข้าค่ายพักแรม การจัดกิจกรรมภายในห้องเรียน จะมีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ ร่วมการจัดกิจกรรมพิเศษก็มักจะจัดทำขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องจัดให้สัมพันธ์กับชั่วโมงหรือวิชา ในที่นี้จะเน้นเฉพาะการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนหรือการจัดกิจกรรมภาคสนามนั้น

การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย ควรทำตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2545, น. 30 อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช, 2552 น. 13-14)

1. **ขั้นความรู้เชิงประเมินค่า** เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจโดยการชักชวนให้เด็กคิดด้วยตนเองและแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่นเกี่ยวกับผลดีของสิ่งที่ควรกระทำ และผลเสียของสิ่งที่ไม่ควรกระทำ โดยเน้นให้เด็กเห็นประโยชน์และโทษที่จะเกิดขึ้นกับตน
2. **ขั้นการรับรู้ความรู้สึก** เป็นการโน้มน้าวให้เด็กแสดงความรู้สึกจากการลงมือทำกิจกรรมประสบการณ์จริงหรือบทบาทสมมติ
3. **ขั้นความพร้อมกระทำ** เป็นการสนับสนุนให้เด็กแสดงความมุ่งมั่นที่จะกระทำหรือลงมือกระทำในสิ่งที่เด็กเห็นว่าเป็นสิ่งดีงาม โดยทำงานเป็นกลุ่ม มีการวางแผนลงมือกระทำ และร่วมกันอภิปรายกระบวนการทำงาน และผลที่เกิดขึ้น พร้อมมีการเสริมแรงให้กับเด็ก

สิริมา ภิญโญนนทพงษ์ (2548, น. 35-36) กล่าวว่าจากพื้นฐานความคิดของทฤษฎีการเรียนรู้เน้นให้เห็นว่า เด็กปฐมวัยเป็นวัยเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ครูหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ควรจัดเตรียมสภาพแวดล้อมและให้เด็กลงมือปฏิบัติจริงด้วยการลงมือกระทำผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เพื่อปลูกฝังให้เด็กปฐมวัยรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการจัดกระบวนการให้กับเด็กปฐมวัยประกอบด้วยวิธีการต่อไปนี้

1. จากประสบการณ์ตรง ทฤษฎีของพือาเจท์ศึกษาเรื่องเด็กเรียนรู้ได้อย่างไร ทฤษฎีนี้เชื่อว่าเด็กเรียนรู้สิ่งต่างๆ หรือสร้างความรู้โดยอาศัยกระบวนการทำงานของโครงสร้างสติปัญญาจากความคิดเดิมที่มีอยู่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่สัมผัสโดยตรง จากนั้นเกิดการรับรู้สร้างเป็นมโนทัศน์หรือความคิดรวบยอด มีความเข้าใจ เกิดความรู้ กระบวนการนี้เป็นการปรับโครงสร้างความคิดหรือโครงสร้างทางสติปัญญาให้เหมาะสมกับประสบการณ์ที่รับเข้าไปเพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ช่วยรักษาความสมดุล จากผลงานของกระบวนการดังกล่าวจะเกิดเป็นโครงสร้าง (Schema) ขึ้นในสมองเป็นกระบวนการของการสร้างสรรค์ความรู้ (Construction) ขึ้นมาเป็นความรู้ธรรมชาติจากตัวเด็กโดยอาศัยประสบการณ์ตรง ดังนั้นการปลูกฝังให้เด็กรักสิ่งแวดล้อมควรให้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงให้เด็กได้พบเห็นความเป็นไปของสิ่งที่ศึกษาในลักษณะต่างๆ ของธรรมชาติ หรือของสิ่งแวดล้อมโดยตรงด้วยระบบประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือการได้ยิน ได้เห็น ได้สัมผัส ได้กลิ่น และชิมรส เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดการปรับเข้าสู่โครงสร้างความคิดเดิมและปรับขยายโครงสร้างความคิดนั้นสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง อาทิ การให้เด็กเก็บขยะ หรือแยกขยะ ทั้งขยะ ออกเป็น 3 ประเภท ขวดแก้ว ขวดพลาสติก และเศษขยะอื่นๆ หรือให้เด็กรดน้ำต้นไม้

2. ฝึกปฏิบัติจริง การให้เด็กเรียนรู้ รู้คิดความซาบซึ้งในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ควรให้เด็กเรียนรู้โดยกระบวนการปฏิบัติจริง เรียนรู้จากของจริง ทดลองจริงกับสิ่งนั้นๆ การที่เด็กได้สัมผัส เด็กเกิดการมีส่วนร่วม ในที่สุดเกิดความเข้าใจ ความคิดรวบยอดจากการให้เด็กได้ประพฤติปฏิบัติจริงต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรงด้วยการกระทำซ้ำๆ จนเกิดเป็นทักษะหรือนิสัยที่ถือเป็นกิจปฏิบัติ เด็กจะเกิดการรับรู้และความรู้สึกผูกพันรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

สไตล ษะนะกุล (2538, น. 50 อ้างถึงใน มยุรี ศรีทอง, 2554, น. 33) แนะนำว่าเด็กมีส่วนช่วยเหลือทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมตามความสามารถได้ดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัว
 2. มีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของทรัพยากรแต่ละชนิด และผลกระทบจากการทำลายทรัพยากร
 3. ฝึกนิสัยให้รักสะอาด ไม่มั่งง่าย ทั้งขยะไม่เลือกที่
 4. ฝึกตนเองให้รักธรรมชาติ รักต้นไม้และเมตตาต่อสัตว์
 5. ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทุกโอกาสที่จะทำได้
- จากแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย พอสรุปได้ว่า เด็กปฐมวัยควรได้รับจากประสบการณ์ตรง การจัดประสบการณ์โดยให้เด็กได้ลงมือกระทำผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มินิสัยรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว

3.4 บทบาทของครูในการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ผู้ใหญ่ให้ความสำคัญและตระหนักในความสำคัญของเด็กวัยนี้ว่าเป็นวัยทองของชีวิตและมีความจำเป็นต้องได้รับการศึกษาและฝึกฝนให้อยู่ในสภาพสังคมโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในเรื่องของสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาของสังคมประเทศและสังคมโลกปัจจุบันซึ่งทุกคนไม่สามารถปฏิเสธได้ เด็กเล็กต้องได้รับการปลูกฝังให้อยู่กับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ผูกพันกันและไม่เอาประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมแต่ฝ่ายเดียว ขณะนี้ส่วนใหญ่เด็กจะขาดความสำนึกในเรื่องของสิ่งแวดล้อมที่มีบุญคุณต่อมนุษย์ ปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงเป็นปัญหาของมนุษยโลก ทุกคนจะต้องเริ่มกันแล้วสำหรับสังคมไทยสิ่งที่เป็นความหวังอันดับต้นๆให้เด็กได้มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคือ ครู ครูปฐมวัยไทยต้องเริ่มปลูกฝังให้เด็กมีความเจริญงอกงามทางจิตใจ เข้าใจถึงความเจริญทางวัตถุไม่หลงงมงายกับวัตถุ แต่มีความเอื้ออาทรต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อความสุขของมนุษย์ ความอบอุ่นของครอบครัว และชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติและสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ครูปฐมวัยไม่ใช่ใครก็ได้ที่ไม่มีความรู้หรือไม่มีความสามารถจะสอนชั้นไหนได้แล้วจึงมาสอนเด็กปฐมวัย ไม่ใช่อยู่ไปกับเด็กในแต่ละวันให้เด็กรับประทานอาหารเช้า แล้วก็นอนหลับพักผ่อนไปวันๆหนึ่งเท่านั้น ครูปฐมวัยมีหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่สำหรับภาระ หน้าที่หรือบทบาทของครูปฐมวัยมีมากมายและมีความสำคัญยิ่งต่อการวางรากฐานชีวิตมนุษย์และเกี่ยวข้องกับที่อยู่รอดของสังคมอย่างเช่นการเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ครูปฐมวัยจะต้องมีความรู้ความสามารถและควรมีบทบาทพอที่จะกล่าวได้ในเรื่องกว้างๆ คือ

1. ครูต้องเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ด้วยการคิดและลงมือปฏิบัติของผู้เรียนไม่ใช่เกิดจากการสอนของครูและไม่ใช่อ่านหนังสือเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาจากทุกคน ครูจึงต้องจัดให้เด็กได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม ผู้เรียนอยากเรียนรู้และมีความสุขในการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา จนสามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
2. ครูตระหนักในความสำคัญของตนเองว่ามีภารกิจหลักในการจัดการเรียนรู้ให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ มีเจตคติที่ดี และมีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติที่ถูกต้อง
3. ครูต้องเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการที่คิดว่าครูเป็นผู้สอน เป็นการคิดว่าครูต้องเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน และครูต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่องจึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ได้
4. ครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากการบอกความรู้หรือการสั่งให้เด็กทำตามเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดสภาพแวดล้อมประสบการณ์และจัดกิจกรรมที่ครูและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่ม ครูคอยสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกับเด็ก เด็กจะเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้นครูจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนเพื่อวางแผน สร้างสภาพแวดล้อมและจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กอย่างเหมาะสมกับวัย

สำหรับบทบาทและหน้าที่เฉพาะของครูปฐมวัยในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีดังนี้

1. ครูปฐมวัยมีความรู้เรื่องจิตวิทยาพัฒนาการและนำความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการสอนเด็ก และพัฒนาความรู้ในเนื้อหาของสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กไม่ว่าจะเป็นเรื่องอากาศ น้ำ ดิน ต้นไม้ สัตว์ ฯลฯ

2. ครูปฐมวัยเรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กผ่านกระบวนการการสังเกตจากการกระทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การเล่นกลางแจ้ง งานกลุ่ม การเล่นตามลำพัง กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด

3. ครูปฐมวัยมีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดู ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กได้มีความตระหนักรู้ มีความรู้ความเข้าใจ และมีการปฏิบัติด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยการสร้างให้เด็กมีพฤติกรรมด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ถาวร

4. ครูปฐมวัยต้องอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยให้โอกาสเด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น การสำรวจ ทดลอง การสรรค์สร้างประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในลักษณะต่างๆ เช่น การทดลองปลูกต้นไม้ การเล่นเกมบทบาทสมมติ ฯลฯ

5. ครูปฐมวัยต้องร่วมมือกับผู้ปกครอง พ่อแม่ ผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยร่วมมือกันในการให้ความรู้และร่วมมือกันรับผิดชอบในการพัฒนาเด็กด้านพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การประหยัดน้ำ การทิ้งขยะ การปลูกต้นไม้ การเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ

ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ การเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมจนเด็กปฐมวัยเกิดเป็นพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น จะต้องให้เด็กได้ลงมือกระทำ ปฏิบัติด้วยตนเอง และทดลอง ซึ่งการส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะประสบความสำเร็จหรือไม่ นั้นอยู่ที่ครูจะต้องร่วมมือกับบ้าน ชุมชน และสังคมและเด็กได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ คือได้สัมผัสกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.5 การวัดและประเมินพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

การวัดและประเมินผลสำหรับเด็กปฐมวัย จะมีลักษณะแตกต่างไปจากการประเมินในระดับอื่นๆ การประเมินผลสำหรับเด็กเล็ก จะไม่สามารถใช้การสอบข้อเขียนได้ แต่อาศัยการสังเกต สัมภาษณ์ จดบันทึก พฤติกรรมต่างๆ ของเด็กทั้งนี้เพื่อให้เห็นพัฒนาการด้านต่างๆ คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

โลแกน และโลแกน (Logan & Logan, 1974, p. 384 อ้างถึงใน เยาวพา เดชะคุปต์ 2542, น. 161-162) ได้เสนอเครื่องมือที่จะใช้ในการประเมินผลต่างๆ เอาไว้ ดังนี้

การประเมินพัฒนาการของเด็ก การประเมินผลพัฒนาการของเด็กทางด้าน สติปัญญา ทักษะการรับรู้ การเคลื่อนไหว และพัฒนาการทางร่างกาย ฯลฯ ของเด็กสามารถใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

1. แบบทดสอบมาตรฐานต่างๆ (Standardized Test) ทั้งที่ทำงานกลุ่มและทำเป็นรายบุคคล

2. แบบทดสอบพัฒนาการทางร่างกาย

3. แบบทดสอบความพร้อมในด้านต่างๆ

4. แบบวัดสติปัญญา

5. แบบวัดความคิดสร้างสรรค์

6. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

7. การสังเกตจากตัวครู พ่อแม่ ผู้เชี่ยวชาญ ฯลฯ

8. การสัมภาษณ์และการถามคำถามจากบุคลากรต่างๆ ในโรงเรียน พ่อแม่ ตัวเด็ก และผู้เชี่ยวชาญ

9. การเขียนรายงานจากการสัมภาษณ์

10. การพิจารณาจากผลงานในด้านต่างๆ ของเด็ก

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้เขียนแนวการวัดผลและประเมินผลเด็ก ระดับปฐมวัย ดังนี้

เด็กระดับชั้นอนุบาลเป็นเด็กที่จัดอยู่ในกลุ่มวัยก่อนวัยเรียน มีอายุระหว่าง 4 – 6 ปี เป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโต ความสามารถและการแสดงออกอาจเปลี่ยนแปลงตามสิ่งแวดล้อม การวัดผลควรเป็นเรื่องของการวัดความพร้อมและพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เพื่อสนองความมุ่งหมายที่วางไว้ไม่ใช้วัดเพื่อตัดสินได้หรือตก การวัดผลในระดับอนุบาลควรใช้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1. การสังเกต

1.1 ครูสังเกตเด็กขณะเล่น เรียน และทำงาน การสังเกตโดยสม่ำเสมอทั้งเป็นหมู่คณะและเป็นรายบุคคล เพื่อทราบความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการด้านต่างๆ เช่น มีอะไรผิดปกติเกิดขึ้นในตัวเด็กครูจะได้ทราบและเข้าใจสาเหตุ และแก้ไขปัญหานั้นได้ ดังนั้นครูควรใช้วิธีสังเกตเป็นพื้นและควรจดบันทึกไว้เพื่อกันลืม เนื่องจากเด็กวัยนี้ยังไม่สามารถเข้าใจตนเอง พอจะบอกเล่าความต้องการอันแท้จริงให้ผู้ใหญ่เข้าใจได้

1.2 ควรสังเกต เด็กเป็นรายบุคคลทุกครั้งที่จัดประสบการณ์แก่เด็ก

1.3 ควรมีแบบบันทึกการสังเกต โดยมีรายการเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรสังเกตของเด็กแต่ละคนไว้ด้วย

1.4 ควรบันทึกข้อบกพร่อง ข้อดี และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขหรือส่งเสริมพฤติกรรมของเด็กไว้

2. การสนทนา วิธีนี้ใช้ได้ตั้งแต่เริ่มต้นสอน กำลังสอน และหลังจากสอนแล้ว

2.1 ซักถามเรื่องราวและประสบการณ์ตามที่เด็กได้พบเห็น

2.2 ถ้าจะวัดผลการสนทนาควรจัดเป็นอันดับ ดีมาก ดี พอใช้ เด็กคนใดที่จะต้องแก้ไขหรือส่งเสริมควรบันทึกไว้ในช่องหมายเหตุ

3. การตรวจผลงาน วิธีนี้ได้จากการนำผลงานของเด็ก เช่น สมุดทำงาน ภาพเขียน สิ่งประดิษฐ์ ฯลฯ มาตรวจ ทั้งนี้โดยจัดเป็นกลุ่มตามลำดับคุณภาพของงาน อันดับคุณภาพของงานควรมี 3-5 อันดับ คือ ดีมาก ดี ปานกลาง อ่อน หรือ ดี ปานกลาง อ่อนการจัดอันดับคุณภาพเพื่อจะได้ดูความเคลื่อนไหวทางการพัฒนาของเด็ก ถ้าเด็กอยู่ในอันดับดีแสดงว่าการเรียนมีผลดีเป็นที่ต้องการ ตรงข้ามถ้าเด็กอยู่ในอันดับต่ำ ครูต้องรีบแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนควรได้เก็บผลงานของเด็กไว้เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กแต่ละครั้งด้วย

4. การใช้ข้อสอบปากเปล่า วิธีนี้เหมาะกับเด็กอนุบาลซึ่งยังอ่านและเขียนหนังสือไม่ได้ ครูปฏิบัติดังนี้

4.1 สร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน น่าสนใจ และเป็นกันเอง

4.2 ควรเตรียมข้อสอบไว้ล่วงหน้าว่าจะถามอะไรและถามอย่างไรข้อสอบอาจจะเป็นรูปภาพหรือของจริงทั้งนี้ก็เพื่อความยุติธรรม จะได้ถามเด็กในเนื้อหาเดียวกัน ควรลำดับเนื้อเรื่องให้เป็นที่น่าสนใจและต่อเนื่องกันด้วย

4.3 ควรใช้วิธีนี้อย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง เพื่อทราบผลการพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็ก

4.4 การบันทึกผลการใช้แบบจัดอันดับคุณภาพ

5. การใช้ข้อทดสอบ ใช้สอบเด็กเพื่อบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

5.1 ควรใช้วิธีนี้อย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง

5.2 ควรจัดข้อทดสอบให้มีคุณภาพเหมาะสมกับเด็ก และคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ คือ ภาพชัดเจนตรงกับวัตถุประสงค์ที่สอน

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551, น. 206) กล่าวว่า การสังเกตเป็นเครื่องมือประเมินการเรียนรู้ที่ใช้มากที่สุดในการเรียนการสอนระดับปฐมวัยศึกษา เพราะการสังเกตเป็นการมองพฤติกรรมเด็กอย่างเป็นระบบและเป็นแบบแผนสามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงของเด็ก บอกปัญหาและความก้าวหน้าของเด็กได้ ในการสังเกตพฤติกรรมแต่ละครั้งครูจะกำหนดตัวเงื่อนไข (Input) การกระทำของเด็ก (Process) และการแสดงออกของพฤติกรรม (Output) ครูปฐมวัยควรใช้การสังเกตเด็กเพื่อประเมินภาพการเรียนรู้ของเด็กในแต่ละครั้งแต่ละเรื่อง การสังเกตเด็กเป็นประโยชน์อย่างยิ่งเหนือกว่าการประเมินอื่นๆ ตรงที่เป็นวิธีการประเมินที่ไม่ขัดจังหวะการเล่นของเด็กหรือการทำกิจกรรมอื่นๆ ของเด็กที่สำคัญเด็กเองยังไม่ทราบด้วยว่ามีใครสังเกตอยู่

ลัดดาวลย์ เจริญศักดิ์ศิริ (อ้างถึงใน ขวัญฟ้า รังสิยานนท์, 2552, น. 12-30) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ควรพิจารณาในการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ 2 ประการ ได้แก่

1. เด็ก เมื่อมีการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ครูสามารถประเมินพัฒนาการเด็กจากการทำกิจกรรมนั้น โดยการสังเกตสิ่งต่อไปนี้

1.1 การทำงาน/การเข้าร่วมกิจกรรม

1.2 พฤติกรรมในห้องเรียน สังเกตบรรยากาศทั่วไป และพฤติกรรมเฉพาะของเด็กบางคนมีแนวโน้มไปในทางที่ดีขึ้นบ้านหรือไม่ หลังจากการร่วมมือทำกิจกรรม ครูต้องชมเชยเด็กและนำมากล่าวถึงบ่อยๆ เพราะการร่วมกันทำกิจกรรมเพียงครั้งสองครั้งอาจยังไม่มีผลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด็กได้

1.3 การติดตามงานของเด็ก เป็นสิ่งชี้ถึงความสนใจ ความรู้สึกของเด็กที่มีต่อกิจกรรมนั้น ซึ่งครูต้องคอยกระตุ้นอย่างสม่ำเสมอด้วย

2. กิจกรรม ผลงานการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อาจประเมินในประเด็นต่อไปนี้

2.1 งานสามารถทำได้เสร็จตามกำหนดเวลาหรือไม่ ทำได้ตามขอบข่ายที่กำหนดไว้หรือไม่

2.2 ความสนใจของผู้ร่วมกิจกรรมและคนอื่นๆ มีมากน้อยเพียงใด

2.3 ผลงานสามารถอำนวยความสะดวกตามที่คาดหมายหรือไม่

ในการประเมินผลตามหัวข้อดังกล่าว ผู้ประเมินอาจเลือกใช้เครื่องมือต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การสังเกตจากผู้ดำเนินงาน หรือผู้ร่วมงาน

2. การสัมภาษณ์ผู้ร่วมงาน บุคคลอื่น หรือสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึกในการทำกิจกรรม

3. การใช้แบบสอบถาม

จิตรา ชนะกุล (2550, น. 41) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลพัฒนาการของเด็กปฐมวัย สามารถใช้วิธีการต่างๆ ได้หลายรูปแบบ เช่น การสังเกตพฤติกรรมเด็ก การสัมภาษณ์พูดคุย การใช้แบบประเมินผลพัฒนาการ การเขียนบันทึกเกี่ยวกับตัวเด็ก การทำสังคัมมิตีและการใช้แบบทดสอบ การจะเลือกเทคนิควิธีการใดมาใช้กับเด็ก นอกจากครูจะต้องรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กแต่ละด้านแต่ละวัยแล้ว ครูยังต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลพัฒนาการแต่ละวิธีอย่างลึกซึ้งด้วย เพื่อจะได้ผลการประเมินที่ถูกต้องและเชื่อถือได้

วิธีการประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัยมีแตกต่างกันหลายวิธีในที่นี้จะกล่าวถึงวิธีการต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การสังเกตพฤติกรรมเด็ก
2. การสัมภาษณ์
3. การเขียนบันทึกพฤติกรรม
4. การใช้แบบประเมินผลพัฒนาการ
5. การทำสังคัมมิตี
6. การใช้แบบทดสอบ

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2531, น. 109 อ้างถึงใน จิตรา ชนะกุล, 2550, น. 41) ได้กล่าวถึงการสังเกตเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องอาศัยประสาทสัมผัสหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสาทสัมผัสทางตาและหูเป็นสำคัญ การสังเกตใช้ได้ดีสำหรับการศึกษาคูณลักษณะและพฤติกรรมของบุคคล เช่นเดียวกับ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545, น. 189) กล่าวถึง การสังเกตเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตัวเด็กอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งสามารถใช้วิธีการนี้รวบรวมพัฒนาการเด็กทุกด้าน ตั้งแต่สติปัญญาอารมณ์ จิตใจ สังคมและร่างกายในการสังเกตต้องมีความสามารถในการใช้ดูและตาเป็นเครื่องมือสำคัญ การสังเกตที่ดีครูควรมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนมีแบบฟอร์มการสังเกต ตลอดจนกฎเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมจากการสังเกตนั้น ๆ ให้ชัดเจนและมีการจดบันทึกข้อมูลไว้เป็นหลักฐานจนสามารถนำมาประเมินตัวเด็กได้

จะเห็นได้ว่า การสังเกตจึงเป็นวิธีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงที่เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการด้วยการเฝ้าดูพฤติกรรมที่แสดงออกตามธรรมชาติ แล้วจดบันทึกพฤติกรรมที่สังเกตได้ลงในแบบฟอร์มเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นเป็นหลักฐานในการประเมินเด็กและช่วยพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาต่อไป

ดังนั้นการวัดและประเมินพฤติกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย กล่าวโดยสรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลพฤติกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยมีวิธีการต่างๆ ที่หลากหลายวิธีด้วยกัน ตั้งแต่การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การเขียนบันทึกเกี่ยวกับตัวเด็ก แฟ้มผลงานเด็ก การใช้แบบทดสอบ ซึ่งแต่ละวิธีมีทั้งข้อดีและข้อจำกัดในตัวเองจึงเป็นหน้าที่สำคัญของครูที่จะต้องพิจารณาและเลือกใช้ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ ของการวัดและประเมินผล คำนึงถึงความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก วิธีการประเมินผลที่บรรลุ

เป้าหมายต่างๆ เหล่านี้ได้จะต้องมีความต่อเนื่องให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก และเป็นส่วนหนึ่งของกิจประจำวันของเด็ก โดยผ่านการเรียนการสอนที่ดำเนินอยู่ในและนอกห้องเรียน ในที่นี้ผู้วิจัยขอเสนอเครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย คือ การสังเกต ซึ่งเป็นการประเมินพัฒนาการด้วยแบบสังเกตที่สร้างขึ้นเพื่อประเมินพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่เกิดขึ้น หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาโดยประเมินตามสภาพจริงทั้งตัวเด็กและกิจกรรมดังรายละเอียดของเครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือดังนี้

ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์ (2548 อ้างถึงใน เยาวนาตร อินทร์สำเภา, 2552, น. 39-40) แบบสังเกต เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตในการวัดและประเมินพัฒนาการและความพร้อมของเด็กปฐมวัย การสังเกตเป็นที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง และเป็นที่ยอมรับในวงการวิทยาศาสตร์ทุกสาขา การสังเกตเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยการที่บุคคลหรือผู้สังเกตคอยเฝ้าดูพฤติกรรมของเด็กพร้อมจดพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ต่างๆ ในสิ่งที่ต้องการสังเกตอย่างตรงไปตรงมาตามที่ได้เห็นหรือได้ยิน โดยแยกออกจากการตีความหรือแปลความ ปกติการสังเกตพฤติกรรมเด็กปฐมวัยมักทำการสังเกตจากสถานการณ์จริงตามธรรมชาติ ดังนั้น จึงไม่สามารถควบคุมสิ่งเร้าตัวอื่นๆ อันเกิดขึ้นในระหว่างสังเกต การสังเกตมี 2 ประเภทคือ การสังเกตสถานการณ์จริงตามธรรมชาติ และสังเกตจากห้องปฏิบัติการ สิ่งสำคัญที่ครูควรศึกษาคือหลักทั่วไปในการสังเกตซึ่งมีดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายและวางแผนการสังเกต ในการสังเกตพฤติกรรมใดๆ จะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายว่าจะสังเกตพัฒนาการและความพร้อมทางด้านใดและจะต้องวางแผนต่อไปว่าจะสังเกตใคร จะสังเกตอย่างไร จะสังเกตเป็นรายบุคคลหรือรายหมู่
2. เตรียมตัว เตรียมเครื่องมือและแบบสังเกต ขั้นนี้ผู้สังเกตต้องเตรียมตัวให้พร้อม ถ้าเป็นครูต้องแน่ใจว่า การสังเกตซึ่งต้องมีแบบสังเกตพฤติกรรมตลอดระยะเวลาสังเกตจะไม่ทำให้เกิดผลเสียในการสอนหรือเป็นที่สงสัยกับเด็กผู้สังเกต นอกจากเตรียมตัวผู้สังเกตแล้ว ควรมีการเตรียมเครื่องมือหรือแบบสังเกตที่จะนำไปใช้ในการสังเกตแล้ว ควรมีการเตรียมเครื่องมือหรือแบบสังเกตที่จะนำไปใช้ในการสังเกตให้พร้อม
3. ผู้สังเกตจะต้องจดเฉพาะพฤติกรรมที่ตามองเห็น หูได้ยินเท่านั้น ควรหลีกเลี่ยงแปลหรือการตีความพฤติกรรมนั้นถ้าต้องการแปลหรือตีความควรแยกจดเอาไว้ไม่ปะปนกับสิ่งที่สังเกต และควรบอกว่าการแปลความหรือตีความนี้เป็นของผู้สังเกต
4. หลังจากการสังเกตสิ้นสุดลง ผู้สังเกต (ครูประจำชั้น และผู้ช่วย) นำผลจากการสังเกตมาตรวจสอบความเห็นพ้องของการบันทึก ความเห็นพ้องของการบันทึกไม่ควรต่างกันมาก เพราะถ้าความเห็นพ้องมีน้อยแสดงว่าผลที่ได้มานั้นยังเชื่อไม่ได้ ต้องมีการฝึกการสังเกตใหม่และต้องสังเกตใหม่ ขั้นตอนในการสร้างแบบสังเกต เริ่มจากการกำหนดจุดมุ่งหมายว่าจะสังเกตพฤติกรรมและพัฒนาการความพร้อมในด้านใด รวบรวมความรู้นำมาเขียนนิยามพัฒนาการด้านที่จะสังเกต ต่อจากนั้น เลือกรูปวิธีการสังเกต โดยทั่วไป แบบบันทึกการสังเกตหรือแบบสังเกตทำได้หลายแบบ เช่น แบบบันทึกการสังเกตโดยใช้การจดบันทึก การตรวจสอบรายการพฤติกรรม และมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งมาตราส่วนประมาณค่านั้น เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยทุกด้าน เนื่องจากในบางครั้งครูต้องการทราบว่าเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการและความพร้อมด้านต่างๆ เป็นอย่างไร ในกรณีนี้ครูจำเป็นต้องนำพัฒนาการและความพร้อมในแต่ละด้านวัดออกมาเป็นค่าคะแนน การสร้าง

เครื่องมือ “มาตราส่วนประมาณค่า” ทำได้เช่นเดียวกับการสร้างแบบสังเกต คือ เริ่มกำหนดจุดมุ่งหมายว่าจะประเมินพัฒนาการและความพร้อมในด้านใด เช่น ครูต้องการวัดและประเมินพัฒนาการและความพร้อมของเด็กปฐมวัยทุกด้านครูต้องไปศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยในด้านต่างๆ เหล่านี้แล้วนำมาสร้างนิยามปฏิบัติการเขียนข้อคำถามในรูปพฤติกรรมตามนิยามปฏิบัติการนั้น และการให้มาตราส่วนประมาณค่าที่เหมาะสมในระดับปฐมวัยคือ 3 ระดับ

การประเมินพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย พอสรุปได้ว่า ครูสามารถประเมินได้หลากหลายรูปแบบ ซึ่งครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย และสามารถวางแผนในการประเมินควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและมีความสอดคล้องกัน เพื่อให้ได้ผลของการประเมินที่ได้รับสามารถนำมาปรับปรุงและเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยในครั้งต่อไป ตลอดจนผลของการประเมินสามารถนำไปพัฒนาเด็กได้อย่างครอบคลุมในทุกด้าน เป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

3.6.1 งานวิจัยในประเทศ

สุนนา อินทร์จักร์ (2542) ได้ศึกษาพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทานกับการจัดป้ายนิเทศแบบเด็กมีส่วนร่วมและสื่อเปรียบเทียบกับความรู้และพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 32 คน ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทานกับการจัดป้ายนิเทศแบบเด็กมีส่วนร่วมมีความรู้และพฤติกรรมด้านการอนุรักษสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทานมีความรู้เรื่องอนุรักษสิ่งแวดล้อมแตกต่างจากเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การจัดป้ายนิเทศแบบเด็กมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทานกับการจัดป้ายนิเทศแบบเด็กมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ (2548) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีสำหรับเสริมสร้างพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5-6 ปี ผลการวิจัยพบว่าได้รูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีที่ยึดหลักธรรมะหลักคือหลักอริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมากกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01สรุปได้ว่าพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยหลังจากการได้ทดลองเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

อารีรัตน์ รัชชัญญการ (2548) ได้ศึกษาพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5-6 ปี ผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบให้ผู้ปกครองเข้ามามีความรู้และพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อมรา ตั้งบริบูรณ์รัตน์ (2550 อ้างถึงใน สรวงพร กุศลส่งและคณะ.2554, น. 40) ได้ศึกษาการปรับนิทานชาดกเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่างคือ เด็กปฐมวัยชายและหญิงจำนวน 30 คนอายุ 5 – 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนสุภวิทยอำเภอวังน้ำเย็นจังหวัดสระแก้วโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การปรับนิทานชาดกเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้มีคะแนนความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วรรณิ อ่อนคง (2552, น. 252) ได้ศึกษาชุดการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้นิทานเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุงเขต 1 กลุ่มตัวอย่างคือเด็กระดับปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนวัดวิหารเบิก (กาญจนานุกูล) เขตพื้นที่การศึกษาพัทลุงเขต 1 จำนวน 39 คนได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มโดยเจาะจงโรงเรียนเนื่องจากมีความพร้อมด้านเครื่องคอมพิวเตอร์ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ผลการทดสอบประสิทธิภาพของชุดการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ทั้ง 4 หน่วยคือหน่วยน้ำ 82.10/81.78 หน่วยพืช 81.78/82.24 หน่วยสัตว์ 81.78/82.22 หน่วยสถานที่ 80.50/82.22
- 2) ผลความก้าวหน้าทางการเรียนของเด็กปฐมวัยเด็กปฐมวัยที่เรียนด้วยชุดการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์มีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 3) ผลการพัฒนาพฤติกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่เรียนจากชุดการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้นิทานเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีพัฒนาการทางพฤติกรรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 4) ผลความคิดเห็นของเด็กปฐมวัยที่มีต่อชุดการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมระดับมากที่สุด

เยาวนาตร อินทร์สำเภา (2552, น. 63) ได้ศึกษาผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยโรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญมหาวิทยาลัยบูรพาจังหวัดชลบุรีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือเด็กปฐมวัยชาย-หญิงอายุระหว่าง 3- 4 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญมหาวิทยาลัยบูรพาจังหวัดชลบุรีจำนวน 1 ห้องเรียน 30 คนได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่มผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีพฤติกรรมด้านการอนุรักษ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีพฤติกรรมด้านอนุรักษ์ในรายด้านทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากด้านที่มากที่สุดคือด้านความรู้จักถนอมใช้อย่างประหยัดด้านการรู้จักดูแลรักษาและด้านความรู้จักประโยชน์ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามลำดับ

3.6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Schleien and Other (1994 อ้างถึงใน เสาวนีย์ จันทร์ที, 2546, น. 19) ได้ศึกษาผล การเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของเด็กที่มีความบกพร่องในระดับเกรด 2 และเกรด 3 โดยจัดประสบการณ์การเข้าค่ายนอกห้องเรียนเป็นเวลา 1 วันปรากฏว่าเด็กมีการเรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมภายหลังและก่อนการเข้าค่ายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

Leftidge (1978, pp. 5317-5318 อ้างถึงในอารีรักษ์ รักษาญการ, 2548, น. 42) ได้ทำการศึกษาการรับรู้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนในชนบทและในเมือง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในชนบทมีการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมดีกว่านักเรียนในตัวเมือง

Lynch (1999 อ้างถึงใน เยาวนาตร อินทร์สำเภา, 2552, น. 47) ได้ศึกษารายกรณีด้านการปลูกฝังค่านิยมให้กับศูนย์เด็กปฐมวัยในการรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นวิธีการศึกษาเรื่องการปลูกฝังค่านิยมด้านสิ่งแวดล้อมและความรู้ความเข้าใจใส่ต่อเด็กปฐมวัยและการจัดสภาพแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า ครูที่ใช้โปรแกรมดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อมและโปรแกรมที่ใช้สอนสิ่งแวดล้อมต้องออกแบบเพื่อการปลูกฝังเรื่องสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ และต้องมีการเตรียมการอย่างเหมาะสมและสมบูรณ์

จากงานวิจัยที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับวัยเด็ก ซึ่งมีหลากหลายกิจกรรมที่ให้ เด็กได้ลงมือกระทำ ปฏิบัติด้วยตนเอง และทดลอง ทั้งยังช่วยให้การส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เกิดกับตัวเด็กอย่างยั่งยืน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93 (บ้านลาดตะเคียน) จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. รูปแบบการวิจัย

แบบแผนการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกลุ่มเดียววัดก่อนการทดลองและหลังการทดลอง (One Group Pretest – Posttest Design)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ เด็กปฐมวัยทั้งชายและหญิงอายุ 5-6 ปี ที่ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93 (บ้านลาดตะเคียน) จังหวัดปราจีนบุรี

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัยทั้งชายและหญิงอายุ 5-6 ปี จำนวน 20 คน ที่ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93 (บ้านลาดตะเคียน) จังหวัดปราจีนบุรี ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ 2 ประเภท ได้แก่

1. คู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย จุดประสงค์ สาระสำคัญ กิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ มีขั้นตอนการดำเนินการ 1) ชั้นวางแผนก่อนทัศนศึกษา 2) ชั้นทัศนศึกษา 3) ชั้นหลังการทัศนศึกษา

2. แบบสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย เป็นแบบประมาณค่า ซึ่งใช้สังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

ด้านการถนอมใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด ด้านการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรม และประเพณีไทย

3.1 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1.1 คู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้ทำการสร้างขึ้นโดยมีขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี), หลักการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย, คู่มือการประเมิน พัฒนาการเด็กปฐมวัย, บทบาทของครูในการส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม,
- 2) ศึกษาหลักการ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้, แนวทางการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้, ประเภทของแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย, ประโยชน์ของ แหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
- 3) กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย จากการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย และขั้นตอนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้แล้ว นำมาสังเคราะห์ เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ขั้นตอน การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ที่ส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

แนวทางการส่งเสริม พฤติกรรม การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ของเด็กปฐมวัย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม ทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้	ขั้นตอนกิจกรรมทัศนศึกษา แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริม พฤติกรรม การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย
1. จัดสภาพแวดล้อมรอบ แหล่งเรียนรู้ให้พร้อม เพื่อให้เด็กได้ไปทัศนศึกษา เช่น สวนสมุนไพร ผักสวนครัว บ่อเลี้ยงปลา ห้องสมุด โรงอาหาร เป็นต้น	1. ขึ้นวางแผนก่อนทัศนศึกษา 1.1 เด็กร่วมกันกำหนด สถานที่ไปทัศนศึกษา 1.2 แจงวัตถุประสงค์และ สร้างข้อตกลงกับเด็กที่ต้อง ปฏิบัติระหว่างไปทัศนศึกษา	ขั้นที่ 1 ขึ้นวางแผนก่อน ทัศนศึกษา มีขั้นตอนดังนี้ 1.1 เด็กร่วมกันกำหนด จะไปแหล่งเรียนรู้ 1.2 เด็กเตรียมตัวไป ศึกษาแหล่งเรียนรู้และ วัตถุประสงค์ในการไป
2. สร้างความตระหนักและ ความรู้สึกที่ดีให้กับเด็ก - การดูแลรักษา สิ่งแวดล้อม	2. ขึ้นทัศนศึกษา 2.1 เด็ก ๆ เดินทางไปทัศน ศึกษาไปยังสถานที่ที่กำหนด ครูคอยให้ความช่วยเหลือและ	1.3 เด็กได้เรียนรู้ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม โดยทั่วไปของแหล่งเรียนรู้

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

แนวทางการส่งเสริม พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ของเด็กปฐมวัย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม ที่สถานศึกษาแหล่งเรียนรู้	ขั้นตอนกิจกรรมที่นักศึกษา แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริม พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย
<ul style="list-style-type: none"> - การถนอมใช้ทรัพยากร จากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด - การถนอมใช้ทรัพยากร จากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด 	<ul style="list-style-type: none"> สนับสนุนกิจกรรม 2.2 ขณะที่เด็กๆ ที่สน ศึกษา เด็กและครูร่วมกัน สนทนาสิ่งต่างๆ ร่วมกัน ครู คอยให้คำปรึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> 1.4 เด็กแสดงความ คิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตน อย่างเหมาะสมขณะศึกษาจาก แหล่งเรียนรู้ และร่วมกันตั้ง ข้อตกลงร่วมกัน
<p>3. สร้างเจตคติ และความรู้สึก ที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม</p>	<ul style="list-style-type: none"> 2.3 กระตุ้นให้เด็กสนใจ แหล่งเรียนรู้ที่พบเห็น 3. ขั้นกิจกรรมหลังที่สถานศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> 1.5 เด็กแบ่งกลุ่มเพื่อ ช่วยกันวางแผนก่อนไปที่สน ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้
<p>4. สร้างทักษะ</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมที่让孩子ได้ลง มือปฏิบัติจริงด้วยประสาท สัมผัสทั้ง5 	<ul style="list-style-type: none"> 3.1 เด็กๆ รวมกลุ่มสนทนา เกี่ยวกับกิจกรรมที่สถานศึกษา ครูคอยสนับสนุนให้คำปรึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> และเพื่อช่วยดูแลช่วยเหลือกัน ขั้นที่ 2 ขั้นที่สถานศึกษา 2.1 ทบทวนการปฏิบัติ ตนขณะออกไปที่สถานศึกษา
<ul style="list-style-type: none"> - การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมให้เด็กได้ประพฤดี ปฏิบัติจริงต่อสิ่งแวดล้อม โดยตรงให้ทำซ้ำจนเกิดเป็น นิสัยในกิจปฏิบัติและเกิด 	<ul style="list-style-type: none"> 3.2 นำเสนอผลงานและชิ้น ชมผลงาน 	<ul style="list-style-type: none"> 2.2 ศึกษาจากแหล่ง เรียนรู้ วัดหนองคล้า ศูนย์การ เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน โคกกระท้อน
<p>ความรู้สึกผูกพันต่อ สิ่งแวดล้อม</p>		<ul style="list-style-type: none"> 2.3 เด็กได้เรียนรู้จาก แหล่งเรียนรู้อย่างอิสระ ขั้นที่ 3 ขั้นหลังที่สถานศึกษา มีขั้นตอน ดังนี้
		<ul style="list-style-type: none"> 3.1 เด็กเล่า ประสบการณ์ที่ได้รับจากการไป ที่สถานศึกษาแหล่งเรียนรู้
		<ul style="list-style-type: none"> 3.2 วาดภาพแสดงและ เล่าให้เพื่อนฟัง 3.3 เด็กร่วมกันจัด นิทรรศการผลงานของตนเองที่ ไปศึกษาแหล่งเรียนรู้

จากตารางที่ 3.1 จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผนก่อนทัศนศึกษา 1) เด็กร่วมกันกำหนดจะไปแหล่งเรียนรู้ และจุดประสงค์ในการไปครั้งนี้ว่า เพื่อศึกษาสังเกตธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ครูเล่าเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของแหล่งเรียนรู้ ให้เด็กฟัง 3) เด็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมขณะศึกษาแหล่งเรียนรู้ และร่วมกันกำหนดข้อตกลง 4) เด็กร่วมกันแบ่งกลุ่มเพื่อช่วยกันวางแผนก่อนไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ และเพื่อช่วยดูแลช่วยเหลือกันซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 2 ขั้นทัศนศึกษา 1) ทบทวนการปฏิบัติตนขณะออกไปทัศนศึกษา 2) ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ 3) เด็กร่วมกันศึกษาจากแหล่งเรียนรู้อย่างอิสระ โดยครูคอยดูแลอำนวยความสะดวกให้

ขั้นที่ 3 ขั้นหลังทัศนศึกษา 1) เด็กเล่าประสบการณ์ไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ 2) เด็กนำภาพวาดแสดงและเล่าให้เพื่อนฟัง 3) สรุปและเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกันจัดนิทรรศการผลงานของนักเรียนที่ไปศึกษาแหล่งเรียนรู้

4) สร้างคู่มือในการดำเนินการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม องค์ประกอบของคู่มือในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ประกอบไปด้วย ความสำคัญและความเป็นมา หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดกิจกรรม บทบาทครู สื่อและแหล่งเรียนรู้ การประเมินผล และแผนการจัดกิจกรรม

5) นำคู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม แล้วปรับแก้ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

6) นำคู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ที่ได้ปรับแก้ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมโดยใช้แบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านให้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 4.56 มีระดับคุณภาพเหมาะสมมากที่สุด

7) นำคู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาก่อนนำไปจัดกิจกรรมให้กับเด็กที่เป็นกลุ่มทดลอง

3.1.2 แบบสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบสังเกตตามขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาตำรา เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

2) สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า สังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3 ด้าน ได้แก่

- ด้านที่ 1 การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม จำนวน 6 ข้อ
- ด้านที่ 2 การถนอมใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด จำนวน 6 ข้อ
- ด้านที่ 3 การประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย จำนวน 6 ข้อ
- 3) นำแบบสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม แล้วปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
- 4) นำแบบสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษา ขั้นตอนการสังเกตและเกณฑ์การให้คะแนน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ทุกข้อ และได้รับข้อเสนอแนะ คือ
- ด้านที่ 3 การตั้งใจทำงานให้เสร็จทันเวลา ควรปรับปรุงภาษาให้เป็น ทำงานให้เสร็จทันเวลา
- 5) นำแบบสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนั้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาก่อนนำแบบสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้
- 4.1 จัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายในสถานที่ทำการทดลองให้มีความเหมาะสมและเอื้อต่อการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย
- 4.2 นำแบบสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยมาสังเกตพฤติกรรมกับเด็กกลุ่มตัวอย่างก่อนได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ โดยบันทึกคะแนนลงในแบบบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย
- 4.3 ดำเนินการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ตามแผนเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน โดยบูรณาการในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ใช้เวลาในการทดลองวันละ 20 นาทีถึง 40 นาที (ยืดหยุ่นตามลักษณะกิจกรรม)
- 4.4 นำแบบสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยฉบับเดิม มาสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างหลังได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยบันทึกคะแนนลงในแบบบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย
- 4.5 นำผลคะแนนที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองไปเปรียบเทียบผลคะแนนที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ โดยใช้สถิติ ดังต่อไปนี้

5.1 หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 เปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลัง การทดลองโดยการทดสอบค่าที (t-test Dependent Samples)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93 (บ้านลาดตะเคียน) จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์และตรวจสอบสมมติฐานของการวิจัย ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยขอเสนอไว้ 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้จำแนกโดยภาพรวม และ ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้จำแนกรายด้าน

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้จำแนกโดยภาพรวม

ตารางที่ 4.1 แสดงคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยโดยภาพรวมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ (คะแนนเต็ม 54 คะแนน)

นักเรียน คนที่	คะแนนทดสอบ ก่อนเรียน	คะแนนทดสอบ หลังเรียน	(หลัง-ก่อน)	
			ค่าความแตกต่างของคะแนน ก่อนเรียนและหลังเรียน (D)	D ²
1	29	45	16	256
2	24	44	20	400
3	24	40	16	256
4	20	38	18	324
5	26	46	20	400
6	20	38	18	324
7	22	40	18	324
8	19	39	20	400
9	22	42	20	400
10	30	49	19	361
11	28	43	15	225
12	30	48	18	324
13	32	48	16	256

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

นักเรียน คนที่	คะแนนทดสอบ ก่อนเรียน	คะแนนทดสอบ หลังเรียน	(หลัง-ก่อน)	D ²
			ค่าความแตกต่างของคะแนน ก่อนเรียนและหลังเรียน (D)	
14	28	44	16	256
15	30	44	14	196
16	29	46	17	289
17	29	47	18	324
18	26	44	18	324
19	23	41	18	324
20	26	40	14	196
Σ	517	866	349	6159
\bar{X}	25.85	43.30		
S.D.	3.90	3.44	$(\Sigma D)^2 = 121,801$	

การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ย พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยโดยภาพรวมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ โดยคำนวณได้จากสูตร

$$t = \frac{\Sigma D}{\sqrt{\frac{N\Sigma D^2 - (\Sigma D)^2}{N-1}}}$$

$$t = \frac{349}{\sqrt{\frac{123,180 - 121,801}{19}}}$$

$$t = \frac{349}{\sqrt{\frac{1379}{19}}}$$

$$t = \frac{349}{8.519}$$

$$t = 40.96$$

ตารางที่ 4.2 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยโดยภาพรวมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ (คะแนนเต็ม 54 คะแนน)

ระยะเวลา	จำนวน (N)	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t
ก่อนการทดลอง	20	25.85	3.98	40.96*
หลังการทดลอง	20	43.30	3.44	

$P < .01^*$

จากตารางที่ 4.2 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 25.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.98 หลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 43.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.44 เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ปรากฏว่าพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย หลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้จำแนกรายด้าน

ตารางที่ 4.3 แสดงคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (คะแนนเต็ม 18 คะแนน)

นักเรียน คนที่	คะแนนทดสอบ ก่อนเรียน	คะแนนทดสอบ หลังเรียน	(หลัง-ก่อน)	D^2
			ค่าความแตกต่างของคะแนน ก่อนเรียนและหลังเรียน (D)	
1	10	16	6	36
2	10	14	4	16
3	10	14	4	16
4	8	12	4	16
5	10	14	4	16
6	6	12	6	36
7	8	12	4	16
8	6	10	4	16
9	8	14	6	36

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

นักเรียน คนที่	คะแนนทดสอบ ก่อนเรียน	คะแนนทดสอบ หลังเรียน	(หลัง-ก่อน)	D ²
			ค่าความแตกต่างของคะแนน ก่อนเรียนและหลังเรียน (D)	
10	10	16	6	36
11	8	12	4	16
12	10	16	6	36
13	10	14	4	16
14	8	16	8	64
15	10	16	6	36
16	8	14	6	36
17	8	14	6	36
18	6	14	8	64
19	6	12	6	36
20	8	14	6	36
Σ	168	276	108	616
\bar{X}	8.40	13.80		
S.D.	1.54	1.70	$(\Sigma D)^2 = 11,664$	

การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ย พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยด้าน การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ โดยคำนวณ ได้จากสูตร

$$t = \frac{\Sigma D}{\sqrt{\frac{N\Sigma D^2 - (\Sigma D)^2}{N-1}}}$$

$$t = \frac{108}{\sqrt{\frac{12320 - 11320}{19}}}$$

$$t = \frac{108}{\sqrt{\frac{656}{19}}}$$

$$t = \frac{108}{5.876}$$

$$t = 18.38$$

ตารางที่ 4.4 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ (18 คะแนน)

ระยะเวลา	จำนวน (N)	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t
ก่อนการทดลอง	20	8.40	1.54	18.38*
หลังการทดลอง	20	13.80	1.70	

P < .01*

จากตารางที่ 4.4 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.54 หลังการจัดกิจกรรมการทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.70 เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ปรากฏว่าพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย หลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.5 แสดงคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ด้านการถนอมใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด (คะแนนเต็ม 18 คะแนน)

นักเรียน คนที่	คะแนนทดสอบ ก่อนเรียน	คะแนนทดสอบ หลังเรียน	(หลัง-ก่อน)	D ²
			ค่าความแตกต่างของคะแนน ก่อนเรียนและหลังเรียน (D)	
1	11	17	6	36
2	8	16	8	64
3	8	16	8	64
4	6	14	8	64
5	8	16	8	64
6	8	16	8	64
7	8	16	8	64
8	7	17	10	100
9	6	14	8	64
10	10	17	7	49
11	10	16	6	36

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

นักเรียน คนที่	คะแนนทดสอบ ก่อนเรียน	คะแนนทดสอบ หลังเรียน	(หลัง-ก่อน)	D ²
			ค่าความแตกต่างของคะแนน ก่อนเรียนและหลังเรียน (D)	
12	10	16	6	36
13	11	18	7	49
14	10	16	6	36
15	10	16	6	36
16	11	17	6	36
17	11	17	6	36
18	10	16	6	36
19	9	14	5	25
20	10	14	4	16
Σ	182	319	137	975
\bar{X}	9.10	15.95		
S.D.	1.62	1.15	$(\Sigma D)^2 = 18,769$	

การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ย พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย
ด้านการถนอมใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา
แหล่งเรียนรู้ โดยคำนวณได้จากสูตร

$$t = \frac{\Sigma D}{\sqrt{\frac{N\Sigma D^2 - (\Sigma D)^2}{N-1}}}$$

$$t = \frac{137}{\sqrt{\frac{19,500 - 18,769}{19}}}$$

$$t = \frac{137}{\sqrt{731}}$$

$$t = \frac{137}{6.203}$$

$$t = 22.08$$

ตารางที่ 4.6 ผลการเปรียบเทียบด้านการนอนใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัดของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ (18 คะแนน)

ระยะเวลา	จำนวน (N)	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t
ก่อนการทดลอง	20	9.10	1.62	22.08*
หลังการทดลอง	20	15.95	1.15	

$P < .01^*$

จากตารางที่ 4.6 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์ของเด็กปฐมวัยด้านการนอนใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัดของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 9.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.62 หลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.15 เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยด้านการนอนใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัดก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ปรากฏว่าพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยด้านการนอนใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด หลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.7 แสดงคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ด้านการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย (คะแนนเต็ม 18 คะแนน)

นักเรียน คนที่	คะแนนทดสอบ ก่อนเรียน	คะแนนทดสอบ หลังเรียน	(หลัง-ก่อน)	D^2
			ค่าความแตกต่างของคะแนน ก่อนเรียนและหลังเรียน (D)	
1	8	12	4	16
2	6	14	8	64
3	6	10	4	16
4	6	12	6	36
5	8	16	8	64
6	6	10	4	16
7	6	12	6	36
8	6	12	6	36
9	8	14	6	36
10	10	16	6	36

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

นักเรียน คนที่	คะแนนทดสอบ ก่อนเรียน	คะแนนทดสอบ หลังเรียน	(หลัง-ก่อน) ค่าความแตกต่างของคะแนน ก่อนเรียนและหลังเรียน (D)	D ²
11	10	15	5	25
12	10	16	6	36
13	11	16	5	25
14	10	12	2	4
15	10	12	2	4
16	10	15	5	25
17	10	16	6	36
18	10	14	4	16
19	8	15	7	49
20	8	12	4	16
Σ	167	271	104	592
\bar{X}	8.35	13.55	$(\Sigma D)^2 = 10,816$	
S.D.	1.81	2.04		

การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ย พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยด้าน
การประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา
แหล่งเรียนรู้ โดยคำนวณได้จากสูตร

$$t = \frac{\Sigma D}{\sqrt{\frac{N\Sigma D^2 - (\Sigma D)^2}{N-1}}}$$

$$t = \frac{104}{\sqrt{\frac{11,840 - 10,816}{19}}}$$

$$t = \frac{104}{\sqrt{\frac{1,024}{19}}}$$

$$t = \frac{104}{7.341}$$

$$t = 14.16$$

ตารางที่ 4.8 ผลการเปรียบเทียบด้านการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทยของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ (18 คะแนน)

ระยะเวลา	จำนวน (N)	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t
ก่อนการทดลอง	20	8.35	1.81	14.16*
หลังการทดลอง	20	13.55	2.04	

$P < .01^*$

จากตารางที่ 4.8 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์ของเด็กปฐมวัยด้านการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทยของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 8.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.81 หลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.04 เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยด้านการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ปรากฏว่าพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยด้านการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย หลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีต่อพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93 (บ้านลาดตะเคียน) จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร คือ เด็กปฐมวัยทั้งชายและหญิง อายุ 5 – 6 ปี ที่ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา93 (บ้านลาดตะเคียน) จังหวัดปราจีนบุรี

2) กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัยทั้งชายและหญิงอายุ 5-6 ปี จำนวน 20 คน ที่ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93 (บ้านลาดตะเคียน) จังหวัดปราจีนบุรี ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม จำนวน 1 ห้อง

1.2.2 เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ 2 ประเภท ได้แก่

1) คู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

2) แบบสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย เป็นแบบประมาณค่า ซึ่งใช้สังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ด้านการถนอมใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด ด้านการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1) นำแบบสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยมาใช้สังเกตพฤติกรรมเด็กกลุ่มตัวอย่างก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ โดยบันทึกคะแนนลงในแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

2) ดำเนินการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ตามแผนเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน โดยบูรณาการในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ใช้เวลาในการทดลองวันละ 20 นาทีถึง 40 นาที (ยืดหยุ่นตามลักษณะกิจกรรม)

3) นำแบบสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยฉบับเดิม มาสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยกับเด็กกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยบันทึกคะแนนลงในแบบบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

4) นำผลคะแนนที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองไปเปรียบเทียบผลคะแนนที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อเปรียบเทียบผลที่ได้

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ เพื่อหาค่าสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที (t-test)

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1.3.1 ในภาพรวมเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงขึ้นจากก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.3.2 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า

1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมสูงขึ้นก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการถนอมใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดสูงขึ้นก่อนการจัดกิจกรรม ทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทยสูงขึ้นก่อนได้รับ การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ อภิปรายผล ดังนี้

2.1 โดยภาพรวมเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องมาจาก กระบวนการของการสร้างคู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการ

อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยตามขั้นตอนของหลักการและแนวทางการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากการศึกษาปัญหาพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย และขั้นตอนการจัดกิจกรรม เทคนิควิธีการสร้าง แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม คำชี้แจงและคู่มือการใช้ โดยกำหนดขั้นตอน การปฏิบัติกิจกรรมอย่าง ชัดเจน มีความสำคัญเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง เหมาะสมกับเวลา ซึ่งขั้นตอนการสร้างผ่านกระบวนการ แก้ไขข้อบกพร่องจากผู้เชี่ยวชาญอย่างมีคุณภาพ ทำให้คู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่ง เรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย มีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้เด็กมี ส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โดยออกไปศึกษาสำรวจ ค้นคว้า ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เปิด โอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ สะท้อนความคิดของตนเอง ได้นำเสนอต่อเพื่อนและครูเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน สามารถประเมินผลงานของตนเอง เด็กเกิดความ ประทับใจ มีความสุข เด็กได้รับประสบการณ์ตรงส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ อมรรรัตน์ ชาลีเครือ (2555, น. 22) ที่กล่าวถึง กิจกรรมทัศนศึกษา เป็นกิจกรรมที่ จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ครบ ทุกด้าน ทั้งด้านสังคม สติปัญญา ร่างกายและอารมณ์ ตลอดจนบุคลิกภาพ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะ สนองนโยบายใน การสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยและมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ ไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันวิถีชีวิตในโรงเรียนที่จะสะท้อนถึงแนวทางปฏิบัติต่อธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ในทิศทางที่เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้จากบทเรียนและจากประสบการณ์ตรง เป็นกิจกรรม ที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ครบ ทุกด้าน ทั้งด้านสังคม สติปัญญา ร่างกายและอารมณ์ ตลอดจนบุคลิกภาพ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะ สนองนโยบายในการสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยและมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ ไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันวิถีชีวิตในโรงเรียนที่จะสะท้อนถึงแนวทางปฏิบัติต่อธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ในทิศทางที่เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้จากบทเรียนและจากประสบการณ์ตรง และสอดคล้องกับ เยาวนาตร อินทร์สำภา (2552, น. 39) ได้กล่าวถึง การจัดประสบการณ์ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับเด็กปฐมวัย ควรเริ่มจาก การพัฒนาและส่งเสริมให้เด็กเกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว เด็กก่อน เพราะเจตคติที่ดีจะนำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสมและพึงประสงค์ในเรื่องของสิ่งแวดล้อม จากนั้นจึงจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์กับบริบทที่ แวดล้อมตัวเด็ก เพื่อปลูกจิตสำนึกด้วยการ ปฏิบัติจริงทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม และจากประสบการณ์ ตรง โดยลักษณะของการจัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมนั้นมีความสอดคล้องกับการปฏิบัติกิจวัตร ประจำวันของเด็กที่ดำเนินไปตามปกติในแต่ละวันได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับผลการศึกษาของวิชรภรณ์ ศรีมา (2554) ศึกษา การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย หญิง อายุ 5 – 6 ปี โรงเรียนอนุบาลราศีไศล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 จำนวนนักเรียนจำนวน 15 คน ผลการศึกษา พบว่า เด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นมีทักษะการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย แยกเป็นรายด้าน ดังนี้

2.2.1 ด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย คะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น เด็กมีพฤติกรรมรักษาความสะอาดของห้องเรียนและบริเวณที่ทำกิจกรรม รักษาความสะอาดห้องน้ำ เก็บของเล่นของใช้ส่วนตัวเข้าที่ รักษาความสะอาดของใช้ส่วนตัวและส่วนร่วม จัดเก็บหนังสือเข้าที่เมื่อใช้เสร็จแล้ว การดูแลรักษาต้นไม้ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้มีกิจกรรมกลุ่มให้เด็กๆ ได้เรียนรู้สัมผัสประสบการณ์ตรง สถานที่จริง สิ่งของจากแหล่งเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติจริงในเรื่องการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2552, น. 10-11) การจัดประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการ ทั้ง 4 ด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา ของเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวม และผลการศึกษาของ ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ (2548) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีสำหรับเสริมสร้างพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5-6 ผลการวิจัยพบว่าได้รูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีที่ยึดหลักธรรมะหลักคือหลักอริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพบว่านักเรียน กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองมากกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สรุปได้ว่าพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยหลังจากการได้ทดลองเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น

2.2.2 ด้านการถนอมใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงขึ้นหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ เมื่อเด็กได้ไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ เด็กมีความสนใจที่จะร่วมกิจกรรมกลุ่มกับเพื่อนๆ โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เก็บใบไม้ไปแล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ไปทำเป็นปุ๋ย ปกคลุมดินได้สร้างความชุ่มชื้นให้กับต้นไม้ได้ แยกขยะในการทิ้งโดยนำขวดพลาสติกใส่แยกถุง กับเศษพลาสติก กระดาษ เด็กซักถามครู หรือวิทยากร สอดคล้องกับ ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2552, น. 12-14) ที่กล่าวว่า การปลูกฝังเด็กให้รักสิ่งแวดล้อม ควรให้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงให้เด็กได้พบเห็นความเป็นไปของสิ่งที่ศึกษาในลักษณะต่างๆ ของธรรมชาติ หรือของสิ่งแวดล้อมโดยตรงด้วยระบบประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การได้ยิน ได้เห็น ได้สัมผัส ได้กลิ่น และชิมรส เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดการปรับเข้าสู่โครงสร้างความคิดเดิมและปรับขยายโครงสร้างความคิดนั้นสรรค์สร้างความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง อาทิ การให้เด็กเก็บขยะ หรือแยกขยะ ออกเป็น 3 ประเภทขวดแก้ว ขวดพลาสติก และเศษขยะอื่นๆ หรือให้เด็กรดน้ำต้นไม้ และ สอดคล้องกับธีราพร กุลนันทน์ (2544, น. 370) ที่ศึกษาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็น การปลูกฝังให้เด็กมีส่วนร่วมที่จะดูแลรักษาสิ่งที่อยู่รอบตัวเด็กทั้งสิ่งมีชีวิตไม่มีชีวิตให้อยู่สภาพที่ดีและก่อนการนำมาใช้ ต้องก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และสอดคล้องกับ นิวัติ เรื่องพานิช (2546, น. 48) ได้กล่าวถึง การนำทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ไปใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ประโยชน์เป็นเวลานาน และคุ้มค่า พยายามนำสิ่งที่ใช้กลับมาใช้ใหม่ โดยในการใช้ทรัพยากรต้องมองถึงภาพรวมของสิ่งแวดล้อม และผลที่เกิดต่อมนุษย์ ต้องไม่แยกมนุษย์ออกจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม หรือสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพราะว่าวัฒนธรรมของสังคมมนุษย์ได้พัฒนาตัวเองมาพร้อมๆ กับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติของสังคมนั้น

2.2.3 ด้านการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ คณะเนนเฉลี่ยสูงขึ้น เด็กได้ไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และร่วมกับเพื่อนในการสำรวจ สังเกต วัตถุ สถานที่จริง ลงมือปฏิบัติของจริง ได้รับประสบการณ์ตรง ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นอย่างดี แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน และครู สะท้อนพฤติกรรมใน การประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย เช่น ยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติไทย แสดงความเคารพเมื่อพบผู้ใหญ่ แต่งกายเหมาะสมถูกต้องกับกาลเทศะ แสดงอาการขอบคุณเมื่อรับของจากผู้ใหญ่ มีความตั้งใจทำงานให้เสร็จทันเวลา ใช้จ่ายที่สุภาพอย่างเหมาะสมกับวัย สอดคล้องกับขวัญฟ้ารังสิยานนท์ (2552) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมที่เน้น กระบวนการ โดยในแต่ละกิจกรรม เด็กได้รับประสบการณ์ที่กระตุ้นให้ตอบคำถาม อภิปรายเพื่อสังเกต คิด วิเคราะห์ ทำนาย และสามารถแสดงออกเป็นพฤติกรรม ใช้เทคนิควิธีกระบวนการกลุ่ม โดยเด็กจะทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยให้เด็กรับรู้ รับฟังข้อมูลข่าวสารจากประสบการณ์จริง หรือแหล่งความรู้ต่างๆ พร้อมแสดงบทบาทสมมติและร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วให้กลุ่มร่วมกันตัดสินใจ และสอดคล้องกับเยวานาตร อินทร์สำภา (2552, น. 63) ได้ศึกษาผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยโรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญมหาวิทยาลัยบูรพาจังหวัดชลบุรี พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีพฤติกรรมด้านการอนุรักษ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีพฤติกรรมด้านอนุรักษ์ในรายด้านทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากด้านที่มากที่สุดคือด้านการรู้จักถนอมใช้อย่างประหยัดด้านการรู้จักดูแลรักษาและด้านการรู้จักประโยชน์ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามลำดับ

สรุปผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย พบว่าหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ด้านการถนอมใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด ด้านการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย สูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ เพราะ การจัดประสบการณ์โดยการใชรูปแบบการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้จะช่วยส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยเกิดพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ดี การให้ประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียนให้ได้รับรู้ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมจริงๆ การเห็นสภาพจริงจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เข้าใจ และเห็นคุณค่ามากกว่าการฟังแต่ที่ครูสอนในห้องเรียนเท่านั้น นอกจากนี้ยังจะทำให้เด็กเกิดความสนใจในท้องถิ่นและมีความรักท้องถิ่นของตนเอง จึงนับได้ว่ากิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ของเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ครูควรติดต่อประสานงานกับวิทยากร หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อนเกี่ยวกับวิทยุภูมิภาคการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดประสบการณ์จริง

3.1.2 ควรศึกษาแหล่งเรียนรู้ให้ตรงกับจุดประสงค์ที่จะไปทัศนศึกษา

3.1.3 ครูควรแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมส่งเสริม
พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มเติมให้กับเด็ก

3.1.4 การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ จำนวนเด็กและครูต้องสอดคล้องกัน
ควรมีครูผู้ช่วยเดินทางไปด้วย เพื่อดูแลความปลอดภัยให้กับเด็กอย่างใกล้ชิด

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรม
ด้านอื่น ๆ เช่น พฤติกรรมความร่วมมือ การคิดเชิงเหตุผล เป็นต้น

3.2.2 ศึกษาเจตคติต่อพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหลังการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา
แหล่งเรียนรู้

3.2.3 ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยในกลุ่มอายุ
อื่นที่ใช้การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้

บรรณานุกรม

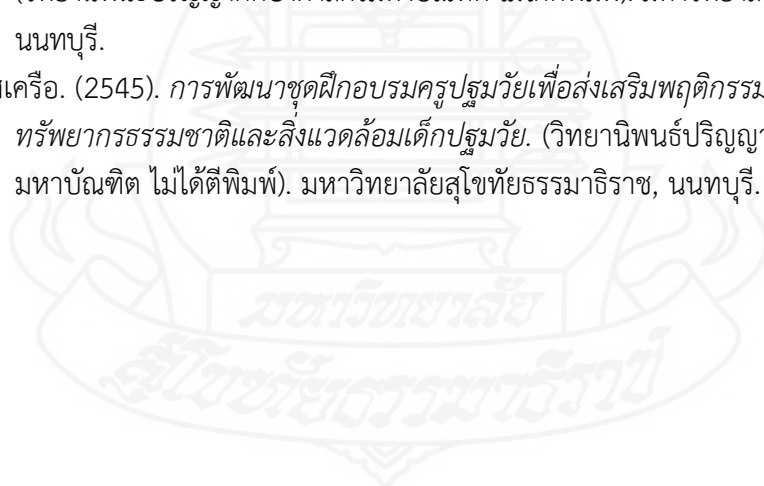
บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2543). การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด: แนวทางสู่การปฏิบัติ เอกสารชุดปฏิรูปการเรียนรู้ลำดับที่ 2 โครงการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ศุภสมาคมเพื่อการศึกษา.
- _____ . (2543). การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา.
- กิ่งแก้ว อารีรักษ์. (2548). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย. กรุงเทพฯ: อัลฟามีเลียนเนียม.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ: มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค.
- เกษม คำบุตดา. (2550). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2544). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ขวัญฟ้า รังสิยานนท์. (2552). ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิตรา ชนะกุล. (2550). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย. ฉะเชิงเทรา: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครินทร์.
- จรีพร กาญจนการุณ. (2547). แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนกับการศึกษาเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารครุศาสตร์, 33, 41-42.
- เฉลิม พรกระแสน. (2544). ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ การจัดการกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้. กรุงเทพฯ: แคนดิด มิเดีย.
- ทิวา เครือภู. (2549). คู่มือการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดสมุทรสงคราม. (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ทิตนา แคมมณี. (2547). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีราพร กุลนันทน์. (2544). การพัฒนาลักษณะนิสัยทางจริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ทฤษฎี แนวคิด และแนวปฏิบัติ. นครสวรรค์: คอมพิวเตอร์แอนด์กราฟฟิค.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2545). การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____ . (2544). บทบาทครูในการพาเด็กไปทัศนศึกษา. สานปฏิรูปสื่อเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 10 (40)1, 40-42.
- _____ . (2549). การพัฒนากระบวนการคิดในเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: จุฬามหาวิทยาลัย.
- นราวัลภ์ สายเนตร. (2550). สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการใช้แหล่งการเรียนรู้ของครูผู้สอนระดับปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่นครพนม เขต 2. (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

- นิวัติ เรืองพานิช. (2546) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เนารัตน์ ลิขิตวัฒนเศรษฐ์. (2545). การเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ประนอม อูรรานันท์. (2545). ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ การจัดการกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ: การพิมพ์.
- ประภาส ปันตบแต่ง. (2542). วิกฤติเศรษฐกิจและผลกระทบต่อคนจนในชนบท ใน รั้ววิฤติโลก ปี 2000 เศรษฐกิจยั่งยืน. กรุงเทพฯ: โครงการวิถึทรรศน์.
- พัชรี ผลโยธิน. (2555). การวัดประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย. ใน ประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา. หน่วยที่ 9. นนทบุรี: แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพเราะ พุ่มมัน. (2544). การพัฒนาคุณภาพนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาสู่ผลงานทางวิชาการ. กรุงเทพฯ: แว่นแก้ว.
- ภรภัทร นิยมชัย. (2553). การศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (ปริญญา-นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- มณีนรัตน์ ปานจันทร์. (2553). ผลของนโยบายการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่มีต่อการรับรู้และพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน: การวิจัยแบบผสม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- มนตกราน คัมภีร์รักษา. (2551). ผลของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่มีต่อการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย. (ปริญญา-นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- มยุรี ศรีทอง. (2554). การจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยที่มีผลต่อความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย. (ปริญญา-นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- เยาวนาตร อินทร์สำเภา. (2552). ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: แม็ค.
- วชิราภรณ์ ศรีผา. (2554). ผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของเด็กปฐมวัย. (ปริญญา-นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- วรรณิ อ่อนคง. (2552). ชุดการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้นิทานเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

- วรางคณา เพื่อนทอง. (2541). ผลการจัดกิจกรรมเพาะปลูกแบบผสมผสานที่มีต่อพฤติกรรมและการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- วารุณี สกกุลภารักษ์. (2549). ครูดีมีคุณภาพกับการประกันคุณภาพทางการศึกษา.วารสารสวนดุสิต, 2(7), 61-63.
- วิเชียร วงศ์คำจันทร์. (2547). แหล่งเรียนรู้รอบตัว. กรุงเทพฯ: มิตรสัมพันธ์.
- วินัย บุญกล้า.(2548). รูปแบบแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านห้วยคนทา. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- วินัย วีระวัฒน์นานนท์. (2541). สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ประสานมิตร.
- สมสิทธิ์ จิตรสถาพร. (2535). เทคนิคการจัดการศึกษานอกสถานที่. สงขลา: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา.
- สรวงพร กุศลส่ง และคณะ. (2554). การจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย. (โครงการวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, เพชรบูรณ์.
- สามารถ รอดสำราญ. (2546). การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- _____. (2551). การจัดการศึกษาปฐมวัยตามหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี). กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำลี เก็งทอง. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้กับคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5. ม.ป.ท.
- สิรินทร์ ลัดดากลม. (2551). การศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาโดยใช้รูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. (2545).การวัดและประเมินแนวใหม่เด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. (2548). รายงานการวิจัยเรื่องการปลูกฝังเด็กปฐมวัยให้รักสิ่งแวดล้อมด้วยแบบฝึกกิจกรรมการบ้านและการปฏิบัติจริง. กรุงเทพฯ: สาขาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภาพร สายสวาท. (2548). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยการจัดประสบการณ์ แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- สุนนา อินทร์จักร์. (2542). การเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นที่งานกับการจัดป้ายนิเทศแบบเด็กมีส่วนร่วม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เสาวนีย์ จันทร์ที. (2546). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากธรรมชาติตามรูปแบบจิตปัญญาที่มีต่อการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- หรรษา นิลวิเชียร. (2535). ปฐมวัยศึกษาหลักสูตรและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อมรรัตน์ ชาลีเครือ. (2555). การพัฒนาพฤติกรรมสัมพันธ์สภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาโรงเรียนบ้านยางเครือ จังหวัดชัยภูมิ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, กรุงเทพฯ.
- อารีรักษ์ รัชชัญการ. (2548). ผลการจัดกิจกรรมแบบให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมที่มีต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อ้อ จังหวัดนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เอมอร รสเครือ. (2545). การพัฒนาชุดฝึกอบรมครูปฐมวัยเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเด็กปฐมวัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

ภาคผนวก ก

คู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรม
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

คำนำ

คู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ฉบับนี้ เป็นคู่มือที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและหลักการของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ของนักการศึกษาหลายท่าน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3

คู่มือฉบับนี้ประกอบไปด้วยแนวทางในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย การประเมินผล และแผนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือและการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ฉบับนี้คงจะเป็นประโยชน์และแนวทางสำหรับผู้ที่กำลังศึกษาหรือสนใจเกี่ยวกับ การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ณัฐกมล นามจิระโชติ

คู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

หลักการและเหตุผล

การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่จะกระตุ้นให้เด็กซึมซับสิ่งที่เป็นนามธรรมของเด็กจะเกิดขึ้นเองอย่างง่ายดาย หากเด็กได้มีโอกาสพบเห็นและสัมผัสสิ่งเหล่านั้นจริง มีโอกาสได้เรียนรู้จากการสัมผัสและสัมผัสเป็นบทเรียนที่สนุก แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตาม และเข้าใจให้อยากค้นคว้าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากสิ่งใหม่ๆ ที่น่าสนใจ รู้จักคิดจากความรู้ที่ได้รับ สามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้รับทราบ และส่งเสริมพัฒนาเด็กให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา นอกจากนี้สามารถเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เด็กเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย ปลูุกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของชาติไทยให้คงอยู่ต่อไป

การจัดประสบการณ์ทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ จึงเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย รู้จักสืบหา แสวงหาความรู้จากการสัมผัสธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามสภาพความเป็นจริงด้วยตนเองเรียนรู้การทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อน การที่ได้กได้ทำงานร่วมกัน คิดร่วมกัน ต้องอาศัยความมีน้ำใจต่อกัน การเอื้อเฟื้อ เสียสละและการเข้าใจกันจึงสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ส่งเสริมให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดีมีความรับผิดชอบ เมื่อทำงานเสร็จตามที่ได้รับมอบหมาย รู้จักทำความสะอาด เก็บของเข้าที่ รู้จักใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด ถนอมไว้ใช้นานๆ และการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทยอย่างเหมาะสมกับวัย โดยครูเป็นผู้ที่คอยสนับสนุนคอยช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการให้โอกาสกับเด็กได้ค้นพบ และเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงกับสิ่งของ เรื่องราว สถานที่ บุคคล และเหตุการณ์ต่างๆ ภายในชุมชนของเด็กเอง ผู้เรียนได้ร่วมมือกันเลือกสถานที่ที่ตนสนใจโดยร่วมกันสำรวจ สังเกต วางแผนในการทำกิจกรรมร่วมกัน ศึกษาหาข้อมูล ความรู้ และลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้ จนได้ข้อค้นพบ การกระทำที่ไม่ดี นำข้อมูล ผลงาน และประสบการณ์ทั้งหมด มาอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ทั้งหมด เขียนรายงานนำเสนอต่อสาธารณชน

จากแนวทางการการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยเชื่อว่าการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยได้ ผู้วิจัยจึงจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ขึ้น เพื่อใช้สำหรับเด็กปฐมวัยชั้นที่กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ซึ่งผลในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ต่อไป

จุดประสงค์

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

หลักการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้

1. กิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยนี้ จัดสัปดาห์ละ 5 วัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้
 - 1.1 ขึ้นวางแผนก่อนทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมวันที่ 1-5
 - 1.2 ขึ้นทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้โดยจัดกิจกรรมวันที่ 6 ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยให้แสดงถึงการกระทำที่ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การถนอมใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด การประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย ซึ่งเด็กได้รับการเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม และสะท้อนความคิดของแต่ละกลุ่มต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เด็กๆ ได้รับจากการไปทัศนศึกษา สังเกต สำรวจ ลงมือปฏิบัติ สนทนาอภิปราย
 - 1.3 ขึ้นหลังการทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมวันที่ 7-10 จะมีการอภิปรายของเด็กแต่ละกลุ่ม สรุปถึงพฤติกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โดยการสนทนาแลกเปลี่ยน ร่วมกันจัดนิทรรศการ
2. กิจกรรมทุกชั้นครูเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ที่ได้พบเห็นด้วยตนเอง สังเกต สำรวจ ลงมือปฏิบัติทำงานเป็นกลุ่ม พร้อมทั้งสนทนา อภิปราย ถ่ายทอดเป็นการวาดภาพการกระทำที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก
3. การนำนักเรียนไปทัศนศึกษา ครูจะต้องเตรียมการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 วางแผนก่อนทัศนศึกษา

ครูและเด็กๆ สนทนาร่วมกันเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในวัดหนองคล้า และศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านลาดตะเคียน

 1. เด็กบอกสถานที่แหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในจากประสบการณ์เดิมของตนเอง
 2. ครูนำรายชื่อพร้อมภาพถ่ายแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในวัดหนองคล้า และศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านลาดตะเคียนมาร่วมอภิปรายกับเด็กๆ
 3. เด็กแต่ละคนนำเสนอแหล่งเรียนรู้ของตนพร้อมทั้งวาดภาพแผนที่การเดินทางไปแหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น
 4. เด็กๆ เลือกสถานที่แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้นที่จะไปทัศนศึกษา ตามความสนใจและตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
 5. เด็กๆ ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่จะไปทัศนศึกษา
 6. เด็กๆ และครูวางแผนการไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้
 - 6.1 ขออนุญาตผู้บังคับบัญชาและผู้ปกครอง
 - 6.2 จัดเตรียม ผู้ควบคุมดูแล
 - 6.3 แบ่งกลุ่มเด็ก สร้างข้อตกลง มอบหมายงาน
 - 6.4 จัดเตรียมกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย และเตรียมคำถามเพื่อให้เกิดการเรียนรู้
 7. เด็กๆ ควรปฏิบัติตนอย่างไรในการส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากแหล่งเรียนรู้

8. เด็กๆนำเสนอพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ เช่น การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การถนอมใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด การประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย

ขั้นที่ 2 ทักษะศึกษา

1. เด็กและครูรักษาเวลาให้เป็นไปตามกำหนดการที่วางไว้ และนำอุปกรณ์และสิ่งของที่จำเป็นต่างๆ ไปให้ครบ
2. ทบทวนวัตถุประสงค์ กิจกรรม และการปฏิบัติตัวของเด็กอีกครั้ง ก่อนออกนอกชั้นเรียน หรือขณะทำกิจกรรม
3. สนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยกระตุ้นให้เด็กได้รับประสบการณ์ ให้เด็กได้รับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยการสังเกต สำรวจ ลงมือปฏิบัติ เป็นต้น
4. ส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม เช่น การรอคอย การแก้ปัญหา การรับผิดชอบ การอดทนต่อปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นต้น
5. ส่งเสริมให้เด็กสะท้อนความคิดออกมาโดยการวาดภาพของแต่ละกลุ่ม ที่ได้แบ่งไว้ กลุ่มการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม กลุ่มการถนอมใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด กลุ่มการปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย เด็กสามารถสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ สามารถปรึกษาเพื่อนและครูได้

ขั้นที่ 3 หลังการทักษะศึกษา

1. รายงานผู้ปกครองให้ทราบถึงผลการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เด็กเคยได้รับ จัดทำเป็นรูปเล่ม แผ่นพับประชาสัมพันธ์เหตุการณ์และกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้ปกครองทราบ
2. ให้เด็กเห็นความสำคัญระหว่างสิ่งที่เด็กสังเกตหรือสำรวจพบกับสิ่งที่เด็กเคยเรียนรู้ โดย การจัดทำรายงาน แสดงผลงานของแต่ละกลุ่มได้นำเสนอต่อเพื่อนและครูเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จัดนำเสนอผลงานนิทรรศการ
3. จากคำถามที่เป็นปัญหาหรือแนวคิดที่เกิดขึ้น เด็กและครูร่วมกันสำรวจเพื่อค้นหาคำตอบเก็บรวบรวมเอกสาร การประเมินการเรียนรู้ เพื่อวางแผนในการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานที่ในครั้งต่อไป

บทบาทของครู

1. สำรวจแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่บริเวณรอบๆ โรงเรียน ชุมชน และจัดทำบัญชีข้อมูล บันทึกภาพถ่ายเพื่อรวบรวมแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล เพื่อให้ทราบว่ามีแหล่งวิทยาการ
2. ครูและเด็กร่วมวางแผนกำหนดจุดประสงค์ของการไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ว่าจะไปที่ไหน อย่างไร ใช้เวลาเท่าไร
 - 2.1 กำหนดวันและติดต่อวิทยาการแหล่งเรียนรู้ที่จะไปทัศนศึกษา
 - 2.2 ทำหนังสือขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครอง
 - 2.3 เตรียมอุปกรณ์ เวชภัณฑ์ พาหนะ และครูผู้ช่วยดูแล
 - 2.4 จัดแบ่งกลุ่มเด็ก กำหนดข้อตกลงร่วมกัน อธิบายความสำคัญของวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ให้เด็กเข้าใจ

3. สร้างข้อตกลงและวัตถุประสงค์ร่วมกันอธิบายถึงขั้นตอนในการไปทัศนศึกษาให้เด็กเข้าใจ

4. สังเกตและกระตุ้นให้เด็กเล่าถึงประสบการณ์เดิม สังเกต สนใจ สำนวณสภาพแวดล้อมรอบตัวของสถานที่ต่างๆ ให้เด็กเกิดการสนทนา ซักถามและตอบคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็น
5. ให้แรงเสริมโดยการใช้คำชมเชยและให้กำลังใจกับเด็กขณะทำกิจกรรม
6. ยอมรับฟังในความคิดเห็นและการตอบคำถามของเด็ก
7. จัดมุมแสดงผลงานไว้ในชั้นเรียนให้เด็กเข้าไปทำกิจกรรม

บทบาทเด็ก

1. วางแผนร่วมกันกับครูในการกำหนดแหล่งเรียนรู้ จุดประสงค์ร่วมกับครูในการไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้
2. ควรรักษาเวลามาถึงสถานที่และกลับให้ตรงเวลา อย่ารีบปล่อยให้เด็กไปยังสถานที่ก่อนที่เด็กจะได้รับการปฐมนิเทศ เพื่อแนะนำการเข้าสู่สถานที่นั้นๆ ให้เวลาทำการตกลงถึงจุดเริ่มต้นและจุดสุดท้ายของการไปทัศนศึกษา
3. พฤติกรรมที่แสดงออกให้เด็กระมัดระวัง ความสนใจเด็กอาจแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม ควรใช้เวลาเพียงพอกับการสังเกตและสนทนา บันทึกข้อมูล
4. ให้สัญลักษณ์แต่ละกลุ่ม เพื่อให้ผู้ดูแลและเด็กในกลุ่มสังเกตเห็น เพื่องานในการรวมกลุ่ม ควรมีป้ายสี ชื่อเด็ก มีการตรวจนับจำนวนเด็กให้ครบทุกขณะ
5. ปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงและขั้นตอนที่วางไว้อยู่เสมอเพื่อความปลอดภัย
6. เด็กได้สะท้อนสิ่งที่เรียนรู้หรือพบเห็น ออกมาโดยการวาดภาพอย่างอิสระโดยไม่มีการบังคับ และสื่อความหมายสิ่งที่วาดจากการไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจได้

ระยะเวลาในการดำเนินการ

สัปดาห์ที่ 1-4 ประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด ดำเนินการทดลองการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งมีทั้งหมด 3 ชั้นดังนี้ ชั้นวางแผนก่อนทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ชั้นทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ชั้นหลังการทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การถนอมใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การประพฤติดุปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย ครูประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยหลังการทดลอง

สถานที่ทัศนศึกษา

ดำเนินการตามกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยตามสถานที่ที่กำหนด คือ วัดหนองคล้า และศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านโคกกระท้อน

แผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรม

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561

วัน..... เดือน..... พ.ศ..... เวลา

หน่วย วัดหนองคล้า ชั้น วางแผนก่อนทัศนศึกษา

สาระสำคัญ

วัดหนองคล้าเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญในชุมชน ใช้ประกอบพิธีทางศาสนา ที่ทุกคนใช้ร่วมกันเพื่อให้สถานที่อยู่ในสภาพดีใช้งานได้นาน เราควรดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและถนนให้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด ตลอดจนการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย

จุดประสงค์

1. เพื่อให้เด็กได้รู้จักดูแลรักษาสาธารณสมบัติ
2. เพื่อให้เด็กได้วางแผนร่วมกันดูแลรักษา ถนนใช้สิ่งแวดล้อม ปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย
3. เพื่อให้เด็กได้แสดงความรู้สึกเห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

การดำเนินการจัดกิจกรรม

กิจกรรมวันที่ 1

1. เด็กและครูสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่อยู่รอบๆ บริเวณโรงเรียนชุมชน เช่น วัดหนองคล้า ตลาดหนองคล้า ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านลาดตะเคียน
2. ครูนำรายชื่อพร้อมภาพถ่ายแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชน บริเวณรอบๆ โรงเรียนมาร่วมกันอภิปรายกับเด็ก
3. ให้โอกาสเด็กๆ แต่ละคนนำเสนอแหล่งเรียนรู้ที่สนใจ พร้อมทั้งวาดภาพและแผนที่เดินทางไปแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น

กิจกรรมวันที่ 2

1. เด็กร่วมกันลงความเห็นเลือกสถานที่แหล่งเรียนรู้ที่เด็กๆ สนใจอยากไปทัศนศึกษา
2. เด็กร่วมกันสรุปความคิดเห็นว่าเสียงส่วนมากจะไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่วัดหนองคล้า
3. เด็กๆ ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่ไปทัศนศึกษา
4. เด็กและครูร่วมกันวางแผนไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้
 - 4.1 ทำหนังสือขออนุญาตผู้บริหาร และผู้ปกครอง
 - 4.2 เตรียมครูผู้ช่วยดูแล คือ ครูประจำชั้นครูพี่เลี้ยง และอุปกรณ์ เวชภัณฑ์ พาหนะ
 - 4.3 เด็กและครู ร่วมกันสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับการเตรียมตัวและการปฏิบัติตนในการไปทัศนศึกษา ดังนี้

- เดินแถวอย่างเป็นระเบียบไม่เล่น
- ไม่ส่งเสียงดัง ใช้วาจาที่สุภาพ
- ไม่เด็ดดอกไม้ ใบไม้
- เตรียมตะกร้า และถุงดำไปใส่ขยะ เมื่อพบเห็นเศษขยะต่างๆ บริเวณแหล่งเรียนรู้
- ให้เด็กๆ จดบันทึกความรู้ที่ได้ด้วยการวาดภาพและถ่ายภาพ

4.4 เตรียมกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น สังเกต

สำรวจลงมือปฏิบัติ สนทนาและตั้งคำถาม เช่น

- สถานที่นี้มีความสำคัญอย่างไร
- เด็กรู้จักชื่อวัดที่เราไปทัศนศึกษาหรือไม่ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติ

ตนช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขสมบัติ

กิจกรรมวันที่ 3

1. ให้เด็กแบ่งกลุ่มในการไปทัศนศึกษาตามความสนใจ โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 การดูแล รักษาสิ่งแวดล้อม
- กลุ่มที่ 2 การถนอมใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด
- กลุ่มที่ 3 การประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย

2. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับพฤติกรรมในแต่ละกลุ่ม ช่วยกันคิด

พฤติกรรมใดที่แสดงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. ให้เด็กๆ ช่วยกันค้นหาคำตอบโดยสอบถามจากผู้ปกครอง ครูในโรงเรียน

กิจกรรมวันที่ 4

1. เด็กๆ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นพฤติกรรมที่แสดงออกในแต่ละกลุ่ม ด้วยการวาดภาพ

เป็นต้น

2. เด็กแต่ละกลุ่ม นำเสนอผลงานแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น บอกวิธีการในการช่วยกัน

ดูแลรักษา ถนอมใช้สิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด การประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย ในการไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้

กิจกรรมวันที่ 5

เด็กและครูร่วมกันสรุปในการไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

1. ชื่อแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นที่ไปทัศนศึกษา
2. วัตถุประสงค์ในการไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้
3. สมาชิกในกลุ่มและครูผู้ช่วยดูแล
4. กิจกรรมที่ต้องทำขณะไปทัศนศึกษา
5. ข้อตกลงต่างๆ เช่น ความปลอดภัยระเบียบวินัย เวลาในการไปทัศนศึกษาโดยครูเขียน

ในกระดาษชาร์ตแผ่นใหญ่และอ่านร่วมกัน

ขั้นที่ 2 ทักษะศึกษา

กิจกรรมวันที่ 6

1. เด็กและครุร่วมเดินทางไปที่ทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ที่สังเกตสิ่งที่พบเห็น
2. เด็กและครุร่วมกันอภิปราย ซักถามสิ่งที่ตนเองสงสัยที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้ ดังนี้
 - เด็กๆ เห็นอะไรบ้าง
 - เด็กควรปฏิบัติตนที่เหมาะสม หรือไม่เหมาะสมอย่างไร
 - วิธีปฏิบัติของเด็กที่เหมาะสม หรือไม่เหมาะสมอย่างไร
 - เด็กต้องการให้สิ่งแวดล้อมเหล่านั้นมีอยู่ในแหล่งเรียนรู้ตลอดไปหรือไม่
 - มีวิธีดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง
3. ครูกล่าวชมเชยเมื่อเด็กๆ สนทนา อภิปรายซักถามที่แสดงให้เห็นว่าเป็นการดูแลรักษา การถนอมใช้สิ่งแวดล้อม การประพฤติปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย เช่น ไม่ขีดเขียนฝาผนัง ไม่เด็ดดอกไม้อย่าให้ต้นไม้มากเกินไป จะช่วยรดน้ำต้นไม้ แยกขยะ สามารถนำไปไม้ที่ร่วงมาใช้ในกิจกรรมสร้างสรรค์ได้ การใช้วาจาสุภาพ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 หลังทัศนศึกษา

กิจกรรมวันที่ 7

1. เด็กและครุร่วมกันสนทนา สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับการไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์
2. ครูคอยกระตุ้นให้เด็กแต่ละกลุ่มนำเสนอด้วยการวาดภาพเล่าเรื่อง เกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงการดูแลรักษา การถนอมใช้สิ่งแวดล้อม การประพฤติปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย
3. ให้เด็กแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานให้กับเพื่อนๆ ได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันในการดูแลรักษา การถนอมใช้สิ่งแวดล้อม และการประพฤติปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย
4. เด็กและครุร่วมกันสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากการไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ เพื่อนำไปประเมินผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

กิจกรรมวันที่ 8

1. เด็กแต่ละกลุ่มช่วยกันออกแบบสิ่งที่ได้จากการไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ เช่น วาดภาพ สร้างแบบจำลอง
2. ให้เด็กแต่ละกลุ่มเตรียมนำเสนอสิ่งที่ได้จากการไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบที่ต่างกัน เช่น เล่าเรื่องที่พบเห็นเกี่ยวกับการดูแลรักษา ถนอมใช้สิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด การประพฤติปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย เล่าเรื่องประกอบภาพวาด เป็นต้น

กิจกรรมวันที่ 9

1. เด็กๆ ช่วยกันออกแบบการ์ดเชิญผู้ปกครอง และคณะครู ผู้สนใจให้มาร่วมงานจัดนิทรรศการ
2. เด็กและครุ ร่วมกันจัดเตรียมสถานที่ ป้ายนิเทศ ในการจัดนิทรรศการผลงานที่ได้รับจากการไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้

กิจกรรมวันที่ 10

1. เด็กและครูก่อร่วมกันจัดทำเป็นรูปเล่มข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบเพื่อใช้เป็นข้อมูลการเรียนการสอนในครั้งต่อไป
2. บันทึกผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เป็นภาพถ่าย ผลงานของเด็ก บันทึกพฤติกรรมของเด็ก เป็นต้น

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. แหล่งเรียนรู้
2. กระดาษ เอ 4
3. สีเทียน
4. กระดาษสี
5. กาว
6. เศษวัสดุ
7. กรรไกร
8. กระดาษชาร์ต
9. กล้องถ่ายรูป
10. เครื่องขยายเสียง
11. ตระกร้า
12. ถุงดำ

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมของเด็กเกี่ยวกับ

1. สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตการปฏิบัติจริงในการดูแล รักษา ถนอมใช้สิ่งแวดล้อม การประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย
3. สังเกตการสนทนาและแสดงความคิดเห็น

ภาคผนวก ข

แบบประเมินคุณภาพคู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริม
พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

**แบบประเมินคุณภาพคู่มือและแผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริม
พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย**

คำชี้แจง: ให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นของท่านที่มีต่อคู่มือการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือของรายการที่กำหนดให้ ว่ามีความสอดคล้องหรือไม่ พร้อมเขียนข้อเสนอแนะแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

เกณฑ์การให้คะแนน

5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด	4 หมายถึง เหมาะสมมาก
3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง	2 หมายถึง เหมาะสมน้อย
1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด	

1. คุณภาพของคู่มือการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

รายการ	คะแนน				
	5	4	3	2	1
1. หลักการและเหตุผล					
2. จุดประสงค์					
3. หลักการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้					
4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม					
5. บทบาทครูและบทบาทเด็ก					
6. แผนการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริม พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย					
6.1 ขั้นการวางแผนก่อนทัศนศึกษา					
6.2 ขั้นทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้					
6.3 ขั้นหลังการทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้					
7. ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนอ่านเข้าใจง่าย					
8. ความต่อเนื่องของข้อความ					
รวม					
เฉลี่ย					

2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ
 (.....)

ภาคผนวก ค

แบบสังเกตพฤติกรรมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

แบบสังเกตพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย
สำหรับการสังเกตพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลัง
การจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้

.....

คำชี้แจง

แบบสังเกตพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ฉบับนี้ ใช้สังเกตพฤติกรรมการณ์ของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยบันทึกคะแนนที่ตรงกับพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โดยให้ผู้สังเกต สังเกตพฤติกรรมการณ์ของเด็กเป็นรายบุคคลตามสภาพจริง จากการปฏิบัติกิจกรรมยามเช้ากิจกรรมประจำวัน กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ และกิจกรรมเสรี แล้วบันทึกคะแนนตามพฤติกรรมการณ์ที่เด็กแสดงออก ดังนี้

- 1 คะแนน เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมการณ์ตามรายการนั้นโดยที่ครูต้องบอกหรือเตือนเป็นส่วนใหญ่
- 2 คะแนน เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมการณ์ตามรายการนั้นด้วยตนเองโดยที่ครูบอกหรือเตือนเพียงเล็กน้อย
- 3 คะแนน เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมการณ์ตามรายการนั้นด้วยตนเองโดยที่ครูไม่ต้องบอกหรือเตือน

โดยผู้วิจัยกำหนดรายละเอียดของพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยในแต่ละด้าน ดังนี้

พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการกระทำหรือการปฏิบัติของตนได้เหมาะสมกับวัยที่มีต่อตนเองและสังคม โดยไม่มีใครบังคับหรือว่ากล่าวตักเตือนโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการณ์ในการประเมินแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- 1) การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นพฤติกรรมการณ์ที่แสดงออกถึง การรักษาความสะอาดของห้องเรียนและบริเวณที่ทำกิจกรรมรักษาความสะอาดของน้ำเก็บของเล่นของใช้ส่วนตัวเข้าที่ได้รับความสะอาดของใช้ส่วนตัวและส่วนร่วมได้จัดเก็บหนังสือเข้าที่เมื่อใช้เสร็จแล้ว การดูแลรักษาต้นไม้
- 2) การถนอมใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด เป็นพฤติกรรมการณ์ที่แสดงออกถึงทั้งขยะให้ถูกที่ ใช้สิ่งของ เครื่องใช้ประหยัด การใช้น้ำพอเหมาะกับความต้องการ(ล้างมือ,แปรงฟัน,ล้างหน้าตักน้ำ และดื่มนมหมดแก้วไม่เหลือทิ้งไม่เด็ดใบไม้ กิ่งไม้หรือดอกไม้เล่นใช้วัสดุสิ่งของอย่างคุ้มค่า (ดินสอใช้จนหมด, กระดาษใช้สองหน้า)
- 3) การประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย เป็นพฤติกรรมการณ์ที่แสดงออกถึง การยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติแสดงความเคารพเมื่อพบผู้ใหญ่ แต่งกายให้เหมาะสมถูกต้องกับกาลเทศะ แสดงอาการขอบคุณเมื่อรับของจากผู้ใหญ่ การตั้งใจทำงานให้เสร็จทันเวลา ใช้วาจาสุภาพเหมาะสมกับวัย

ขั้นปฏิบัติการสังเกต

1. เขียนชื่อผู้สังเกต ผู้ถูกสังเกต บันทึก วันเดือน ปี ที่ทำการสังเกต
2. ผู้ทำการสังเกตพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ได้แก่ ครูประจำชั้น
3. การสังเกต ทำการสังเกตเป็นรายพฤติกรรมการณ์ตามช่วงเวลาของเด็กปฏิบัติกิจกรรมยามเช้า กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ และกิจกรรมเสรี

แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

ชื่อผู้ถูกสังเกต

วัน/เดือน /ปี ที่สังเกต.....

ลำดับ ที่	พฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	ระดับคะแนน		
		3	2	1
1	ด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม รักษาความสะอาดของห้องเรียน			
2	รักษาความสะอาดห้องน้ำ			
3	เก็บของเล่นของใช้ส่วนตัวเข้าที่ได้			
4	รักษาความสะอาดของใช้ส่วนตัว			
5	จัดเก็บหนังสือเข้าที่เมื่อใช้เสร็จแล้ว			
6	ดูแลรักษาต้นไม้			
7	ด้านการถนอมใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด ทิ้งขยะให้ถูกที่			
8	ใช้สิ่งของ เครื่องใช้ประหยัด			
9	ใช้น้ำพอเหมาะกับความต้องการ (ล้างมือ, แปรงฟัน, ล้างหน้า)			
10	ตึมนมหมดแก้วไม่เหลือทิ้ง			
11	ไม่เด็ดใบไม้ กิ่งไม้หรือดอกไม้เล่น			
12	ใช้วัสดุสิ่งของอย่างคุ้มค่า (ดินสอใช้จนหมด, กระดาษใช้สองหน้า)			
13	ด้านการประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย ยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ			
14	แสดงความเคารพเมื่อพบผู้ใหญ่			
15	แต่งกายเหมาะสมถูกต้องกับกาลเทศะ			
16	แสดงอาการขอบคุณเมื่อรับของจากผู้ใหญ่			
17	ทำงานให้เสร็จทันเวลา			
18	ใช้วาจาสุภาพเหมาะสมกับวัย			

ภาคผนวก ง
แบบประเมินคุณภาพแบบสังเกตพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

แบบประเมินคุณภาพแบบสังเกตพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

เกณฑ์การให้คะแนน

- 1 หมายถึง มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 1 หมายถึง ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

1. คุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

รายการ	คะแนน		
	1	0	-1
ด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม			
ข้อ 1 รักษาความสะอาดของห้องเรียนและบริเวณที่ทำกิจกรรม			
ข้อ 2 รักษาความสะอาดห้องน้ำ			
ข้อ 3 เก็บของเล่นของใช้ส่วนตัวเข้าที่ได้			
ข้อ 4 รักษาความสะอาดของใช้ส่วนตัวและส่วนร่วมได้			
ข้อ 5 จัดเก็บหนังสือเข้าที่เมื่อใช้เสร็จแล้ว			
ข้อ 6 ดูแลรักษาต้นไม้			
ด้านการถนอมใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด			
ข้อ 7 ทิ้งขยะให้ถูกที่			
ข้อ 8 ใช้สิ่งของเครื่องใช้ประหยัด			
ข้อ 9 ใช้น้ำพอเหมาะกับความต้องการ(ล้างมือ,แปรงฟัน,ล้างหน้า)			
ข้อ 10 ต้มน้ำและต้มนมหมดแก้วไม่เหลือทิ้ง			
ข้อ 11 ไม่เด็ดใบไม้ กิ่งไม้หรือดอกไม้เล่น			
ข้อ 12 ใช้วัสดุสิ่งของอย่างคุ้มค่า(ดินสอใช้จนหมด,กระดาษใช้สองหน้า)			
การประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย			
ข้อ 13 ยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ			
ข้อ 14 แสดงความเคารพเมื่อพบผู้ใหญ่			
ข้อ 15 แต่งกายให้เหมาะสมถูกต้องกับกาลเทศะ			
ข้อ 16 แสดงอาการขอบคุณเมื่อรับของจากผู้ใหญ่			
ข้อ 17 ตั้งใจทำงานให้เสร็จทันเวลา			
ข้อ 18 ใ้ข่าวจาสุภาพเหมาะสมกับวัย			
รวม			
เฉลี่ย			

2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

(ลงชื่อ)

(.....) ผู้เชี่ยวชาญ

ตำแหน่ง.....

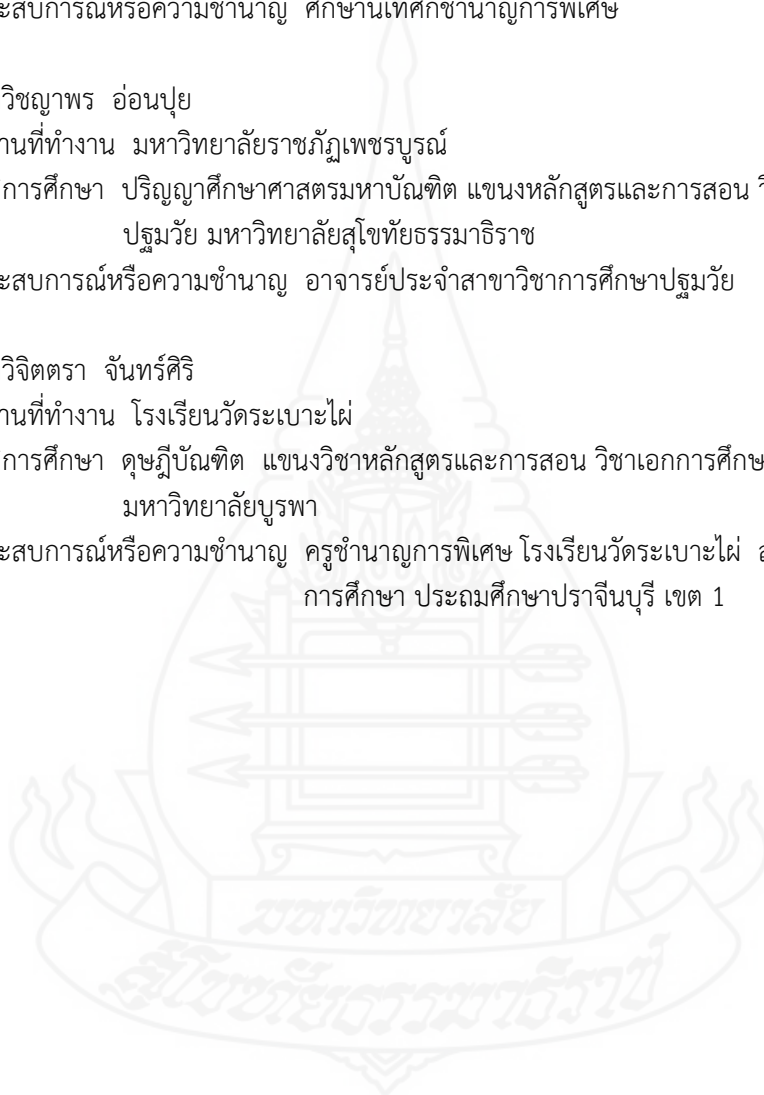

ภาคผนวก จ
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ชื่อ นางนงลักษณ์ โพธิ์คำ
สถานที่ทำงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
วุฒิการศึกษา ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงหลักสูตรและการสอน วิชาเอกการศึกษา
ปฐมวัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประสบการณ์หรือความชำนาญ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
2. ชื่อ นางวิชญาพร อ่อนปุย
สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
วุฒิการศึกษา ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงหลักสูตรและการสอน วิชาเอกการศึกษา
ปฐมวัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประสบการณ์หรือความชำนาญ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
3. ชื่อ นางวิจิตตรา จันทร์ศิริ
สถานที่ทำงาน โรงเรียนวัดระเบาะไผ่
วุฒิการศึกษา คุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย
มหาวิทยาลัยบูรพา
ประสบการณ์หรือความชำนาญ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดระเบาะไผ่ สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษา ประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1

ที่ ศธ ๐๕๒๒.๑๖ (บ)/๒๑๔

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอร้องเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นางนงลักษณ์ โพธิ์คำ

สิ่งที่ส่งมาด้วยโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางณัฐกมล นามจรัสโชติ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน วิชาเอกปฐมวัยศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๙๓ จังหวัดปราจีนบุรี ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชาจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการนิเทศก์การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๒๕๐๔-๘๕๐๕

โทรสาร. ๐-๒๕๐๓-๓๕๖๖-๗

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา ๐๘๔-๖๐๐๖๕๘๗

ที่ ศธ ๐๕๒๒.๑๖ (ว)/๒๕๖๑

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นางวิษญาพร อ่อนปุ๋ย

สิ่งที่ส่งมาด้วยโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางณัฐกมล นามจิริโชติ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน วิชาเอกปฐมวัยศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมที่นักศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๙๓ จังหวัดปราจีนบุรี ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ชิ้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชาจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๒๕๐๔-๘๕๐๕

โทรสาร. ๐-๒๕๐๓-๓๕๖๖-๗

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา ๐๘๙-๖๐๐๖๕๘๗

ที่ ศธ ๐๕๒๒.๑๖ (บ)/๒๕๖๑

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นางวิจิตตรา จันทร์ศิริ

สิ่งที่ส่งมาด้วยโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางณัฐกมล นามจिरโชติ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน วิชาเอกปฐมวัยศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๙๓ จังหวัดปราจีนบุรี ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ชิ้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชาจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๒๕๐๔-๘๕๐๕

โทรสาร. ๐-๒๕๐๓-๓๕๖๖-๗

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา ๐๘๙-๖๐๐๖๕๘๗

ภาคผนวก ฉ

ภาพประกอบการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

ชั้นที่ 1 ชั้นวางแผนก่อนทัศนศึกษา

ชั้นที่ 2 ทักษะศึกษาแหล่งเรียนรู้
กิจกรรมที่วัดหนองคล้า

กิจกรรมที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านโคกกระท้อน

ชั้นหลังทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางณัฐกมล นามจิระโชติ
วัน เดือน ปีเกิด	18 มีนาคม 2511
สถานที่เกิด	อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
ประวัติการศึกษา	การศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางเขน พ.ศ. 2533
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 93 (บ้านลาดตะเคียน)
ตำแหน่ง	ครู ชำนาญการพิเศษ

